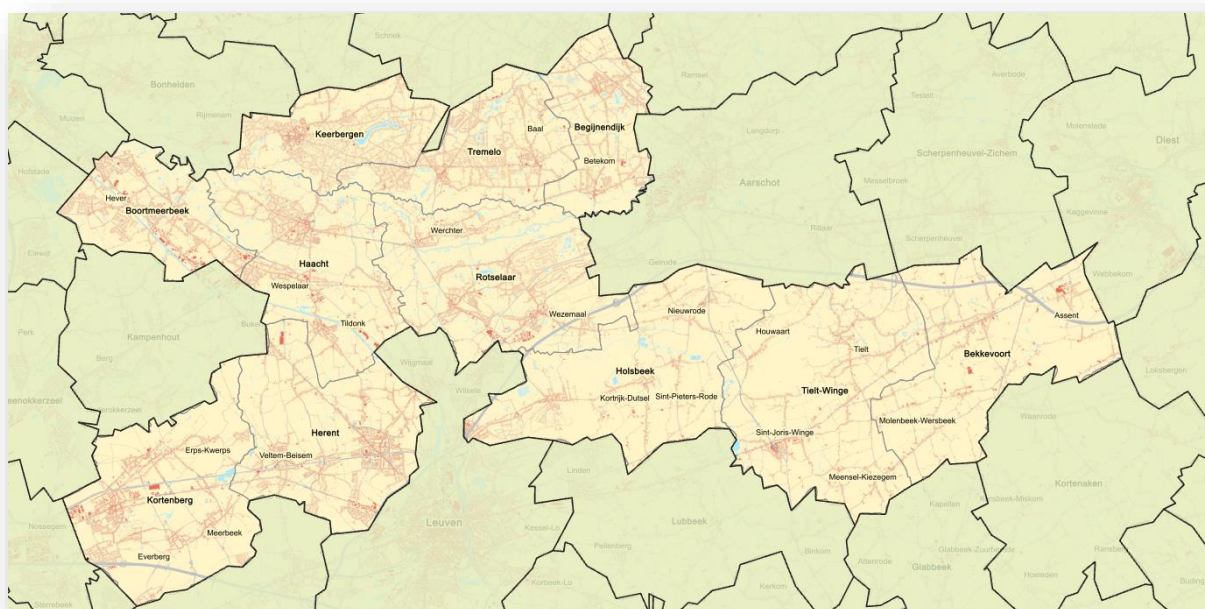

Beleidsplan 2027-2032

Colofon

Auteurs
Tim Vanderbeken,
Joachim Piens,
Joline Berbers & Tuur De Bruyn

Vorgelegd aan de Raad van Bestuur op 11/6/2025 waarbij het kader werd goedgekeurd

Wettelijk depot D/2025/15638/02

Conceptversie 2 februari 2025

Conceptversie 4 april 2025

Conceptversie 15 mei 2025

Conceptversie 26 mei 2025

Conceptversie 6 juni 2025

Conceptversie 10 juni 2025

Conceptversie 20 juni 2025

Conceptversie 23 juli 2025 – versie CBS

Conceptversie 4 augustus 2025 – versie CBS (aanvullen/voorbereiden van de bijlagen)

Conceptversie 29 augustus 2025 – versie CBS (redactie)

INHOUD

INLEIDING/VOORWOORD	5
 DEEL I: OMGEVINGSANALYSE	7
1. De relevante beleidsdomeinen en te analyseren omgevingsfactoren	9
2. De analyse van de voor de IOED relevante omgevingsfactoren	10
3. De doelgroepenanalyse: actoren, stakeholders en partners.....	43
4. De participatietrajecten en de gedetecteerde noden van de diverse actoren	47
 DEEL II: BELEIDSPLAN.....	55
Missie	59
Visie	59
Een SWOT- of een Sterkte-Zwakte-analyse	63
Beleidsvisie: de onroerendergoedcyclus	65
Strategische en Operationele Doelstellingen	79
Bijlagen bij het Beleidsplan.....	85
 DEEL III: BIJLAGEN BIJ DE AANVRAAG VOOR DE AANPASSING VAN DE ERKENNING EN SUBSIDIE	97

INLEIDING/VOORWOORD

In de onderstaande hoofdstukken kan u het werk lezen dat het resultaat is van diverse werksessies, brainstorm- en discussiemomenten, participatietrajecten, besprekingen aan het koffieapparaat, online vergadersessies en telefoongesprekken met diverse actoren en allerhande collega's.

Het is een traject dat al in 2023 werd ingezet. De reden? De snel veranderende **omgeving** waarbinnen de IOED's opereren. Dit noopte tot een kritische reflectie over wat we doen: we hadden met andere woorden een nieuwe basis nodig. De oefening werd grotendeels in mei 2025 afgerond.

De steeds terugkerend vraag was: **waarom** doen we aan erfgoedzorg en **wat** is onze positie als IOED in dat brede erfgoedveld? En ook: **hoe** zetten we ons in de maatschappij en hoe treden we naar buiten?

Laat ons eerst de vraag beantwoorden waarom we aan erfgoedzorg doen. Het antwoord is duidelijk: omdat erfgoed ons als maatschappij een vorm van **zingeving** biedt. Het structureert ons dagelijks leven via tradities, referentie- en visuele herkenningspunten; het brengt **rust**. Sommige wetenschappelijke studies gaan nog verder. Ze beschouwen erfgoed (bv. de nabijheid van een monument) als essentieel voor **levenskwiteit** en dus voor een zeker gevoel van geluk.

Mochten we deze woorden gelezen hebben in 2019, dan hadden we dit mogelijk afgedaan als esoterisch, maar de COVID19-pandemie zorgde daar wat echter voor een ommekeer. Plots ontdekten we met zijn allen onze ruimere omgeving, betraden we paden (soms ook figuurlijk) die we voorheen nooit hadden betreden en stelden we ons vragen over de kwaliteit van onze omgeving. We maakten ook op een andere manier gebruik van het landschap: door de **lock-down** was elke plek in het bos een mogelijkheid om anderen te ontmoeten, een halte tijdens een wandeling, of een moment van bezinning al dan niet vastgelegd op camera en gedeeld via sociale media. Het gaf ons in tijden van onzekerheid een zekere **houvast**: het liet ons toe om na te denken en alles even op een rij te zetten. De omgeving (waar erfgoed een groot deel van uitmaakt) werd plots een belangrijke factor. Toegegeven, het was een tendens die al langer werd ingezet, maar de pandemie zette alles even op scherp.

Onze positie als IOED moge in dit kader duidelijk zijn: we waken over de goede **zorg** aan het tastbare erfgoed in zijn ruime omgeving en brengen het in optimale staat voor latere generaties via laagdrempelige vormen van **ontsluiting**. Door dit te doen dragen we dus onrechtstreeks bij tot de levenskwiteit. We zetten ons dus in de maatschappij als **pleitbezorgers** voor dit onmondige erfgoed (tip: google eens op "stenen spreken niet") en doen alles binnen onze mogelijkheden om zij die het willen **bewaren** en willen **beleven** te **ondersteunen**. Dit reflecteert onze missie en onze visie

Maar **hoe** doen we dit? Waar liggen de mogelijkheden voortbouwend op onze huidige werking? Wat zijn **noden** van de erfgoedregio en waar liggen onze **kansen** om hieraan tegemoet te komen? Hoe geven we dit beleid dan uiteindelijk vorm en hoe **communiceren** we hierover? Dat zijn allemaal vragen die we in dit document beantwoorden.

Het is dan ook onze aangename plicht iedereen te bedanken die tijd vrijmaakte om dit document vorm te geven, van ver of van dichtbij.

DEEL I: OMGEVINGSANALYSE

LESSEN VOOR EEN GEÏNTEGREERD EN INTEGRAAL LOKAAL ONROERENDERFGOEDBELEID

Omgevingsanalyse

Lessen voor een geïntegreerd en integraal lokaal onroerenderfgoedbeleid

1. De relevante beleidsdomeinen en te analyseren omgevingsfactoren

Welke omgevingsfactoren zijn relevant voor de analyse van een omgeving in het kader van een onroerenderfgoedbeleidsplan? Dat was de cruciale vraag die de IOED al van in 2023 probeerde te beantwoorden. De vraag (en de nood) vanuit de erkenningscriteria om integraal én geïntegreerd te werken noopte immers tot een diepgaande analyse van de mogelijkheden. Toegegeven, het gevaar bestond dat het ons te ver kon leiden en ons opzadelde met een veel te gedetailleerde omgevingsanalyse met niet te realiseren doelstellingen. Er was echter voldoende tijd om deze analyse te doen en de juiste keuzes te maken inzake omgevingsfactoren: weten wat je niet meeneemt in een omgevingsanalyse is immers ook een beleidskeuze.

Het onroerend erfgoed en de problematiek zit verweven in diverse **beleidsdomeinen**. Maar we kunnen ze wel opdelen in een rechtstreekse en onrechtstreekse relatie. Het domein en de agentschappen met een rechtstreekse relatie, dus met een onmiddellijke impact op het lokale onroerend erfgoed zijn de beleidsdomeinen Omgeving (OMG) met de agentschappen Onroerend Erfgoed en Natuur en Bos, het Departement Omgeving, het agentschap Wonen in Vlaanderen, het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap en de Vlaamse Milieumaatschappij

De domeinen (in volgorde van belangrijkheid) met een onrechtstreekse impact op het onroerend erfgoed zijn:

- Beleidsdomein Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie → Toerisme
- beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM) → Roerend en immaterieel erfgoed
- beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) → AWV, Vlaamse Waterweg
- beleidsdomein Onderwijs en Vorming (OV) → Scholenpatrimonium (AGION), minimumnormen

Deze twee laatste domeinen nemen we niet mee in deze analyse wegens weinig tot niet-relevant. Alle andere domeinen hebben geen relevante impact.

Deze bovengenoemde beleidsdomeinen dragen dus in meer of mindere mate bij tot of hebben impact op de diverse **omgevingsfactoren** die het lokale onroerend erfgoed beïnvloeden. In de onderstaande paragrafen lichten we toe welke omgevingsfactoren we relevant vinden voor het optuigen van de omgevingsanalyse en gaan we over tot de analyse. Per item zal ook toegelicht worden waarom we het analyseren en hoe we dit al dan niet meenemen naar de volgende hoofdstukken.

In een eerste beweging zal het lokale **onroerende erfgoed** zelf tegen het licht worden gehouden. Concreet houdt dit in dat de stand van zaken van dit erfgoed wordt bekeken: wat betekent de huidige data, wat zijn de uitdagingen (en de kansen), wat zijn de lacunes en hiaten, enz. Vervolgens worden factoren bekeken die voortkomen uit **ruimtelijke ordening** (omgeving en wonen). Omdat de IOED ook rekening dient te houden met noden van de **gemeenschap** wordt in een volgende beweging de **bevolkingsdata** en de gerelateerde omgevingsfactoren bekeken. In een vijfde en laatste luik gaan we in op de omgevingsfactoren die ons worden aangeboden rond **toerisme en vrije tijd**.

Tot slot even wat voorafgaandelijke uitleg bij de geanalyseerde gemeenten: logischerwijze waren de elf leden van de IOED voorwerp van de analyse. Daarnaast werd één gemeente buiten ons werkingsgebied gebruikt als een soort van *benchmark* of referentiepunt. Dat is de gemeente Lubbeek. We kozen voor deze gemeente omdat het bij drie andere landelijke gemeenten aansluit en een gelijkaardig erfgoedprofiel heeft. De gemeente Lubbeek is geen lid van de IOED.

2. De analyse van de voor de IOED relevante omgevingsfactoren¹

I. Onroerend erfgoed

1. Archeologie

Voor de cijfers baseren we ons op de data uit het archeologieportaal². Er werd ook gezocht naar relevante informatie via [Evaluatie archeologie 2023. Uitvoering archeologieregelgeving | Vlaanderen.be](#), maar gezien een analyse over een grotere tijdsspanne ontbreekt, werd hier geen gebruik van gemaakt. De cijfers lopen van 2016 tot 2024. 2025 werd niet inbegrepen in de analyse gezien het een onvolledig werkjaar betreft. Dit principe geldt ook voor de andere omgevingsfactoren.

* De uitdagingen op dit vlak

? Informatief voor de context waarbinnen de IOED zich bevindt

➔ De visienota 'lokaal onroerenderfgoedbeleid'

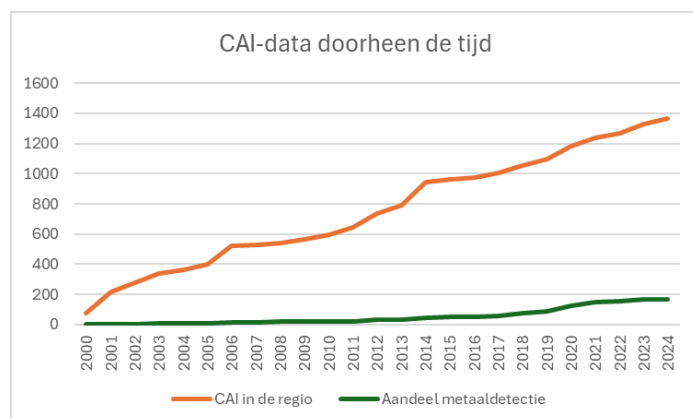
➔ De plek die de IOED inneemt in archeologieproces

* De evolutie van de CAI-items in het werkingsgebied

? Informatief voor de historie van het archeologisch onderzoek in de regio en hoe dit mogelijk veranderde sinds 2016; informatief voor de nood aan bijkomend prospectief onderzoek

➔ de data achter deze omgevingsfactor was niet openbaar beschikbaar³.

De CAI telt op het moment van schrijven 1368 items in het werkingsgebied. Er is een gestage toename merkbaar. Deze toename hangt echter niet samen met de toename van onderzoek (cfr. de gewijzigde wetgeving sinds juni 2016).

➔ De IOED geeft regelmatig nieuwe items door. We merken echter wel dat de meldingen naar de IOED beter kunnen. Daarom zal contact gezocht worden met diverse eigenaars van collecties (voor zover gekend).

Het is immers een manier om de kennis van de regio te borgen; de IOED speelt hierbij een grote rol.

* De CAI in het werkingsgebied per periode

? Informatief voor eventuele onderzoeks- en kennishiaten, voor mogelijkheden voor synthese-onderzoek en publieksontsluiting

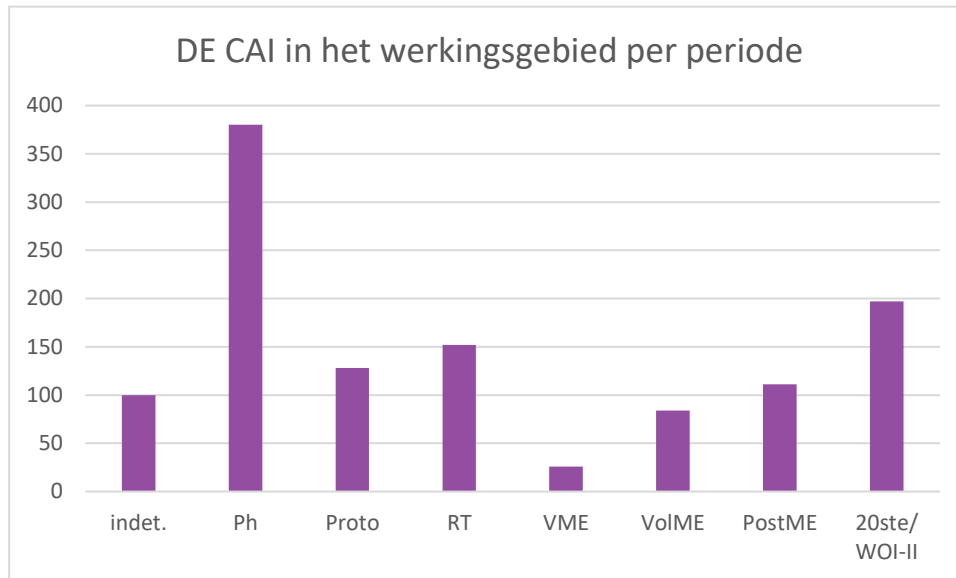
➔ Wat de **prehistorische periode** (ca. 390 items) aangaat, kan gesteld worden dat de meeste items zich op de hoger gelegen delen van het werkingsgebied bevinden. Een groot deel van deze items (in Bekkevoort,

¹ De gehanteerde gepubliceerde cijfers zijn opgezocht en gebruikt vanaf 1/10/2024. In de mate van het mogelijke en voor zo ver beschikbaar werden daarna de meest recente cijfers gebruikt.

² Geraadpleegd op 8/1/2025

³ De data werd aangeleverd door E. Meylemans op 14/1/2025, waarvoor dank

Holsbeek en Kortenberg) werden aan het licht gebracht tijdens prospectief onderzoek, in de meeste andere gevallen (en in de lager gelegen gebieden) door regulier archeologische onderzoek. Buitenbeentje in deze is de archeologische zone⁴ in de Wingevallei. Deze zone werd op basis van prospectievondsten en wetenschappelijk onderzoek⁵ afgebakend en *deels* vastgesteld.

Opvallend is ook het voorkomen van vondsten op de oeverwallen van de Dijle; dit is niet onlogisch, maar het valt op wanneer de spreiding van de vondsten wordt bekeken. Uitzondering in dit verhaal is de vondst in Boortmeerbeek. Deze kwam uit boringen die in het kader van wetenschappelijk onderzoek zijn gezet⁶. Ook opvallend is de concentratie van items in de Demervallei tussen Rotselaar-Heikant en Betekom (Begijnendijk). Of dit louter het resultaat is van vondstomstandigheden of de graad van onderzoek is op dit moment niet duidelijk of eenduidig vast te stellen⁷.

Vermeldenswaardig is de beschermde archeologische site van de Hermansheuvel in Bekkevoort. Dit is een site die op basis van een wetenschappelijke evaluatie werd afgebakend en daarna werd beschermd⁸.

Tijdens twee opgravingen (Provinciebaan-Rotselaar en Bergzicht-Rotselaar) kwamen resten uit de prehistorie naar boven waar dat niet werd verwacht op basis van of vastgesteld door het vooronderzoek. De omstandigheden waren echter wel zo dat het kon vastgesteld worden tijdens het vooronderzoek.

➔ Hetzelfde beeld uit de prehistorische periode geldt in zekere zin voor de **protohistorische periode** (ca. 130 items). Ook daar zien we de sites verschijnen op de hoger gelegen terreindelen en op de oeverwallen. Het aandeel van het prospectief onderzoek in de vondsten neemt logischerwijze af. De items lijken zich in het zuidwesten van het werkgebied te concentreren op een bepaalde gradiëntzone. Of dit een conclusie is die ook elders in het werkingsgebied geldt, is niet geweten. De bulk van het vondstmateriaal komt voort uit regulier onderzoek. Vondsten uit de Bronstijd ontbreken grotendeels, maar is niet verwonderlijk.

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/303008> en <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/14750>

⁵ Zie o.a. https://www.academia.edu/18972805/Twee_mesolithische_sites_te_Holsbeek, geraadpleegd op 9/1/2025 en de bibliografie via <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/303008>

⁶ Zie bv. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20190424_04348319

⁷ Gesprekken met prof. em. Philip van Peer (8/5/2025) en prof. Marc De Bie (22/5/2025) leren ons dat dit naar hun aanvoelen te maken heeft met de onderzoeksintensiteit

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/301311>

→ Items gerelateerd aan de **Romeinse periode** (ca. 150 items) komen, Bekkevoort, Kortenberg en bepaalde kleine gebieden uitgezonderd, meestal voort uit regulier onderzoek en komen verspreid voor in het werkingsgebied. Grote conclusies kunnen niet getrokken worden op basis van het vondstenmateriaal.

→ Voor de **vroegmiddeleeuwse periode** (ca. 25 items) geldt het beeld dat we in gans Vlaanderen kennen: De items zijn meestal gerelateerd aan de dorpskernen en komen eerder onverwacht naar boven. In de overgrote meerderheid komen ze aan het licht tijdens regulier onderzoek. Ook hier kunnen geen conclusies getrokken worden op basis van het beschikbare materiaal. Vermeldenswaardig is hier het enige synthese-onderzoek in de regio, met name dat van Rotselaar-De wijngaard. Het betreft een ambachtelijke site die in het kader van het onderzoek in 2019 multidisciplinair werd onderzocht⁹.

→ De **volmiddeleeuwse periode** (ca. 90 items) komt veelvuldig voor in het werkingsgebied. Er ontstond ook de indruk dat deze periode vaak meer aan bod komt dan voorheen, vooral dan het voorkomen van bootvormige huisplattegronden. Mogelijk heeft het aansnijden van andere soorten bouwgronden hiermee te maken, maar zeker is dit niet. Het kan mogelijk ook te maken hebben met het feit dat er meer en grootschaliger archeologisch onderzoek plaatsvindt vlakbij de tegenwoordige dorpskernen. Een eventuele synthese kan hier soelaas brengen.

Vermeldenswaardig in dit kader is de kasteelsite van Wezemaal. De site werd in 2014 beschermd op basis van archeologisch onderzoek dat liep vanaf 2011¹⁰.

→ De **postmiddeleeuwse periode**¹¹ (ca. 115 items) is hier naar ons aanvoelen ondervertegenwoordigd. Het gaat per slot van rekening over een periode van ca. 500 jaar. De meeste items zijn te relateren aan religieuze gebouwen (kerken), versterkte sites of hoeves. Het aandeel van prospectief onderzoek is hier groot, maar ligt lager dan wat men zou verwachten. De redenen hiervoor kan later onderzocht worden na contact met de hobbyisten.

→ De items uit de **20ste eeuw**, de items gerelateerd aan de twee wereldoorlogen uitgezonderd, zijn voornamelijk afkomstig uit prospectief onderzoek. Hier verregaande conclusies aan hangen is niet relevant. De items gerelateerd aan **WOI en WOII** (ca. 170 items) zijn dat daarentegen wel. Logischerwijs hangen ze samen met de verdediging van de regio (bv. de KW-linie vanaf 1939) en de infrastructuur in de begintagen van WOI in 1914. De meeste items komen meer westelijk voor dan oostelijk.

→ Over het algemeen kan gesteld worden: des te groter de onderzochte zone, des te groter de kans op het aantreffen van meerperiodensites, lees: locaties die in verschillende archeologische periodes werden bevolkt. Zo merken we dat in meer hoger gelegen gebieden de meerperiodensites zeldzamer zijn¹². Dit is logisch gezien de beschikbare oppervlakte. Het gros van het werkingsgebied bestaat uit alluviale gebieden waar de beschikbare (open) ruimte kleiner is.

→ De cijfers geven aan dat publiekswerking nuttig kan zijn voor de periodes waar veel kennis over bestaat. Het gaat dan met name over de prehistorische en de volmiddeleeuwse periode en de periode rond WOII. Te rade gaan bij metaaldetectie-amateurs is ook een aandachtspunt.

→ Het ontbreekt aan landschappelijke kennis om de pre- en protohistorische sites beter te kunnen kaderen én adequate maatregelen te kunnen voorzien.

⁹ <https://oar.onroendergoed.be/item/6367>

¹⁰ <https://inventaris.onroendergoed.be/erfgoedobjecten/300382>

¹¹ Een verdere opdeling in Nieuwe en Nieuwste Tijd (het oorlogserfgoed uitgezonderd) leek ons hier wegens de geringe aantallen niet aan de orde

¹² Eigen garing: vergelijk de items met meerdere dateringen en hun specifieke ligging

* Het aantal archeologienota's en nota's in het werkingsgebied t.o.v. Vlaanderen

? Informatief voor de ruimtelijke druk en nieuwbouw in de regio

➔ In het werkingsgebied werden 537 Archeologienota's en 172 nota's in akte genomen¹³. Op Vlaams niveau gaat het om 20.011 archeologienota's en 5.815 nota's. Dit betekent dat ca. 2.7-3.0% van de archeologietrajecten in Vlaanderen zich afspelen in het werkingsgebied. Rekening houdend dat het werkingsgebied ca 2.1% uitmaakt van het Vlaams grondgebied, lijken de cijfers te suggereren dat de regio op dit vlak boven het gemiddelde scoort. Dit cijfer is niet verwonderlijk gezien de nabijheid van grote steden, grote invalswegen en een toenemende bevolkingsdruk in de regio. Dit is ook te merken aan de stijgende woningprijzen¹⁴ rond het Leuvense (zie ook verder).

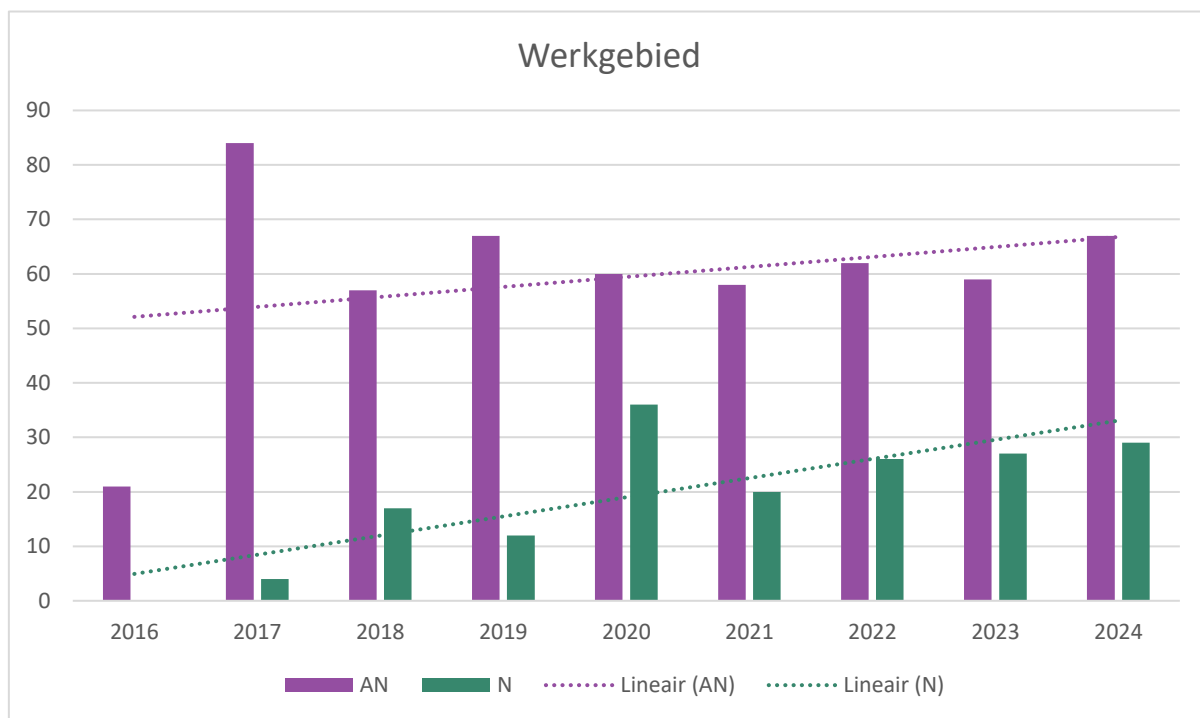
➔ We merken aan de economische berichtgeving en andere cijfers dat het aantal archeologienota's de vertraging van de bouwactiviteit (voorspeld in 2024) nog niet beïnvloedt. Wegens het ontbreken van cijfers en projecties weten we niet of de archeologienota's een goede graadmeter zijn voor de ruimtelijke druk.

* Het aantal archeologienota's, nota's en hun vervolgtraject

? Informatief voor de bewaring van het archeologisch patrimonium en de kans op het aantreffen van archaeologica

➔ Van de in totaal 20.011 archeologienota's monden er in Vlaanderen 5.815 uit in een nota (29,1%). In het werkingsgebied ligt dit iets hoger, namelijk 32,1%, maar het verschil is ons inziens verwaarloosbaar. Van deze 32.1% (N 172) monden er 39 of 22,7% uit in een opgraving. Op Vlaams niveau is dat 18%. Ook hier lijken de cijfers te suggereren dat het werkingsgebied hier hoger scoort. dit heeft mogelijk ook te maken met de beschikbare oppervlakte (zie hoger).

	AN	N		opgraving	
VL	20011	5815	29,1	1047	18,0
WG	535	172	32,1	39	22,7
	2,7	3,0			

¹³ 330 archeologienota's en 118 nota's werden in akte genomen in de OEG's, 207 archeologienota's en 54 nota's werden in akte genomen in de N-OEG's

¹⁴ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/vastgoedprijzen>, geraadpleegd op 8/1/2025

*** Het aantal archeologienota's en nota's in het werkgebied in de loop der jaren (2016-2024)**

? Informatief voor de werklust en de toe- of afname van ruimtelijke druk

→ In het werkingsgebied van de IOED nemen de archeologienota's en de nota's jaar na jaar toe. Zoals ook te verwachten valt, nemen de nota's sneller toe dan de archeologienota's. De nota's hebben namelijk te leiden van een zeker vertragingseffect: de nota's uit 2024 komen meestal niet voort uit archeologienota's uit datzelfde jaar, maar uit het voorgaande. De cijfers liggen in de lijn van voorgaande geanalyseerde factoren.

*** het aantal eindverslagen (2016-2024)**

? Informatief voor de kennis in het werkingsgebied en voor eventuele hiaten en mogelijkheden voor synthese-onderzoek en publieksootsluiting.

→ In het werkingsgebied werden op het moment van schrijven 40 eindverslagen ingediend¹⁵. Negen eindverslagen worden nog verwacht. Deze worden in de loop van 2025 of later ingediend. Geen enkele van deze eindverslagen werden gecontextualiseerd of gaf aanleiding tot een synthese-onderzoek.

*** Het aantal 'spook'-archeologienota's in de loop der jaren (2016-2024)**

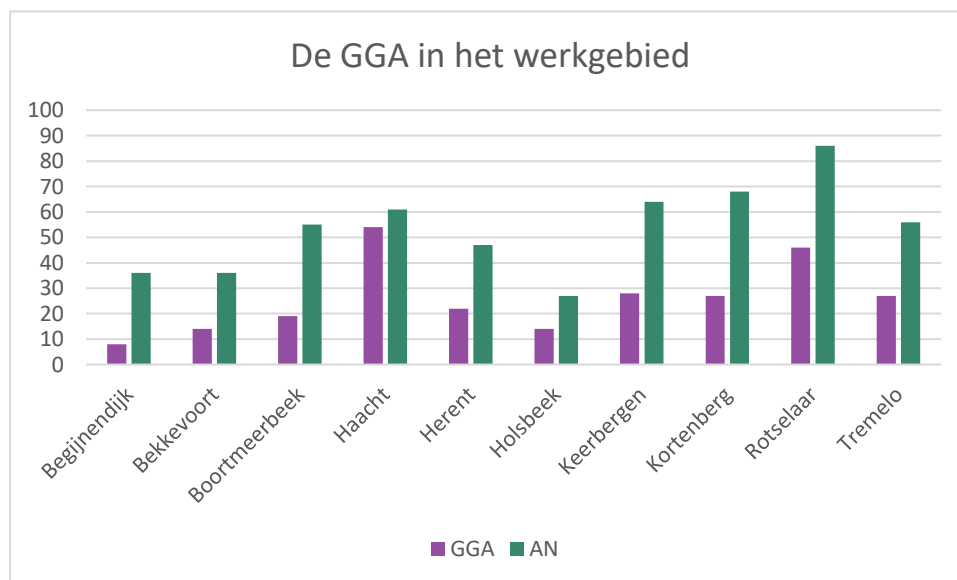
? Informatief voor het kennen van de nood om de archeologienota's te blijven screenen op hun voortgang.

→ In de loop der jaren kwamen enkele archeologienota's door allerlei omstandigheden (weigeringen, intrekkingen, gewijzigde herindieningen,...) te vervallen. Doorheen de jaren liep dit getal op tot minstens 78 (N 43 in de OEG's, N 35 in de N-OEG's) of 14,6%. Een aantal dossiers zitten nog in de beroepsfase of doorlopen op dit moment nog een openbaar onderzoek. De kans dat deze dossiers uitmonden in 'spook'-archeologienota's is niet in te schatten. Het blijft daarom noodzakelijk de archeologienota's te blijven screenen.

*** de GGA of de Gebieden waar Geen Archeologie te verwachten valt¹⁶**

? Informatief of hier nog kansen liggen tot aanvulling van deze inventaris

→ Het werkingsgebied telt 259 GGA-gebieden. Vergelijking met andere data (bv. het aantal archeologienota's) levert geen duidelijke correlatie op. Voor Tielt-Winge noch voor de benchmarkgemeente Lubbeek zijn vergelijkende cijfers beschikbaar.

¹⁵

<https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen?gemeente=%5bbekkevoort,boortmeerbeek,haacht,herent,holsbeek,keerbergen,kortenberg,rotselaar,tremelo%5d&sort=-datum>, geraadpleegd op 8/1/2025

¹⁶ Zie <https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten?categorie=GGA&sort=naam>

De IOED leverde in de afgelopen jaren data aan bij het agentschap of werkte mee aan de update die recent werd uitgevoerd. Het lijkt er op dat deze inventaris voorlopig niet moet bijgewerkt worden.

*** Het aantal vondstmeldingen door metaaldetectoristen in de regio**

? Informatief voor de graad en intensiteit van prospectief onderzoek

→ We verwijzen hierbij naar de hoger aangeboden informatie aangaande de CAI. Hieruit blijkt dat het aandeel in 2024 ca. 12.5% bedraagt (N 170 op 1368). Dit aandeel stijgt jaar na jaar maar het valt op dat het aandeel sinds 2018 aanzienlijk is gestegen: waar de helft van dit aandeel gerealiseerd werd over een periode van 2001 tot 2017, werd de andere helft gerealiseerd in de periode tussen 2018 en 2024. Dit houdt in dat er best rekening wordt gehouden met de metaaldetectoristen als doelgroep.

*** Het aantal vrijetijdsarcheologen en metaaldetectoristen werkzaam in de regio**

? Informatief voor de mate van en de mogelijkheid voor vrijwilligerswerking en het remediëren van kennislacunes

→ Tijdens diverse projecten ontmoetten we enkele vrijetijdsarcheologen en metaaldetectoristen, maar velen blijven ons inziens onder de radar. Op basis van de beschikbare cijfers van de vondstmeldingen komen we uit op 28 vrijetijdsarcheologen en metaaldetectoristen¹⁷. Er is slechts contact met een vijftal. Ook hier leren we dat de contacten best geïntensiveerd worden.

De hiaten en lacunes en welke data we meenemen in een verder traject

Op basis van de cijfers en de inhoud is de regio te divers om er grootschalige conclusies uit te trekken: de stand van het onderzoek (zowel qua bronnen als qua verwerking – vgl. Tremelo met Kortenbergh), de ruimtelijke druk (vgl. Bekkevoort met Rotselaar) of de historische context (vgl. Haacht met Holsbeek) is per gemeente te verschillend om globale conclusies te trekken. En het is dan nog maar de vraag of de (vondst)omstandigheden het toelaten om dit voor het hele werkingsgebied te proberen. Zo is het bv. de vraag of het prospectief onderzoek dat prehistorisch materiaal opleverde enkel op die plekken is uitgevoerd of over een groter gebied en het enkel op deze locaties vondsten opleverde. Het feit dat WOII-items een groot deel uitmaken van de inventaris heeft dan weer louter te maken met de historiek van de regio. Het is dus een aandachtspunt om, voor zover dit mogelijk is, de stand van het onderzoek zo veel als mogelijk op een gelijk niveau te brengen. Hiervoor kunnen een aantal nieuwe initiatieven opgestart worden.

- Prospectief onderzoek uitvoeren/stimuleren
- Contacten hernieuwen met vrijetijdsarcheologen/metaaldetectie-amateurs/diverse eigenaars van collecties
- Het opvoeren van de meldingsgraad door stimuli voor metaaldetectie-amateurs

Enkele dossiers nopen ons na te denken over hoe de prehistorische component in de archeologische praktijk meer en beter te laten gelden.

- Pogen een kader voor landschappelijk onderzoek te ontwerpen ivm. quartairstratigrafie

We mogen ten derde gerust stellen dat synthetisering (per gemeente) en synthese-onderzoek (globaal) ontbreekt. Op de website van de IOED staan wel enkele dossiers te lezen, maar hierbij ontbreekt duiding waardoor de vondsten in hun context kunnen worden geplaatst. Qua taken komt dit neer op:

- Synthetisering opstarten of updaten
- Synthese-onderzoek stimuleren

De numerieke en inhoudelijke rijkdom opent dan wel weer kansen voor publieksontsluiting. Qua taken zien we:

- Publiekswerking rond prehistorische vondsten en de archeologische zone

¹⁷ Met dank aan Erwin Meylemans.

- Publiekswerking rond volmiddeleeuwse resten/contexten
- Publiekswerking rond WO(I)-erfgoed
- Publiekswerking rond lopende synthetisering

De druk op de ruimte in het werkingsgebied toont aan ivm de archeologienota's aan dat:

- De (archeologie)nota's blijvend moeten gescreend worden
- De (archeologie)nota's geëvalueerd moeten worden
- De GGA niet moet geüpdatet worden in de eerste jaren van de legislatuur

2. Landschappelijk erfgoed

* De uitdagingen op dit vlak

? Informatief voor de context waarbinnen de IOED zich bevindt

➔ De visienota 'lokaal onroerenderfgoedbeleid'

➔ Beperkte vaststellingsmogelijkheden

➔ De verwevenheid met bv. Blue Deal, landbouw...

* Het aantal beschermingen en de kwaliteit van het beschermde erfgoed

? Informatief voor de stand van zaken inzake bescherming en daaruit voortvloeiende initiatieven

➔ Sinds 1931 zijn waardevolle landschappen beschermd om ze te behouden. In het Onroerenderfgoeddecreet zijn deze opgenomen als cultuurhistorische landschappen. Door de bescherming als landschap zijn er duidelijke beperkingen op wat er kan en niet kan in een landschap. Een beheersplan helpt om het beheer doelgericht te laten verlopen en is dan ook een voorwaarde voor het verkrijgen van een erfgoedpremie.

Een beschermd cultuurhistorisch landschap dat hier iets meer aandacht verdient is dat van de Wijngaardberg¹⁸. In het verleden werd hier gewerkt aan een RUP¹⁹. Dit mondde uiteindelijk uit in een niet-geofficialiseerde samenwerkingsovereenkomst tussen de verschillende actoren. De stand van zaken van het RUP is voorlopig onduidelijk²⁰.

➔ Op basis van de cijfers²¹ kan slechts één conclusie getrokken worden: *a rato* van de hoeveelheid aan en de kwaliteit van het landschap in het werkingsgebied is slechts een fractie beschermd als cultuurhistorisch landschap. Om de brug te slaan, deze lacune te counteren en voor draagvlak te zorgen zijn landschapsbiografieën en de opmaak ervan primordiaal.

* De inhoud (en kwaliteit) van de vastgestelde inventaris per gemeente

? Informatief voor de lacunes en hiaten in de vastgestelde inventaris

➔ De inventarisatie van de relictten van de traditionele landschappen in Vlaanderen werd in 2000 vastgelegd in de landschapsatlas²². De meest waardevolle landschappelijke gehelen werden afgebakend als ankerplaats. Een deel van deze ankerplaatsen is na verder onderzoek vastgesteld en heeft beperkte juridische verankering. De overige ankerplaatsen zijn voorlopig indicatief, in afwachting van verdere waardering. Op basis van het Onroerenderfgoeddecreet kunnen deze ankerplaatsen door de afbakening van een RUP verankerd worden als een 'erfgoedlandschap' en genieten ze hierdoor ook een hogere bescherming. Meer diepgang in dit kader verdient het erfgoedlandschap 'Demer- en Laakvallei tussen Diest en Werchter': Het erfgoedlandschap werd aangeduid op basis van de vastgestelde gebieden in de

¹⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135080>

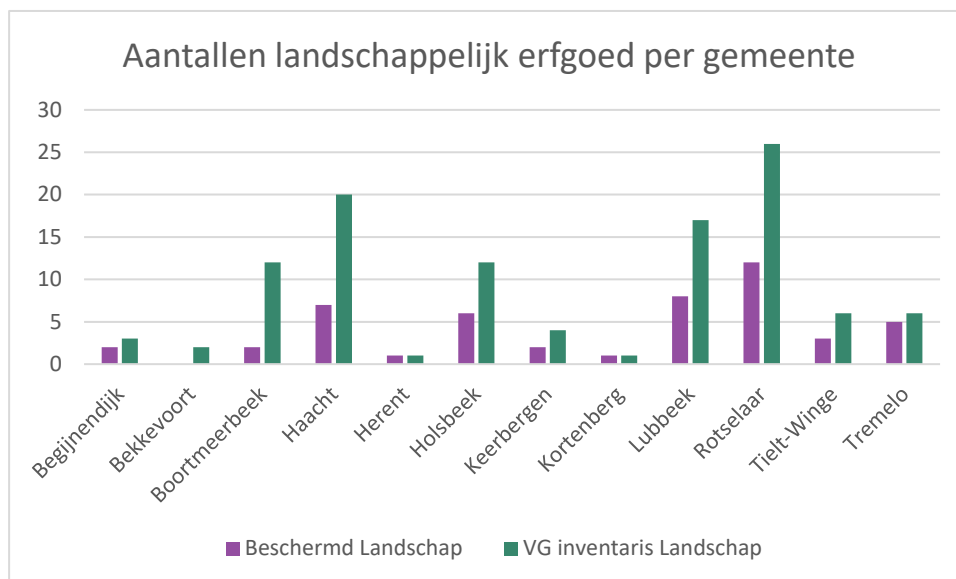
¹⁹ <https://docs.vlaamsparlament.be/files/pfile?id=1392885>

²⁰ <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/rup-wijngaardberg>

²¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 23/1/2025

²² <https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/landschapsatlas-2001-ankerplaatsen-lijnrelictten-puntrelictten-en-relictzones>

landschapsatlas 'Demervallei tussen Aarschot en Diest' en 'Demer- en Laakvallei tussen Aarschot en Werchter' bij gewestelijk RUP 'Demervallei en Laak tussen Diest en Werchter'²³²⁴.

→ De vastgestelde inventaris lijkt op het eerste zich in een betere staat dan het beschermde aandeel, maar eigenlijk is dit slechts schijn: veel items zijn ook al vastgesteld als bouwkundig element (bv. tuin bij een pastorie) of zijn gemeentegrensoverschrijdend (bv. het erfgoedlandschap Demervallei) waardoor ze elders ook nog eens meetellen.

→ De inventaris landschappelijk erfgoed omvat ook de deelinventarissen 'houtig erfgoed' en 'tuinen en parken'. Ook deze zijn niet meer up-to-date, getuige daarvan onderstaande omgevingsfactor.

* De herinventarisatie en het aantal eventueel vast te stellen items

? Informatief voor de lacunes en hiaten in de vastgestelde inventaris en de noodzaak vast te stellen

→ Op dit moment werden de inventarissen houtig erfgoed voor de gemeenten Haacht, Holsbeek, Keerbergen, Kortenbergh, Rotselaar²⁵ en Tremelo opgemaakt. Uit deze inventarissen blijkt de nood om ook hier lokaal beleid te voeren²⁶; tot op welke hoogte de ambities reiken moet blijken uit verdere vervolgtacten.

→ Ook de Kleine Landschaps Elementen (of KLE's) verdienen bijkomende aandacht. Tijdsgebrek, beperkte conserveringsmogelijkheden en gebrek aan wat langetermijnvisie maakte dat deze inventarisatie jaar na jaar opgeschoven werd. Enkel in Bekkevoort is een dergelijke inventaris gemaakt.

→ Analyse van kaartmateriaal lijkt te suggereren dat er meer (watervoerende) grachten zijn in Begijnendijk dan in de omringende gemeenten. We stellen ons de vraag of dit zo is en of er niet bijkomend moet gelet worden op niet-geïnterpreteerde grachten.

* Het aantal beheersplannen in het werkingsgebied

? Informatief voor het onderhoud en het lange termijn denken

→ In het werkingsgebied is één beheersplan voor landschappelijk erfgoed opgemaakt. Het betreft dat van de Wijngaardberg²⁷. Voor zover bekend is op dit moment (februari 2025) slechts één (geïntegreerd) beheersplan in opmaak, meer bepaald dat voor maatregelen rond en op de Antitankgracht in Haacht.

²³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/127181>

²⁴ <https://dsi.omgeving.vlaanderen.be/fiche-detail/ff700fab-51cc-4993-b837-683c209f4844>

²⁵ Opgestart in 2024

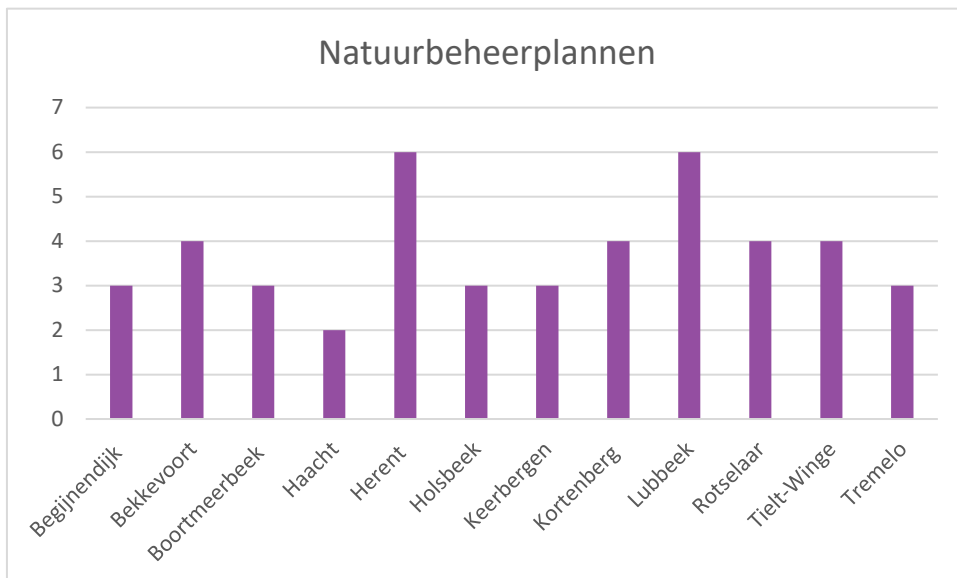
²⁶ Dit kan bv via het gebruik van de signaalkaart van de open en gesloten landschappen, zie <https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/HAOE/32/HAOE032-001.pdf>, geraadpleegd op 19/6/2025

²⁷ <https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/1632>

→ In dit verband is het beheersplan voor de Kraneveldhoeve²⁸ vermeldenswaardig. Dit beheersplan werd opgemaakt in 2021 ten bate van de restauratie van de beschermde hoeve maar behandelde niet het omringende beschermde landschap. Dit is zonder twijfel een gemiste kans, ook al drong de IOED bij de opmaak er op aan.

→ Opvallend is het hoge aantal in benchmarkgemeente Lubbeek wat illustreert dat hier nog winst te boeken valt.

→ Wat de natuurbeheerplannen²⁹ aangaat tellen we 39 beheerplannen³⁰ in het werkingsgebied. De IOED werd in deze nooit betrokken. Dit is een aandachtspunt inzake de integrale werking. Hierbij zal onderzocht worden door welke actoren ze opgemaakt worden en zal er contact genomen worden.

*** De aard en het aantal toelatingen voor handelingen en werken in beschermde cultuurhistorische landschappen in het werkingsgebied**

? Informatief voor de werklust, eventuele inzichten en noodzakelijke bijsturingen

→ De IOED zorgt voor inhoudelijke expertise voor de toelatingsaanvragen bij de Onroerend Erfgoedgemeenten. Het aantal toelatingsaanvragen in de gemeenten van het werkingsgebied ligt heel laag en, logischerwijze, in lijn met het zeer beperkte aantal beschermde monumenten. Daarbij komt dat het vaak dezelfde locaties én handelingen zijn die voor aanvragen zorgen. In Haacht is er het landschap rond de Kraneveldhoeve die door Rock Werchter jaarlijks wordt ingenomen als backstage, in Holsbeek en Rotselaar zijn het respectievelijk de landschappen van Horst en dat van de Wijngaardberg die de grote meerderheid van alle toelatingsaanvragen (bouwkundig en landschappelijk) naar zich toetrekken. In Holsbeek zijn de evenementen in het landschap van Horst verantwoordelijk voor quasi alle toelatingen. In Rotselaar zijn de fietstochten door de Wijngaardberg verantwoordelijk voor minstens de helft van de aanvragen.

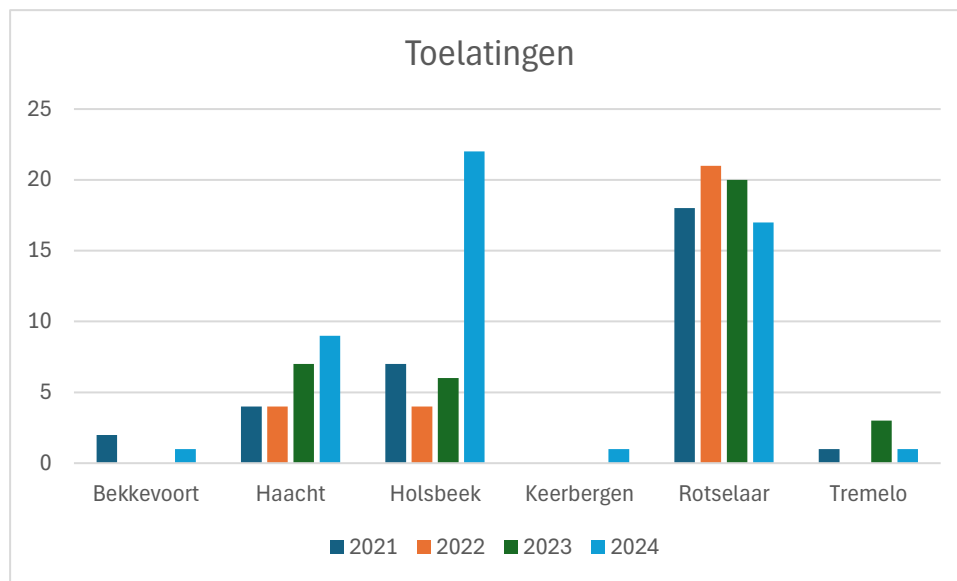
→ De meeste van de evenementen zijn jaarlijks terugkerend en hebben weinig tot geen impact (omdat ze bijvoorbeeld op de geijkte paden blijven). Voor deze evenementen is de toelating een administratieve last die niet in verhouding staat tot de impact op het landschap. We zoeken daarom in de toekomst en in overleg met de onroerenderfgoedgemeenten naar een manier van administratieve vereenvoudiging voor de organisatoren, specifiek voor de terugkerende evenementen met weinig tot geen impact op het landschap.

²⁸ <https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/1550>

²⁹ <https://natuurenbos.vlaanderen.be/natuurbeheerplannen/natuurbeheerplan-inkijken>

³⁰

https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fnatuurenbos.vlaanderen.be%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fdocumenten%2FOverzicht_goedgekeurde_natuurbeheerplannen_30okt2024.xlsx

De hiaten en lacunes en welke data nemen we mee in een verder traject?

De bovenstaande cijfers en feiten tonen aan dat de werking rond landschappen en het beleid er rond kan geïntensiveerd worden. In de komende werksjaren zal een zekere prioritering moeten gebeuren inzake landschappelijk erfgoed en de acties die we samen met andere actoren zullen opnemen.

Qua kennis zien we de volgende hiaten en taken weggelegd voor:

- (Her)inventarisatie houtig erfgoed
- (Her)inventarisatie KLE's
- De opmaak van landschapsbiografieën

Qua beleid zien we de volgende lacunes en het opnemen van taken rond

- Beleid rond houtig erfgoed ifv vrijstellingenbesluit
- Visievorming rond KLE's
- Adviserings- en toelatingenkader beschermde cultuurhistorische Landschappen
- Het promoten van de integrale aanpak bij de opmaak van beheersplannen
- De integratie van natuur en onroerend erfgoed

De IOED is verder van mening dat er meer kan gewerkt worden rond:

- Watergebonden erfgoed
- Historiek Leuvense vaart en impact op het onroerend erfgoed
- Kerkelijke infrastructuur in impact op landschap (wegen)
- Linies 17de-18de eeuw

3. Gebouwd erfgoed

* De uitdagingen op dit vlak

? Informatief voor de context waarbinnen de IOED zich bevindt

- ➔ De visienota 'lokaal onroerenderfgoedbeleid'
- ➔ Het vrijstellingenbesluit en het verzameldecreet
- ➔ De vaststellingsproblematiek en de beeldkwaliteit

* Het aantal beschermingen en de kwaliteit van het beschermde erfgoed

? Informatief voor de stand van zaken inzake bescherming

➔ Het werkingsgebied telt ca. 115 beschermde items³¹, hiervan zijn 33 beschermd als dorpsgezicht³². Aangezien de overgrote meerderheid van de beschermde items in eigendom zijn van de gemeente worden ze op een degelijke manier onderhouden. Dit geldt niet zo voor de dorpsgezichten in het werkingsgebied. Exemplarisch in deze is het dorpsgezicht van Wezemaal: herhaalde ingrepen omwille van de aard en de ligging van het dorpsgezicht en mogelijk ook een manke handhaving in de periode voorgaand aan 2020 tastten het uitzicht aan.

In 2022 startte de gemeente Rotselaar met de opmaak van een richtplan voor de 'Doortocht' van de N19. Deze visie moest het verlies aan erfgoed in het beschermde dorpsgezicht compenseren en een garantie bieden op een kwaliteitsvolle en volumetrisch-aangepaste invulling. De insteek kwam van de Toolbox Dorps Architectuur. De opmaak van dergelijke studies moeten gepromoot worden.

➔ Andere acties behoren niet tot het werkdomein van de IOED, tenzij het bekijken van de mogelijkheid om een beheersplan op te laten maken voor de delen van het dorpsgezicht die nog niet gevat zijn door andere beheersplannen. Dit garandeert bewoners een premie bij werken die de erfgoedwaarde ten goede komen.

* De inhoud (en kwaliteit) van de vastgestelde inventaris per gemeente

? Informatief voor de lacunes en hiaten in de vastgestelde inventaris

➔ Het is algemeen geweten dat de inventaris in Vlaams-Brabant hiaten vertoont. Dat is de reden waarom de IOED al in 2020 het initiatief nam om de herinventarisatie van de gemeenten op te nemen. Tremelo en Keerbergen kwamen eerst aan de beurt, Holsbeek, Haacht en Rotselaar volgden in resp. 2022, 2023 en 2024. Bekkevoort en Herent zullen in 2025 aangepakt worden

➔ Omwille van het nakende vrijstellingsbesluit (zie verder) namen de gemeenten Holsbeek en Tremelo (als erkende onroerenderfgoedgemeente) het initiatief om bijkomend enkele items vast te stellen. Dit zal in de toekomst ook bekeken worden voor de andere erkende onroerenderfgoedgemeenten; in functie daarvan overwegen enkele niet-erkende gemeenten een erkenningsaanvraag. De IOED zal hier aan bijdragen in het kader van de zorg voor het draagvlak en het waken over de beeldkwaliteit.

* Het aantal sloopdossiers van panden met erfgoedwaarde (en het aantal waarbij niet wordt gesloopt)

? Informatief voor de snelheid waarbij het gebouwbestand met eventuele erfgoedwaarde verdwijnt

➔ De aangesloten gemeenten van de IOED hebben allemaal een zeer beperkte inventaris onroerend erfgoed. Daarom is in de meeste gemeenten de voorbij jaren ingezet op de opmaak van lokale inventarissen. Deze hebben echter een juridisch beperkte slagkracht wat betreft sloopaanvragen.

Sloop ³³	(Niet-geïnventariseerd erfgoed)	2021	2022	2023	2024
Bekkevoort	Sloopaanvragen	0	0	0	1
	Sloop vergund	0	0	0	1
	Sloop geweigerd	0	0	0	0
Haacht	Sloopaanvragen	3	1	0	1
	Sloop vergund	1	1	0	1

³¹ Grensoverschrijdende beschermingen zorgen mogelijk voor fouten in de telling

³² <https://geo.onroerenderfgoed.be>, met de focus op het juridische karakter

³³ Voor de overige gemeenten beschikken we niet over langetermijncijfers

	Sloop geweigerd	2	0	0	0
Holsbeek	Sloopaanvragen	0	1	0	1
	Sloop vergund	0	0	0	0
	Sloop geweigerd	0	1	0	1
Keerbergen	Sloopaanvragen	0	3	2	0
	Sloop vergund	0	1	1	0
	Sloop geweigerd	1	2	1	0
Rotselaar	Sloopaanvragen	0	2	2	1
	Sloop vergund	0	1	1	1
	Sloop geweigerd	0	1	1	0
Tremelo	Sloopaanvragen	2	2	5	4
	Sloop vergund	0	1	3	3
	Sloop geweigerd	2	1	2	1

→ De tabel toont enkel de sloopaanvragen waarbij de IOED om advies gevraagd werd. Er is geen zicht op het juiste aantal sloopaanvragen bij iedere gemeente. Sinds 2023/2024 is namelijk voor een heel aantal gebouwen de sloop ook vrijgesteld van vergunning waardoor het nog moeilijker is om er relevante uitspraken over te doen. Het aantal sloopaanvragen waarvoor advies is aangevraagd is per gemeente per jaar weliswaar erg beperkt. Van de aanvragen waarvoor de IOED bevestigd werd, is ongeveer de helft geweigerd. Bij de dossiers waarbij de gemeente een sloopaanvraag weigert, vormen de erfgoedargumenten een belangrijke basis. In verschillende gevallen werd er door de aanvrager beroep ingediend bij de provincie en was het erfgoedaspect een belangrijke reden om de weigering te bevestigen naast andere argumenten voor de goede ruimtelijke ordening.

→ Belangrijk om hierbij in rekening te brengen is dat we door pre-advies in functie van verkoop of bij eerste vragen van eigenaars al veel preventie gebeurt; dit toont zicht niet in de cijfers.

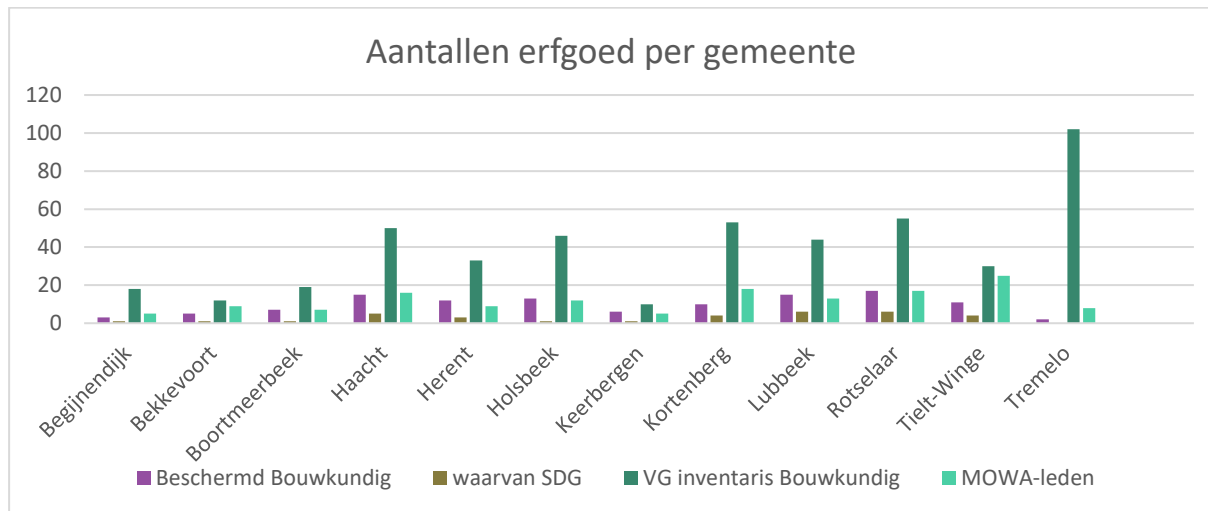
Voor de gebouwen die wel gesloopt (kunnen) worden is het belangrijk dat er een doordacht sloopbeleid³⁴ wordt opgemaakt door de gemeente waarbij rekening wordt gehouden met het erfgoedkarakter van gebouwen. Hiervoor dient een kader te worden opgemaakt zodat elke sloopaanvraag op eenzelfde manier kan worden behandeld. De IOED kan hierin ondersteunen voor het deel van het historisch patrimonium. De opmaak van de nieuwe lokale inventarissen is een belangrijke basis om te bepalen welke woningen al dan niet voor sloop en heropbouw in aanmerking komen. Heldere communicatie over deze lijsten voorkomt veel onduidelijkheid voor alle betrokken partijen.

Een belangrijke manier om sloop te voorkomen is het voorkomen van verwaarlozing door onderhoud en bewonen van het gebouw. Eigenaars kunnen hiervoor ook lokale stimuli krijgen. In Keerbergen is er zo in het nieuwe leegstand- en verwaarlozingsreglement uitzonderingen ingeschreven voor gebouwen op de gemeentelijke inventaris onroerend erfgoed zodat als eigenaars kunnen aantonen dat ze werken gaan uitvoeren meer tijd krijgen. Daarnaast is er de voorbije jaar door de IOED ingezet op het premierereglement monumentenwacht. Eigenaars kunnen zo delen van de kost van inspectie en uitvoering laten terugbetalen via de gemeente. Op die manier is er zowel een wortel als stok voor het goed onderhoud van het historisch patrimonium om zo sloop te kunnen vermijden.

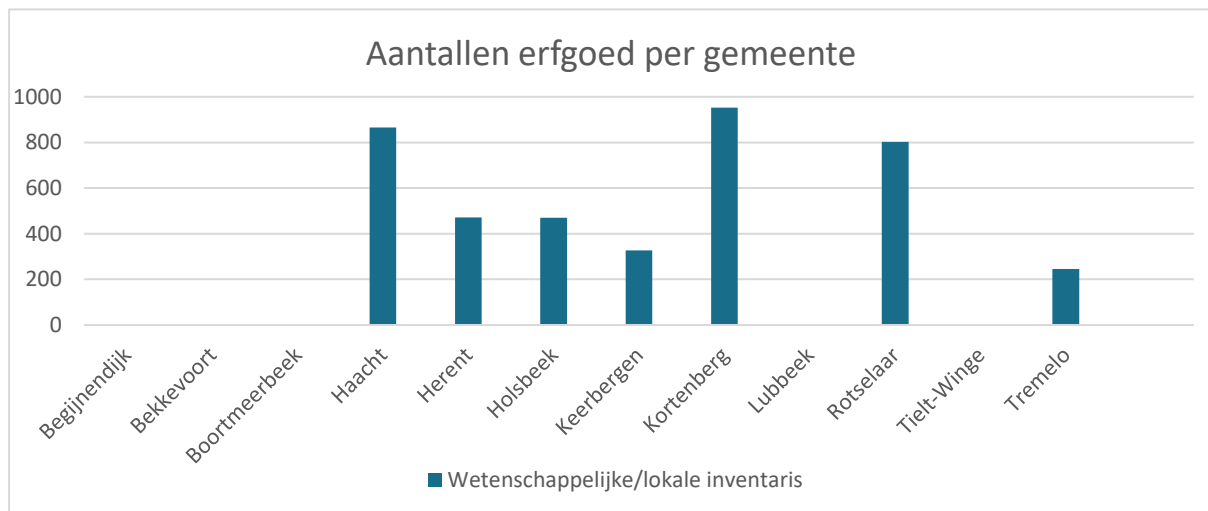
³⁴ Een recente studie toont aan dat het slopen en heropbouwen van woningen voor de gemeente financieel interessant is. Financiële stimuli voor de renovatie van het patrimonium kan zich zo snel terugverdienen. Daarnaast begint het besef over de negatieve CO₂impact van sloop en heropbouw langzaam maar zeker gemeengoed te worden. Hergebruik is een beter optie dan sloop voor het klimaat.

*** De herinventarisatie en het aantal eventueel vast te stellen gebouwen**

? Informatief voor de lacunes en hiaten in de vastgestelde inventaris en de noodzaak vast te laten stellen

→ De cijfers tonen aan dat een herinventarisatie broodnodig was en nog steeds is. Ten eerste omwille van het uitbreiden van de kennis van het gevarieerde gebouwde onroerende erfgoed in de gemeenten, maar ten tweede ook om er lokaal beleid rond te voeren. Een mooi voorbeeld van een lokaal onroenderfgoedbeleid dat al geruime tijd in voege is, is het zogenaamde 'Monumentenplan' in Kortenbergh. Deze lijst is opgemaakt rond 2004 en stoelt op vijf categorieën. Deze lijst wordt ook best vastgesteld.

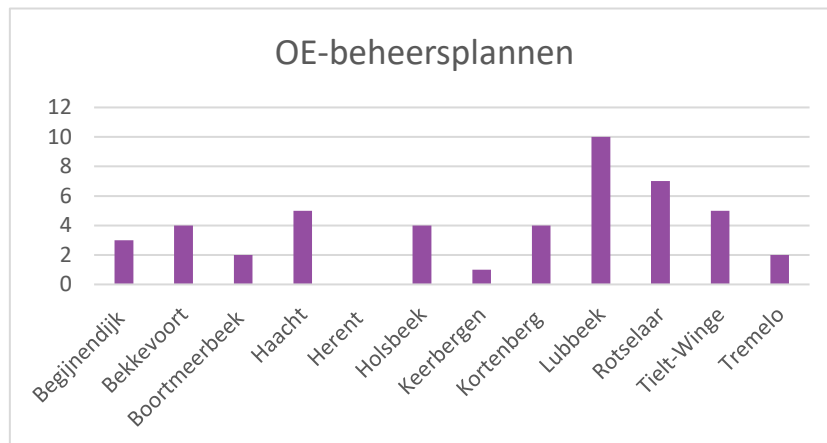
→ De herinventarisatie van het gebouwde erfgoed in het werkingsgebied toont aan, zoals verwacht, dat de vastgestelde inventaris (in sommige gevallen nog steeds, ondanks een update in 2019) veel hiaten vertoont. Zo ontbreken grotendeels woningen uit het Interbellum en gebouwen met een agrarische achtergrond. Ook zien we zeldzame parels ontbreken in deze inventaris zoals 17de-eeuwse hoeve van Grimbergen in Keerbergen, Het art-deco 'klooster' in Assent (Bekkevoort), de modernistische kerk van architect Paul Felix van Haacht Station, brouwerij Jack-Op in Werchter (Rotselaar). Dit is slechts een kleine greep van de vele gebouwen die niet zouden mogen ontbreken op de vastgestelde inventaris. De IOED zal hierop inzetten in samenspraak met de lokale besturen.

→ De opmaak van de verschillende kerkenbeleidsplannen legde een andere lacune bloot, nl het ontbreken van de (bouw)geschiedenis van de verschillende kerkgebouwen. De IOED zal bekijken hoe hieraan geremedieerd kan worden.

* De beheersplannen in het werkingsgebied

? Informatief voor de graad van onderhoud en lange termijn denken

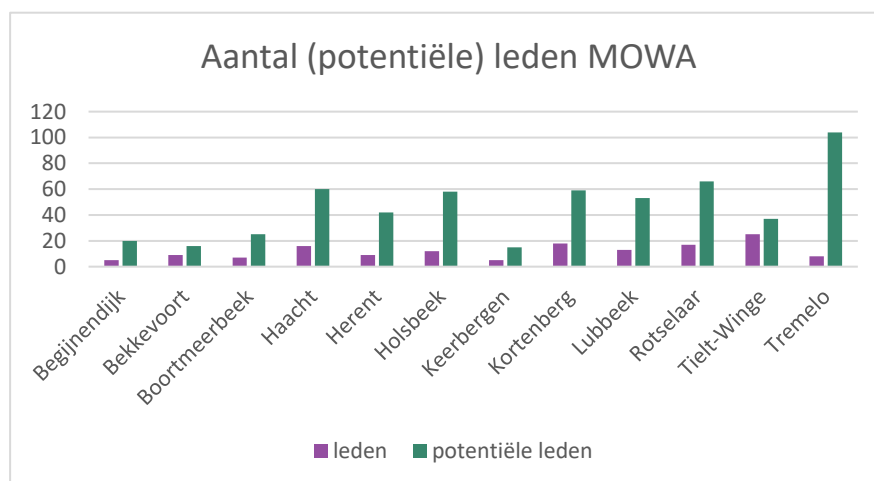
➔ In het werkingsgebied zijn 46 beheersplannen opgemaakt voor het onderhoud van gebouwd erfgoed. Enkele daarvan werden opgemaakt door de IOED in de periode 2017-2024. Opvallend is dat er voor de gemeente Herent, met 12 beschermde goederen en 5 beschermde dorpsgezichten, er geen beheersplannen zijn opgemaakt. Eveneens opvallen is het aantal in onze benchmarkgemeente. Er moet gekeken worden of hier nog winst te halen valt voor de rest van het werkingsgebied.

* De samenwerking met Monumentenwacht

? De graad van onderhoud van het gebouwd erfgoed

➔ Op basis van de cijfers³⁵ mogen we besluiten dat er op dit vlak nog heel wat winst te rapen valt. Verdere actie dringt zich dus op in de volgende werkingsperiode.

* Het aantal geadviseerde dossiers doorheen de jaren

? Informatief voor de werklast en de betrokkenheid van de IOED

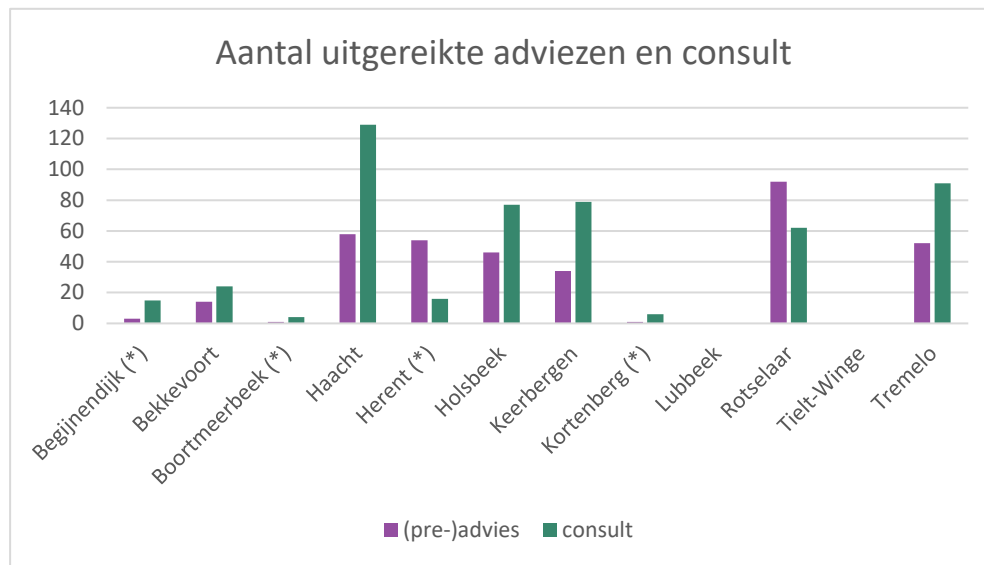
➔ De IOED houdt sinds 2020³⁶ de cijfers bij van het advies inzake bouwdossiers (archeologie/bouwkundig/landschappelijk³⁷). Daarbij maken we onderscheid tussen (pre-)advies en

³⁵ Via Els Deconinck, MOWA Vlaams Brabant, waarvoor dank

³⁶ De gemeenten met een (*) sinds 2024; in de andere gemeenten werd nog geen werking opgezet.

³⁷ 95 procent van de (pre-)adviezen en consult handelen over gebouwd erfgoed. Een opdeling is dus niet relevant

consult. Deze laatste categorie wordt gedefinieerd als: alle vragen die we krijgen in een voor- of in een natraject van een dossier.

Uit de cijfers blijkt dat de betrokkenheid van de IOED groot is en dat op het vlak van advisering geen nieuwe acties moeten ondernomen worden. De lopende acties en initiatieven worden gehandhaafd. De recent toegetreden gemeenten moeten blijvend gestimuleerd worden.

→ Een lacune wordt wel gevormd door het ontbreken van de cijfers in hoeveel dossiers ons advies daadwerkelijk in de omgevingsvergunning terecht komt en dus gevolgd wordt. Dit zal dus moeten bijgehouden worden.

*** Het aantal toelatingen voor handelingen in en werken aan beschermd erfgoed**

? Informatief voor de werklust

→ Dit item werd hoger al behandeld bij het hoofdstuk over de landschappen. De problematiek is dezelfde, de hieruit getrokken lessen ook. Het gaat bovendien om lage aantallen die weinig relevant zijn qua impact op de werklust.

De hiaten en lacunes en welke data we meenemen in een verder traject

De cijfers tonen een grote betrokkenheid bij het gebouwd onroerend erfgoed in de regio. Er is zeker nog winst te halen op sommige domeinen en dan vooral:

Qua taken:

- Inventarisatie en monitoring
- Aanpak adviezen behouden
- Bijhouden van cijfers ivm omgevingsvergunning en het advies
- Promoten van beheersplannen en dan vooral in Herent
- Visievorming rond toelatingen en een gebiedsgerichte aanpak
- Achterhalen van de (bouw)geschiedenis van (kerk)gebouwen
- Behoud van de goede samenwerking met Monumentenwacht
- Stimuleren (en eventueel opstarten) van premiereglementen
- Werven nieuwe leden Monumentenwacht

De bovenstaande analyse toont bovendien de noodzaak aan in zake beleid op het vlak van:

- Counteren van vrijstellingenbesluit door vaststellingsrondes of andere (juridische) instrumenten
- Begeleiden van de gemeenten inzake sloopbeleid
- Aanpak beeldkwaliteit en de doorvertaling principes dorps architectuur als het mogelijke eindresultaat van een herinventarisatie

- Aanpak beeldkwaliteit en renovaties middels good-practices (toegankelijke informatie over goede voorbeelden zowel analoog als digitaal (zie <https://www.co7.be/inspiratiegids> als voorbeeld)

Tot slot merkten we tijdens de opmaak van dit luik van de analyse dat er nood is aan een gelijke GIS-basis voor de gemeenten. Ook voor oud beeldmateriaal van de dorpsgezichten (bv. in de vorm van postkaarten) is dit het geval. In het vorige beleidsplan werd deze nood al uitgedrukt, maar een gerichte aanpak was nooit echt mogelijk. Ook wat de kennis van het werkingsgebied aangaat, zien we enkele werkpunten en dan met name rond:

- Heropbouwarchitectuur
- Hoeves en hun relatie met het landschap (zie CAG)
- Invloed van economie op het gebouwde erfgoed (melkerijen, brouwerijen, tramwegen,...)
- Bezittingen religieuze en wereldlijke macht

II. Omgeving³⁸

Bij de analyse van de omgevingsfactoren kwamen enkel factoren naar boven die onze werking beïnvloeden en zelfs bepalen, maar waar we als IOED zelf weinig invloed op kunnen uitoefenen of kunnen gebruiken; het is immers de (beleids)context waarbinnen we werken. Wij kunnen met andere woorden vanuit ons perspectief wel argumenten aanbrengen, maar als kleine speler moeten we ons bewust dat we maar beperkt (kunnen) wegen. Het gaat met name over de open ruimte, over de verharding, over het akkerland en over de nabijheid van groen. Hieruit distilleren we geen concrete acties, tenzij een constante opvolging van de problematiek en het informeren van de partners wanneer daar om gevraagd wordt (bvb. Bij RUP's).

* De ratio open ruimte/bebouwde ruimte

? Informatief voor de context waarbinnen de IOED opereert en voor de (impact op de) open ruimte en de (nood aan) verdichting

→ Het analyseren van deze omgevingsfactor was geen eenvoudige opdracht. De cijfers zijn niet dadelijk of volledig beschikbaar^{39,40} om zelf analyses op toe te passen. We verlieten ons vervolgens op de tool beschikbaar via 'Provincies in Cijfers'⁴¹. Hieruit blijkt dat in het werkingsgebied tussen 2013 en 2022 851 m²/dag (of 0,09 ha/dag) open ruimte verloren ging. Het werkingsgebied beschikte volgens de laatst beschikbare cijfers over 62,0% open ruimte. Het rapport sluit af met *"I.k.v. de leefbaarheid en de bouwshift, alsook de ambitie van het beleidsplan ruimte Vlaanderen om geen bijkomend ruimtebeslag meer te hebben in 2040, is het aangewezen om de evolutie van de beschikbare open ruimte goed op te volgen"*.

→ De cijfers qua bestemming ("de ruimteboekhouding") zijn wel beschikbaar⁴². In het werkingsgebied is 24,6% van de ruimte bestemd voor wonen, 51,3% voor landbouw en ca. 17,5% is voorzien voor een groene invulling.

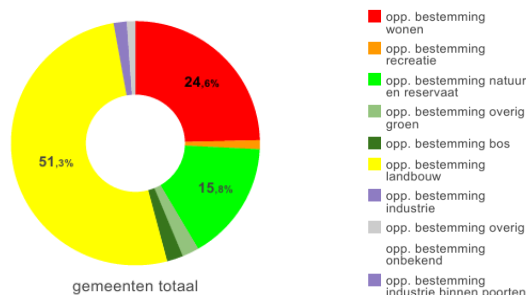
³⁸ De cijfers voor 2024 waren tijdens de redactie van dit onderdeel niet beschikbaar. Voor een goed overzicht in de data, zie bv. voor Begijnendijk: <https://statbel.fgov.be/nl/gemeente/begijnendijk#dashboard2>

³⁹ Op <https://statbel.fgov.be/nl/themas/leefmilieu/grond/bodemgebruik#figures> ontbreken de cijfers per gemeente voor bv. het landbouwareaal/akkerland/permanente graslanden.

⁴⁰ Zie ook <https://cemonitor.be/indicator/huisvesting/toestand-hulpbronnen/open-ruimte/#:~:text=In%202022%20bedroeg%20de%20open,open%20ruimte%20is%20niet%20gedefinieerd>

⁴¹ https://provincies.incijfers.be/databank/report/?id=rapport_ruimte, via 'wijzigen' kan de gemeente geselecteerd worden.

⁴² <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/bodembezetting-volgens-het-kadasterregister#figures>

* Ratio verhard/onverhard

? Informatief voor de context waarbinnen de IOED opereert en voor de mogelijkheden rond ontharding en landschap

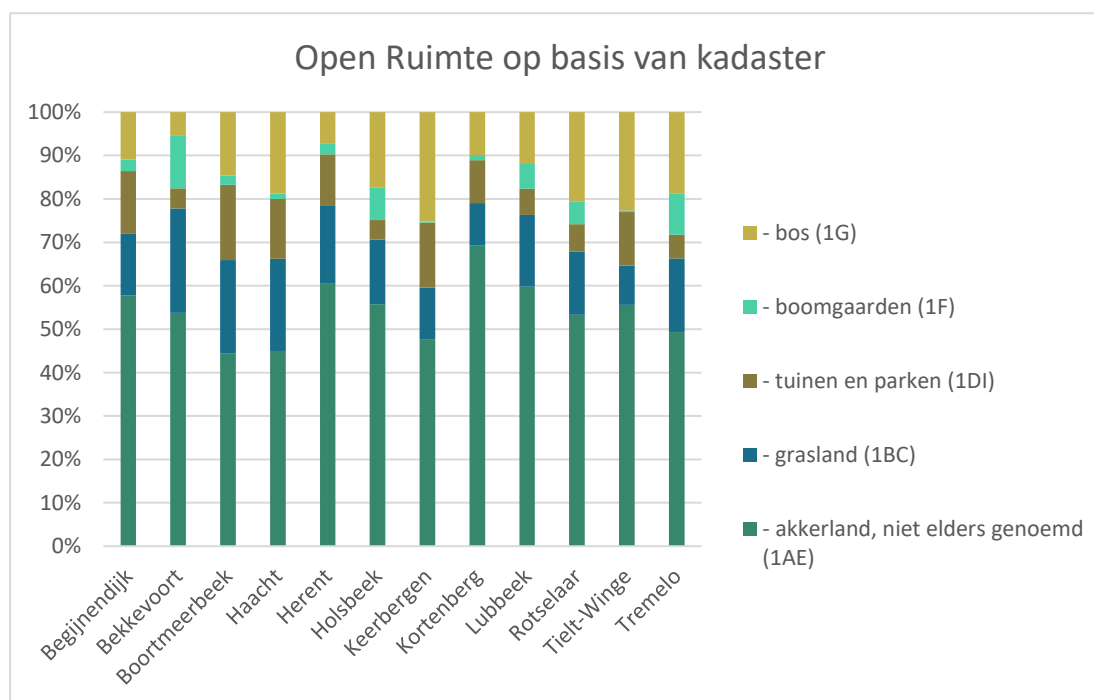
→ In de periode 2014 t.e.m. 2022 is de verhardingsgraad gestegen⁴³. In het werkingsgebied komt het percentage verharding t.o.v. de totale oppervlakte uit op 14,4% in 2022. Dat is 0,1 procentpunten lager dan in Vlaams-Brabant en 0,9 procentpunten lager dan in het Vlaams Gewest

→ Als we parken en tuinen⁴⁴ meetellen in de open ruimte, dan valt op dat 79,8% van de oppervlakte in het werkingsgebied effectief niet bebouwd is. Ten opzichte van 2013 ging de niet-bebouwde ruimte er met 0,2% (of 36 ha) op achteruit.

* Ratio akkerland/andere zachte invullingen (bos, grasland,...)

? Informatief voor de aard van de open ruimte en het landschap.

Uit de cijfers blijkt dat minstens 40% van de oppervlakte van de zachte bestemmingen geboekstaafd staan als akkerland⁴⁵. Dit betekent dat het gros van het werkgebied een redelijke tot hoge mate van openheid in het landschap heeft. Het is echter niet geweten welke exacte bestemming deze onbebouwde percelen hebben.

⁴³ Zie https://provincies.incijfers.be/databank/report/?id=rapport_ruimte

⁴⁴ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/bodembezetting-volgens-het-kadasterregister#figures>

⁴⁵ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/bodembezetting-volgens-het-kadasterregister#figures>

* Aantal oppervlakte buurt- en wijkgroen⁴⁶

? Informatief voor de context waarbinnen de IOED opereert en voor de kansen rond ontsluiting/verbinding en integraal werken (houtig erfgoed, landschappen,...)

→ In het werkingsgebied is 34,4% van de oppervlakte ingenomen door wijkgroen, 38, 1% door buurtgroen. 97,2% van de inwoners woont binnen de 400 meter van buurtgroen, 86,2% ervan woont binnen de 800 meter van wijkgroen.

→ Vermeldenswaardig in dit kader is het initiatief in Zwijnaarde waar houtig erfgoed/buurtgroen in de Prelatendreef aanleiding gaf tot het hergebruik van opgepompt water van een nabijgelegen werf⁴⁷. Dit is een mooi voorbeeld van geïntegreerd/integraal/transversaal werken.

* De uitdagingen op dit vlak

? Informatief voor de context waarbinnen de IOED zich bevindt

→ Het verzoenen van ruimtelijke (project)ontwikkeling met het onroerend erfgoed (verdichting)

→ Bouwheren/vergunningaanvragers warm maken voor het erfgoedverhaal

→ Het verzoenen van klimaatregelgeving met het onroerend erfgoed

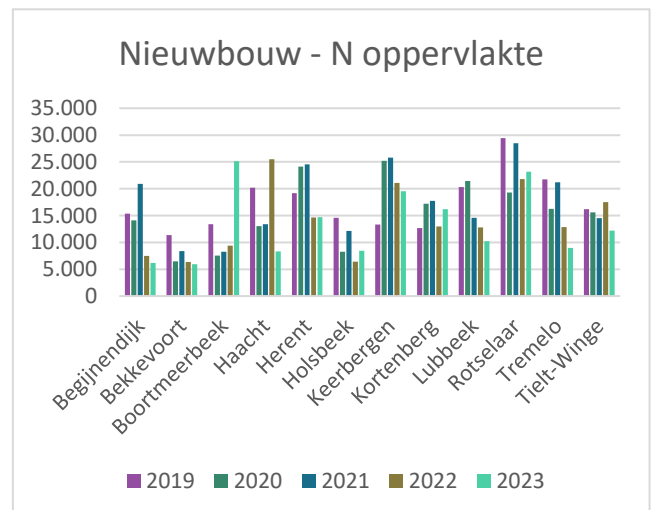
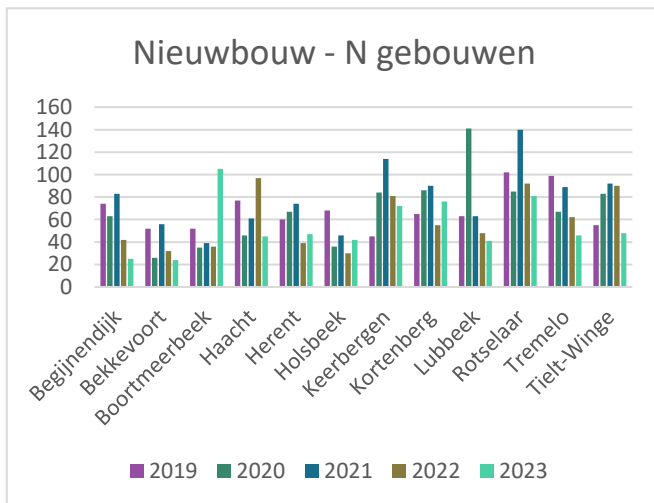
→ De EPB-normering en niet-beschermd onroerend erfgoed

→ Isolatie van buitengevels en de resulterende beeldkwaliteit

* Aantal vergunningen (residentieel-nieuwbouw) in het werkingsgebied

? Informatief voor werking (consult, pre-advies of advies), werkdruk en de risico op vernieling

→ Op enkele uitzonderingen per gemeente en per jaar na zien we in het volledige werkingsgebied een daling van de nieuwbouw⁴⁸. Wanneer we deze grafiek afzetten tegen de oppervlakte valt op dat in de meeste gemeenten er een correlatie is tussen beiden. Herent, Rotselaar en Tielt-Winge zijn hier de uitzonderingen. De cijfers tonen aan dat dit te maken heeft met de realisatie met grote meergezinswoningen.

→ Wanneer we de bovenstaande data vergelijken met de data over de adviezen, dan is hier geen overeenkomst.

⁴⁶ Buurtgroen: groen met minimum oppervlakte van 0,2 ha ; Wijkgroen: groen met minimum oppervlakte van 10 ha

⁴⁷ <https://www.standaard.be/binnenland/in-zwijnaarde-laven-de-bomen-zich-aan-water-uit-de-bouwput-kostbaar-grondwater-werd-jaren-domweg-het-riool-in-gejaagd/66996019.html>, geraadpleegd op 19/5/2025

⁴⁸ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/bouwvergunningen#figures>

➔ Deze trend zien we voorlopig niet in het aantal archeologienota's (zie hoger): de trend in deze is stijgend. Of hier een vertragingseffect speelt, kunnen we pas binnen enkele jaren evalueren. We blijven dit monitoren, ook inhoudelijk.

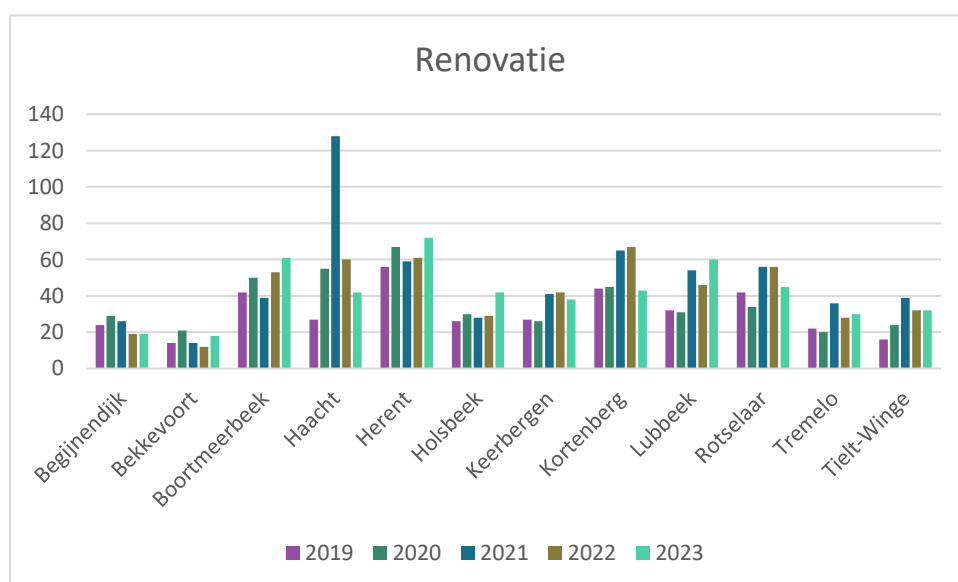
* Aantal vergunningen (residentieel-renovatie) in het werkingsgebied

? Informatief voor werking (consult, pre-advies of advies), werkdruk en de risico op vernieling

➔ Uit de cijfers⁴⁹ blijkt dat in Begijnendijk en Bekkevoort uitgezonderd, de renovaties in het werkgebied toenemen. In sommige gemeenten (Boortmeerbeek, Haacht, Keerbergen, benchmarkgemeente Lubbeek, Rotselaar, Tremelo en Tielt-Winge) zien we in de periode 2021-2022 ten opzichte van de voorgaande jaren een toename. Dit heeft mogelijk te maken met de Covid19-pandemie⁵⁰.

➔ Wanneer we de bovenstaande data vergelijken met de data over de adviezen, dan is hier een sterke overeenkomst. De hoeveelheid dossiers schijnt parallel te lopen met de werklust rond de advisering. Het aantal dossiers rond renovatie blijkt een goede graadmeter te zijn om de werklust in te schatten.

➔ Het aantal renovaties is hier waarschijnlijk een onderschatting: sommige interne ingrepen passeren onder de radar wegens niet omgevingsvergunningplichtig. Het gaat dan bv. over het vervangen van schrijnwerk (cfr. vrijstellingenbesluit). We moeten dan ook pogen bouwheren via een gerichte communicatie te informeren.

* De aard van de ruimtelijke planning

? Informatief voor de impact op bodemarchief, gebouwenbestand en beeldkwaliteit, informatief voor de hiaten in het lokale regelgevend kader

➔ Op basis van de gemeentelijke websites werden de RUP's gescreend. De relevante⁵¹ RUP's in het werkgebied per gemeente zijn:

	RUP	impact op erfgoed?	maatregelen?	pijnpunt?	Betrokken?
Begijnendijk	RUP Betekom Centrum Herziening	ja	"aandacht"	niet-beschermd erfgoed	nvt
	RUP Open Ruimte	ja	on hold		nvt

⁴⁹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/bouwvergunningen#figures>

⁵⁰ eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0662

⁵¹ De onderstaande lijst is niet volledig: enkel wanneer er een rechtstreekse invloed was op het beschermde en geïnventariseerde erfgoed werd het RUP gescreend.

Bekkevoort	RUP Woongebied Assent	ja	"respect"	waarde wordt onderschat	nee
	RUP 9Zillen	ja	landschap	onvoldoende ingeschat	nee
	RUP RWZI Bekkevoort (rioolwaterzuiveringsinstallatie)	ja	archeologie		nee
	RUP Eenvormige entiteiten	ja	nvt	focus op inventaris	nvt
	RUP Kerkveld	ja	"respect"	focus op inventaris	nee
	GRUP Leidingstraat Glabbeek-Halen	ja	nvt	nvt	nvt
	RUP Molenbeek Sport en Recreatie	beperkt	archeologie	nvt	nee
Boortmeerbeek	RUP Begraafplaatsen	ja	nee	gedateerd ivm erfgoed	nvt
	RUP Lips	beperkt	nee	nvt	nvt
	RUP Eekhoornhof	ja	nee	gedateerd ivm erfgoed	nvt
	RUP Fabrieksweg West & Oost - Boortmeerbeek	nee	"niet relevant"	nvt	nvt
	RUP Mouterijsite	ja	nee	niet-geïntegreerd karakter	nvt
	RUP Boven Rot en de Helle - Boortmeerbeek	ja	nee	focus op inventaris	nvt
	RUP uitbreiding gemeentelijke basisschool	beperkt	nee	focus op inventaris	nvt
	RUP Zonevreemde recreatie Schoubroekstraat	nee	nvt	nvt	nvt
	RUP Zonevreemde woningen	ja	zonevreemheid	gedateerd ivm erfgoed	nvt
	RUP's in opmaak				
Haacht	Kastelenparklandschap - Gemeente Haacht	ja	ja	niet-geïntegreerd karakter	?
	Haacht-centrum - Gemeente Haacht	ja	"aandacht"/"respect"	focus op inventaris	?
	Site La Corbeille - Gemeente Haacht	ja	"niet relevant"	herbestemming zonder aandacht	?
	RUP Gerzevien	ja	ja	gedateerd ivm erfgoed	nee
	Bedrijvenkorrel grote baan	ja	ja	Afbakening/maatregelen	nee
Herent	RUP De Vloer	ja	beperkt	beeldkwaliteit	nvt
	RUP Molenveld	gerealiseerd			
	RUP Open Ruimte - Gemeente Herent	ja	beperkt	focus op inventaris	nvt
	RUP Stationsomgeving	ja	beperkt	gedateerd ivm erfgoed	nvt
Holsbeek	RUP Dorpskernen	ja	beperkt	focus op inventaris	ja
Keerbergen	RUP - Hart van Keerbergen	ja	nee	focus op inventaris	nvt
	RUP Lupinenweg	beperkt	nee	landschap	nvt
Kortenbergh	RUP's Kernversterking	ja	ja	nvt	GECK
	RUP Beyens	ja	ja	nvt	GECK
	RUP De Grubbe	ja	ja	nvt	GECK
	RUP Meerbeek	ja	ja	nvt	GECK
Rotselaar	RUP Woonzonerings	ja	ja	verordening/vaststelling	ja

	RUP Wezemaal Oost	ja	beperkt	"advies bevoegde instantie"	aan nvt
	RUP zonevreemde woningen	mogelijk	beperkt	herinventarisatie	nvt
	RUP zonevreemde recreatie	mogelijk	beperkt	herinventarisatie	nvt
	GRUP Demervallei	ja	beperkt	focus op inventaris	nee
	PRUP Rock Werchter	beperkt	beperkt	handhaving	?
	GRUP Demervallei	ja	beperkt	focus op inventaris	nee
Tielt-Winge	Jeugdaccommodatie Meensel-Kiezegem centrum	nee	nee	nvt	nvt
	Jeugdaccommodatie Solveld Tielt centrum	nee	nee	nvt	nvt
	RWZI (20.351) Tielt-Winge	ja	nee	nvt	nvt
	Sportaccommodatie Solveld Tielt centrum	ja	beperkt	nvt	ja
	Sport- en jeugdaccommodatie Houwaart centrum	nee	nee	nvt	nvt
Tremelo	Beleidsplan ruimte				
	RUP Kalvenne	ja	nee	landschappelijke inbedding	nvt

Uit de bovenstaande analyse blijkt dat er nog best wel wat kansen liggen om het onroerend erfgoed te verankeren⁵². Uit de analyse blijkt ook hoe opstellers van dergelijke RUP's nog iets te veel vertrekken van de gekende data ("Staat het op de inventaris?"). RUP's staan bovendien ook niet bekend om hun flexibiliteit met nieuwe data of nieuwe realiteit waardoor ze jaren na hun goedkeuring niet meer up-to-date zijn. In dit opzicht is de verwoording in het *RUP Woonzoning in Rotselaar* (en in het RUP-concept voor de gemeente Kortenberg) een verademing: men houdt rekening met toekomstige inventarissen (of een update ervan) door de introductie van de term 'erfgoedpand' en van uitzonderingen die rekening houden met de erfgoedwaarde.

De conclusies en welke data we meenemen in een verder traject

Uit bovenstaande mag blijken dat er voor onroerend erfgoed nog kansen liggen, vooral dan op het vlak van betrokkenheid en integratie van dit domein in een omgevingscontext. We vertellen hier ongetwijfeld niets nieuws. De IOED is anderzijds wel goed ingeschakeld op het vlak van advisering (zie ook hoger). Zoals eerder gesteld volgen uit deze analyse geen concrete acties tenzij het delen en aanleveren van informatie wanneer daarom wordt gevraagd. We blijven de verschillende diensten Omgeving ook dit soort van dienstverlening aanprijzen.

III. Wonen

De uitdagingen op dit vlak

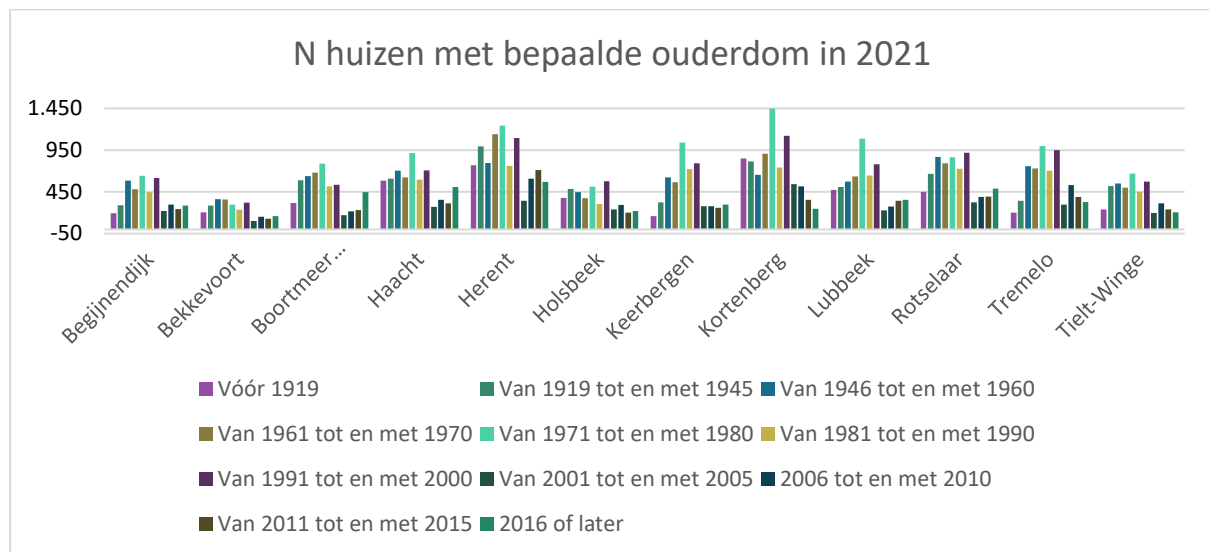
? Informatief voor de context waarbinnen de IOED zich bevindt

- ➔ Het verzoenen van klimaatinitiatieven/woonkwaliteit met het onroerend erfgoed
- ➔ Introductie van nieuwe woonvormen
- ➔ Hoge vastgoedprijzen in combinatie met te behouden erfgoed
- ➔ Vermindering van BTW-tarief voor sloop en heropbouw
- ➔ Counteren van bepaalde vrijstellingen in de VCRO

⁵² Zie bv. <https://pers.leuven.be/leuven-maakt-regelgeving-transparanter-om-innovatief-toekomstgericht-en-kwalitatief-te-bouwen-en-verbouwen>, geraadpleegd op 28/5/2025

* De ouderdom van het woningenbestand

? Informatief voor het risico op verlies van erfgoed (sloop), informatief voor het theoretische bestand aan te renoveren panden en de beeldkwaliteit, informatief voor de kans op integratie van oud en nieuw

→ Bovenstaande grafiek werd gebaseerd op cijfers⁵³ van de census 2021⁵⁴. In de meeste gemeenten is de frequentieverdeling gelijkaardig. Haacht, Herent, Holsbeek, Kortenberg en benchmarkgemeente Lubbeek wijken licht af van dit patroon. De grafiek leert ons, in vergelijking met het verlies aan gebouwen (zie onder) en in combinatie met de sloopaanvragen, dat nog een groot aantal oudere panden resteert. De kans is groot dat deze, omwille van hun lange bestaan in het straatbeeld, een zekere erfgoedwaarde en beeldkwaliteit hebben. De diverse updates van de inventarissen (zie hoger) tonen dat ook aan.

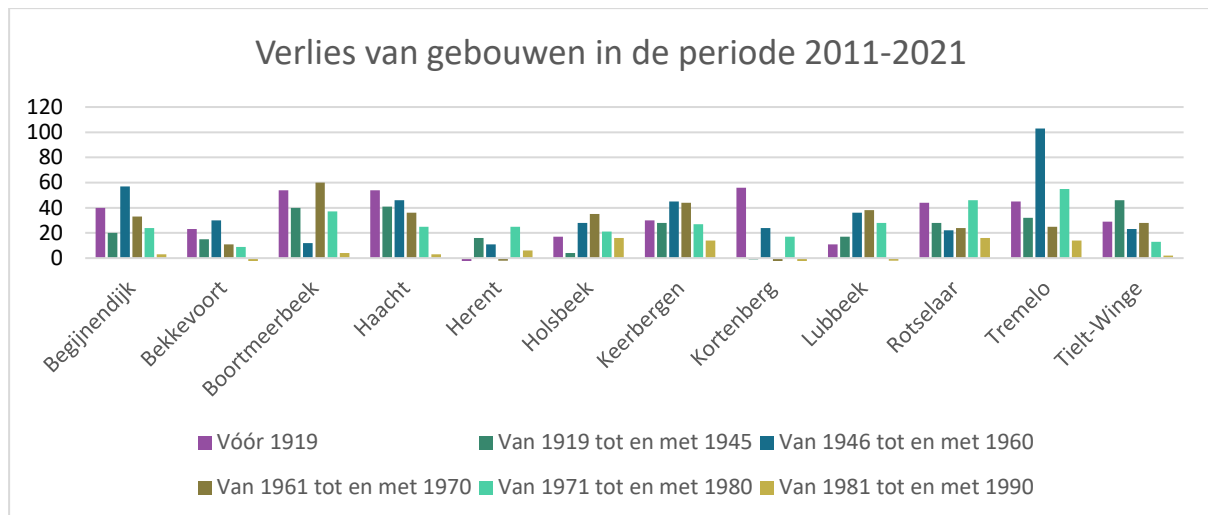
→ De ouderdom van het gebouwenbestand is mogelijk ook indicatief voor de woonkwaliteit. Dit is en blijft dus een verder aandachtspunt bij bv. advisering en consult.

→ Voor de grafiek met het verlies van gebouwen te bekomen, werd het aantal gebouwen in 2021 afgetrokken van het aantal gebouwen in 2011. De grafiek moet samen met de eerste grafiek worden gelezen. Globale conclusies kunnen niet getrokken worden omwille van grote gemeentelijke verschillen. Zo is de grafiek van Kortenberg ongetwijfeld beïnvloed door het monumentenplan (zie hoger). Het geeft ons wel een zeker inzicht in de snelheid waarmee gebouwen verdwijnen.

WOI en impact op de gemeenten: In de Eerste Wereldoorlog lag de hele regio in de frontlinie tijdens de uitvallen van het Belgische leger vanuit de forten van Antwerpen. Bekend zijn de Slag aan de molen in Rotselaar en de Slag van Wespelaar. In alle gemeenten werd er, enerzijds tijdens de gevechten, maar vooral nadien als vergelding door de Duitsers veel huizen vernield. Dit verklaart voor een deel de grote bouwcampagne tijdens het interbellum. Deze typische en homogene architectuur typeert daardoor de hele regio.

⁵³ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/woningen/bouwjaar#panel-11>

⁵⁴ Zie ook <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/gebouwenpark#figures> voor een analyse van de gebouwen per type. Deze cijfers werden niet geïncorporeerd omdat het ons te ver zou leiden, maar zijn mogelijk in een later stadium informatief.

→ Wanneer men de cijfers uit de census van 2021 vergelijkt met deze uit 2011 wat betreft de eigenaars blijkt dat, in Vlaanderen, 71% van de woningen uit de jaren 80 wordt bewoond door hun eigenaar⁵⁵. Het is ook de klasse van gebouwen waar het verlies het kleinst is (zie grafiek hierboven).

Een aandachtspunt voor de toekomst is dat het verdere verlies van erfgoedwaarde en beeldkwaliteit/dorps karakter 1) waar kan, moet beperkt worden en 2) wanneer dat niet kan, met kennis moet gecompenseerd worden (bv. door de sloop te registreren). Deze twee principes worden dan ook het best verankerd middels verordeningen en/of vaststellingen.

* Prijs van het vastgoed

? Informatief voor het beschikbare budget voor goede en kwaliteitsvolle renovatie en de graad van pragmatisme in de werking

→ Uit de cijfers van de laatste kwartalen van 2024 blijkt dat de prijs van de woningen in het werkingsgebied sinds 2019^{56,57} met meer dan 20% zijn gestegen. Het aantal transacties is in die periode meestal gestegen. Tel daarbij het duurder worden van de materialen en men komt tot de slotsom dat het beschikbare budget voor een kwaliteitsvolle renovatie ten opzichte van 2019 is gedaald. We dienen hier dan ook bij het adviseren rekening mee te houden.

→ Een uitdaging in deze zijn de woningen met een lage EPC-score. Vaak hebben dergelijke panden een zekere erfgoedwaarde⁵⁸.

→ Een mogelijk oplossing voor dit probleem is de inzet van onroerend erfgoed voor de introductie van nieuwe woonvormen. Een voorbeeld hiervan is de melkerij Lacsia⁵⁹ in Wespelaar (Haacht) die wordt omgevormd tot een gemengd appartementencomplex.

* Ratio panden met erfgoedwaarde/panden

? Informatief voor het dorps karakter en de beeldkwaliteit

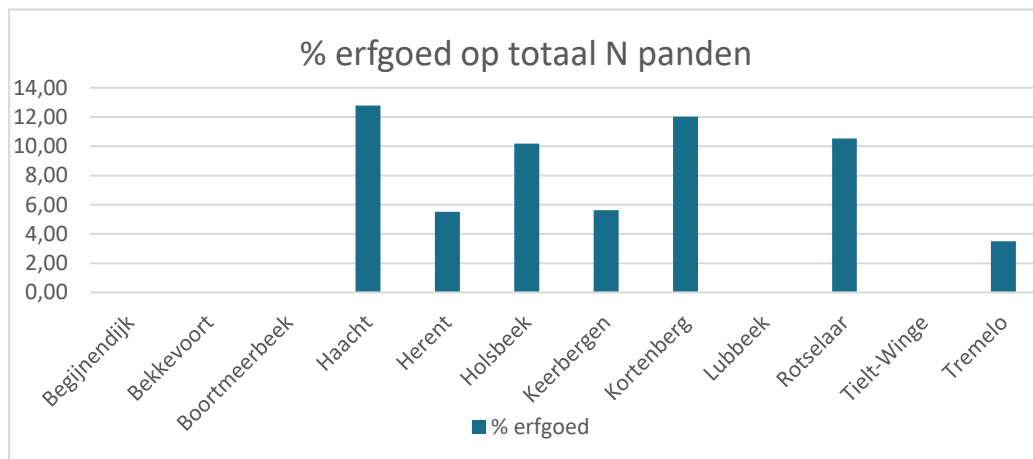
⁵⁵ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/woningen/type-eigendom>

⁵⁶ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/vastgoedprijzen#figures>

⁵⁷ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bouwen-en-wonen/woningprijs>

⁵⁸ https://www.standaard.be/cnt/dmf20250226_93346466, geraadpleegd op 13-3-2025

⁵⁹ [Melkerij Sint-Jozef of Lacsia | Inventaris Onroerend Erfgoed](#), geraadpleegd op 13/3/2025

→ op basis van de cijfers (i.e. lokale lijsten, die onderling overigens niet te vergelijken zijn) kunnen we stellen dat in het werkingsgebied de gebouwen met erfgoedwaarde een beperkt deel van het totaal aantal gebouwen in de respectievelijke gemeenten uitmaakt. De historische gebouwen zijn geconcentreerd in de dorpscentra en in bepaalde wijken. Door deze ligging en hun homogeen karakter qua architectuur (zowel qua materiaal als qua typologie) bepalen zij echter in sterke mate het uitzicht, de (potentiële) beeldkwaliteit en het dorps karakter. We zouden dus kunnen stellen dat het behoud van deze panden verhoudingsgewijs een veel grotere positieve maatschappelijke impact heeft dan de beperkte negatieve impact op de rechten van alle huiseigenaars in de gemeente.

→ Door hun ligging is er echter ook een hoge druk op deze panden door de maatschappelijke tendensen zoals verdichting. De juiste juridische instrumenten moeten een goed evenwicht zoeken tussen de verschillende belangen en noden. Op deze manier kan zowel het historische patrimonium bewaard blijven als een antwoord geboden op de maatschappelijke uitdagingen. Hiervoor gaat de IOED permanent in gesprek met de diensten omgeving.

→ De eigenaars van de historische gebouwen met erfgoedwaarde zijn belangrijke dragers van de beeldkwaliteit in de gemeente. De negatieve impact van een erkenning als erfgoed van hun eigendom, het minder evident kunnen isoleren, verkavelen of verbouwen, moet dus op een manier gecompenseerd worden. Dit kan door financiële en juridische stimuli (bijvoorbeeld een lokaal premiereglement, of afwijkingen van bepalingen in een RUP of verordening). Nog veel belangrijker is echter het verhogen van het draagvlak van het belang van erfgoed door het verhogen van de trots en eigenaarschap bij de eigenaars. Hier ligt nog een heel grote taak voor de IOED en de gemeentebesturen.

* Het aantal onbebouwde percelen (gelegen in woongebied)

? informatief voor de druk op de ruimte en de theoretische toename van nieuwbouw en inname van de open ruimte

→ De meest recente *openbare* gegevens dateren van 2019⁶⁰. De recente gegevens verkregen we via de gemeenten⁶¹. Deze cijfers zijn voor de meeste gemeenten afkomstig uit het ROP⁶², maar er zit, naar wij vernemen, weinig lijn in de data. Een vergelijking tussen de twee periodes gaat dus niet op omdat er mogelijk andere criteria zijn gehanteerd.

* De leegstandsgraad in de regio

? informatief voor de beeldkwaliteit en eventuele vaststellingen

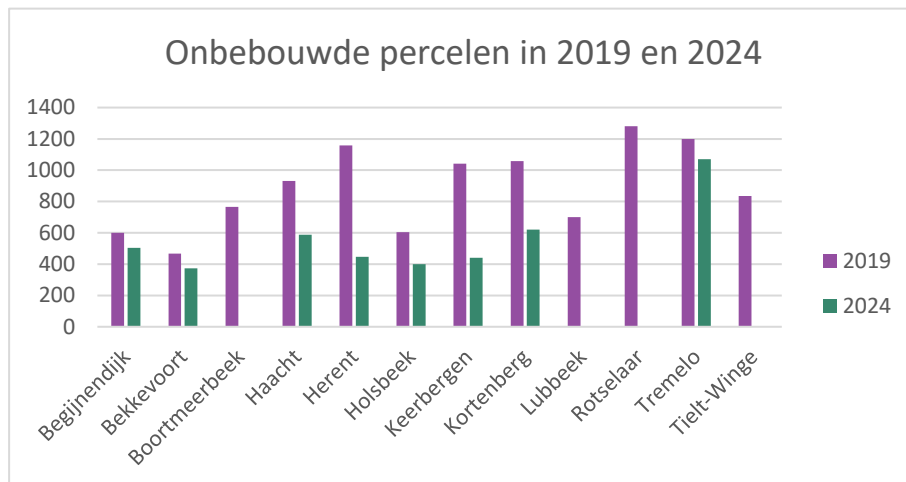
⁶⁰ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bouwen-en-wonen/beschikbare-woonpercelen>

⁶¹ Bv voor Tremelo was dit afkomstig via <https://www.tremelo.be/download.ashx?id=30896>, de andere gemeenten leverden de data aan op basis van GIS-data, waarvoor dank.

⁶² De data voor Kortenberg en Holsbeek werden gebaseerd op GIS-data

→ de cijfers per gemeente⁶³ zijn niet openbaar beschikbaar waardoor een vergelijkende analyse niet mogelijk is. De cijfers ivm economische leegstand is echter wel beschikbaar, maar dit zegt weinig over het aanwezige erfgoed of de toekomst en de mogelijkheden ervan.

Wegens de onbeschikbaarheid van de broodnodige data lijkt het ons nuttig deze garing op te nemen in de taken die de IOED zal opnemen. Of hieruit dan initiatieven uit moeten voortvloeien is dan hiervan afhankelijk.

De conclusies en welke data we meenemen in een verder traject

Op basis van de cijfers (ratio panden/panden met erfgoedwaarde) blijkt eerst en vooral dat de herinventarisatie een broodnodige oefening was. Ten tweede blijkt dat, wanneer we het aantal erfgoedpanden afzetten tegen het volledige gebouwenbestand, de druk op het erfgoed in een aantal gemeenten meevalt, maar ook dat gebouwd erfgoed in sommige gevallen een schaars goed is geworden. Dit heeft sowieso impact op (het verlies van) de beeldkwaliteit.

Beleid:

- Counteren van verlies van erfgoedwaarden door verordeningen en vaststellingen
- Verdere introductie van de minimumvereisten rond documentatie/registratie van sloop
- Nieuwe woonvormen introduceren in ruimtelijk beleid (verdichting)

Inhoudelijk:

- Cijfers van de leegstand van panden met erfgoedwaarde

Taken:

- Pragmatisch adviseren
- Promoten van nieuwe woonvormen om het verlies van erfgoed te counteren
- Woonkwaliteit afwegen ten opzichte van het verlies van erfgoedwaarden

⁶³ Zie wel <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bouwen-en-wonen/woningen-ongeschikt-en-of-onbewoonbaar-verklaard>

IV. Bevolking

De uitdagingen op dit vlak

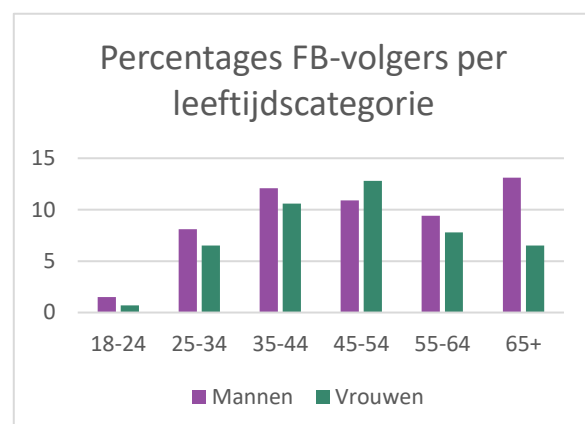
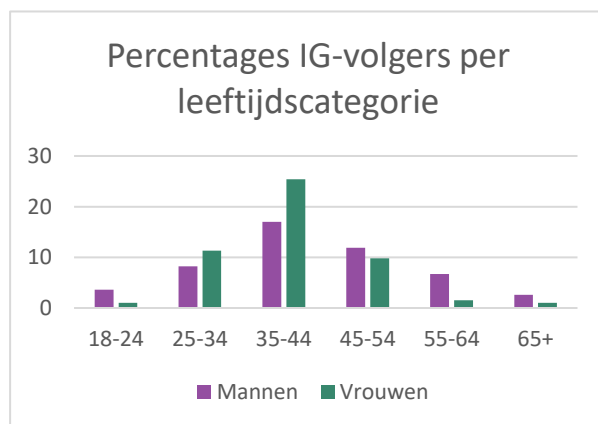
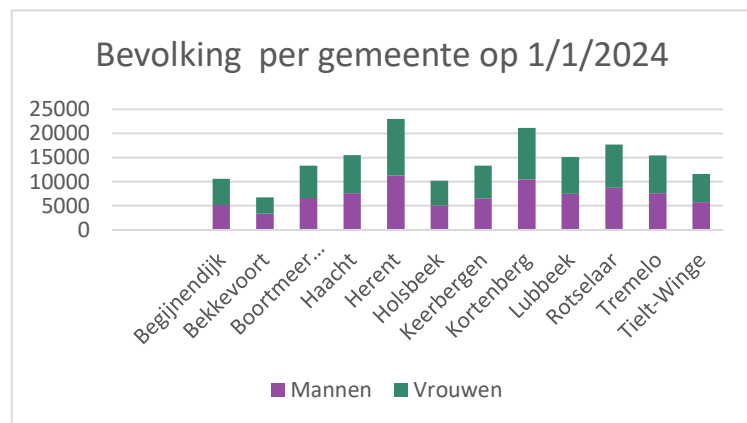
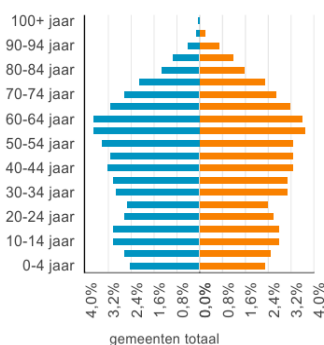
? Informatief voor de context waarbinnen de IOED zich bevindt

→ Zoveel mogelijk mensen begeistere(n) op een regelmatige en adequate manier

* Aard van de bevolking

? Informatief voor de bepaling van de doelgroepen

→ In het werkingsgebied is 19,0% van de inwoners minderjarig en 22,2% 65 jaar of ouder⁶⁴. Ten opzichte van de provincie Vlaams Brabant zijn dit meer ouderen en minder jongeren. Iets meer dan 50% van de bevolking is vrouw.

Indien we aannemen dat de demografische cijfers van de volgers op sociale de werkelijkheid⁶⁵ van het IOED-publiek benadert en wanneer we deze data vergelijken met de data uit het bevolkingsregister⁶⁶ dan kunnen hieruit enkele conclusies getrokken worden.

1. We bereiken amper de jeugd
2. De vrouwelijke 55+’ers ontbreken volledig in het bereik van de IOED
3. Onroerend erfgoed is duidelijk een mannelijke aangelegenheid

⁶⁴ https://provincies.incijfers.be/databank/report/?id=rapport_demografie&openinputs=true

⁶⁵ Zie ook https://www.cim.be/resources/news_images/CIM_EstablishmentSurvey2024_NL.pdf, vooral de laatste grafiek over het gebruik van Facebook per leeftijdscategorie

⁶⁶ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking>

***Graad van instroom via interne migratie**

? Informatief voor de graad van voeling met het lokale onroerend erfgoed

→ Deze cijfers zijn voor het werkingsgebied, in vergelijking met de rest van Vlaanderen, hoog⁶⁷. Vooral Rotselaar, Tremelo, Boortmeerbeek, Tielt-Winge, Kortenberg en Herent scoren hier beter dan de overgrote meerderheid van de gemeenten (!) in Vlaanderen. Naar die gemeenten verhuisden dus veel meer inwoners dan dat eruit weggetrokken. Dit heeft best wel belangrijke consequenties voor de voeling met (en de fierheid over) het (onroerend) erfgoed van de nieuwe woonplaats.

Het toont dus aan dat de IOED best de nieuwe inwoners betreft bij het lokale onroerende erfgoed en dus een doelgroep vormt.

*** De vergrijzingsgraad**

? Informatief voor de toekomst van het gebouwenbestand, voor de participatiegraad

→ “Samen met een steeds hogere levensverwachting is de vergrijzing een zekerheid. In het gekozen scenario stijgt het aandeel 67-plussers van 16% in 2018 tot 23% in 2070. Momenteel [2019] telt België één 67-plusser voor 3,8 personen tussen 18 en 66 jaar. In 2070 is die verhouding 1 op 2,5. De babyboomgeneratie versnelt de vergrijzing tot 2040, waarna deze stabiliseert. Vanaf 2030 ligt het aandeel van de 67-plussers hoger dan dat van de min-18-jarigen. Het aandeel van éénpersoonshuishoudens stijgt bovendien aanzienlijk (van 34% in 2017 tot 42% in 2070), aangezien die evolutie onder meer toe te schrijven is aan de vergrijzing.”⁶⁸

Voor het werkgebied bestaan geen specifieke cijfers over de graad van vergrijzing. Een analyse in functie van de toekomst van het gebouwenbestand is dus niet mogelijk. Er is wel data over het aantal eigenaars per gebouwencategorie⁶⁹, maar op zich zegt dit weinig over de toekomst.

→ In het kader van de analyse van de aard van de bevolking (o.a. de cijfers over sociale media) viel op dat een groot deel van de 55+’ers zich betrokken voelt met het onroerend erfgoed. De vergrijzing is dus met andere woorden een aandachtspunt in de werking, maar dan eerder als de evolutie binnen een bepaalde doelgroep.

*** Opleidingsniveau**

? Informatief voor de aard (en het soort) van communicatie rond onroerend erfgoed

→ Deze cijfers tonen aan dat er de voorbije jaren een evolutie in de opleidingsniveau zit⁷⁰: het aantal hogeschoolden neemt toe. Wanneer we dit op het niveau van het werkingsgebied⁷¹ bekijken, dan kunnen we niet anders besluiten dan dat de regio op dit vlak bovengemiddeld scoort.

Dit gegeven houdt ons inziens twee consequenties in: 1) onafhankelijk van het opleidingsniveau moet er op een laagdrempelige manier gecommuniceerd worden; dat moet altijd een streven blijven. 2) De cijfers geven aan dat er mogelijk wel een publiek is voor meer verdiepende producten zoals synthetiserende werken, wandelingen en lezingen.

*** Het aantal scholen in het werkingsgebied**

? Informatief voor het al dan niet inzetten op onderwijs in kennisdeling

→ De data voor deze omgevingsfactor is afkomstig van ‘onderwijskiezer.be’⁷².

⁶⁷ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/interne-migratie#overwegend-positieve-saldi-voor-interne-migratie-in-vlaamse-gemeenten>

⁶⁸ [Trager herstel van de vruchtbaarheid op middellange termijn en bevestiging van de vergrijzing op lange termijn | Statbel](#) (24/1/2019), geraadpleegd op 22/1/2025

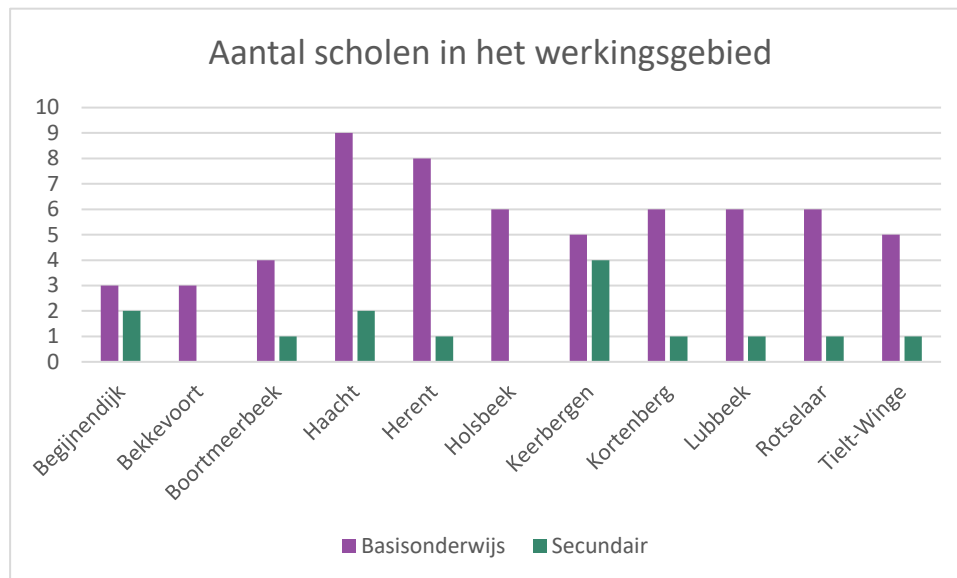
⁶⁹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/woningen/type-eigendom>

⁷⁰ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/onderwijs-en-vorming/bevolking-naar-onderwijsniveau-scholingsgraad>

⁷¹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/onderwijs/onderwijsniveau> en dan vooral de kaart met het aandeel diploma hoger onderwijs

⁷² Voor bv. de gemeente Begijnendijk, zie

<https://www.onderwijskiezer.be/v2/kaart/gemeente.php?var=Begijnendijk>

Uit de cijfers blijkt dat het werkingsgebied veel scholen telt. Dit opent perspectieven voor het betrekken van de basis- en secundaire scholen, voor zover dat nog niet gebeurde; dit kan dus intensiever⁷³. Er moet daarentegen gewaakt worden dat het aanbod doordacht is én in overleg met de scholen gebeurd⁷⁴

* Gemiddeld inkomen per inwoner per gemeente

? Informatief voor de eventuele bestedingsgraad voor erfgoed

Op basis van de cijfers⁷⁵ kunnen we besluiten dat het gemiddelde inkomen in het werkingsgebied aanzienlijk hoger ligt dan gemiddeld. Dit houdt in dat gemotiveerde inwoners mogelijk geld willen spenderen aan erfgoedgerelateerde producten.

De conclusies en welke data we meenemen in een verder traject

De IOED werkte in het verleden al aan het betrekken van bepaalde doelgroepen, maar een meer doorgedreven en meer doelgerichte communicatie is aangewezen. De cijfers geven aan dat er vooral rond een communicatie naar een jeugdig publiek⁷⁶ (al dan niet via de scholen) en naar nieuwe inwoners nog veel mogelijkheden liggen. Ook qua producten geven de cijfers aan dat er ruimte is voor verdieping en kwaliteitsvolle (betalende) eindproducten.

⁷³ Afhankelijk van het project werd er steeds contact opgenomen met de scholen in de buurt.

⁷⁴ <https://www.standaard.be/binnenland/laat-de-school-met-rust-ze-wordt-bedolven-onder-voorstellen-voor-vorming-toneelstukken-of-uitstappen/51233026.html>, geraadpleegd op 25/3/2025

⁷⁵ <https://statbel.fgov.be/nl/cijfers/gemiddeld-netto-belastbaar-inkomen-inwoner-gemeente>

⁷⁶ Kansen worden ook geboden via <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/74909>, p 63, Actie 4.3: “We initiëren een communicatie-aanbod met focus op jongeren”

V. Vrije tijd

De uitdagingen op dit vlak

? Informatief voor de context waarbinnen de IOED zich bevindt

➔ Onroerenderfgoedevenementen een plaats geven in een al volle kalender en de veelheid aan andere evenementen

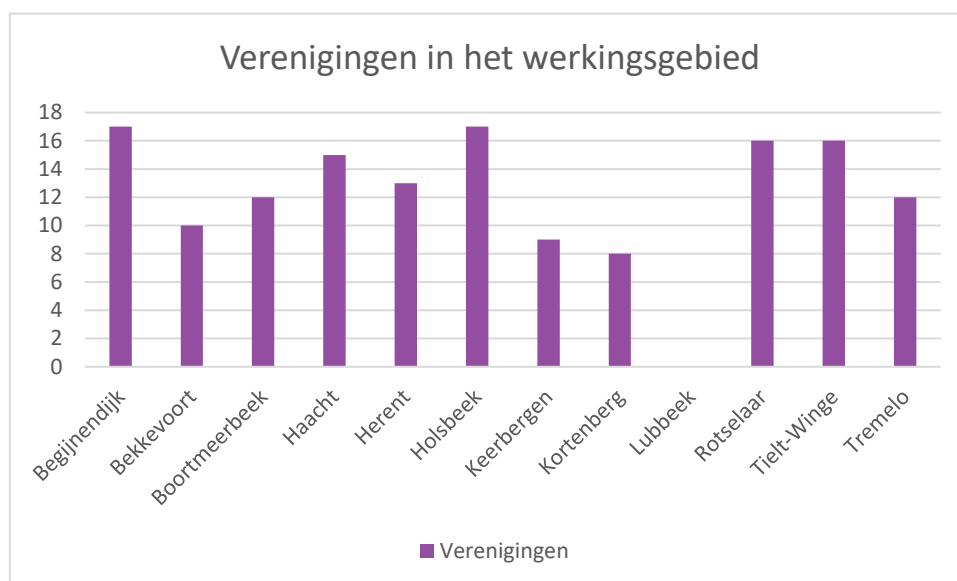
➔ Laagdrempelig (en regelmatig via vaste kanalen) communiceren

➔ Uitdagende verhalen brengen

* Het aantal voor erfgoed relevante verenigingen

? Informatief voor de kansen op een samenwerking

➔ In het werkingsgebied zijn er ca. 145 verenigingen actief die relevant kunnen zijn voor de samenwerking met de IOED. Het gaat voornamelijk om verenigingen uit de socio-culturele sfeer. Hierin zijn ook de diverse heemkringen opgenomen; hiervan is er minimum 1 per gemeente.

Wat acties betreft, zal de IOED de hand reiken naar deze verschillende verenigingen en samen met hen op zoek gaan naar samenwerkingsmogelijkheden. Hierbij denken we vooral aan de *usual suspects* zoals wandelingen, vertelmomenten, enz.

Toerisme

* De beschikbaarheid van fiets- en wandelroutes

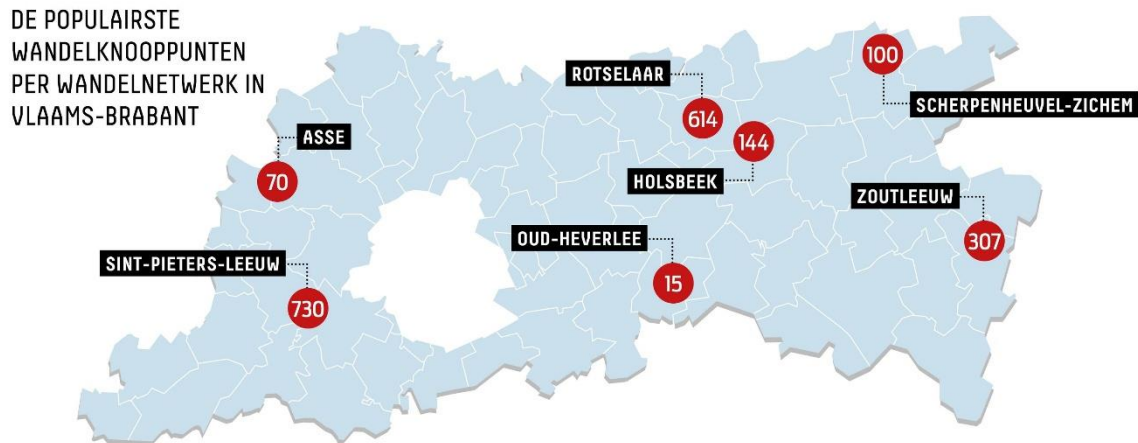
? Informatief voor de trage verbindingen tussen onroerend erfgoed en de trage ontsluitingsmogelijkheden in de regio

➔ Via de provincie Vlaams Brabant kregen we inzicht in de fiets⁷⁷- en wandelnetwerken⁷⁸. De regio heeft een zeer goede dekking. Dit biedt kansen om gebruik te maken van dit netwerk om op intergemeentelijk niveau het onroerend erfgoed te ontsluiten.

⁷⁷ <https://www.fietsknooppunt.be/nl-be/fietsen/knooppunten/routeplanner/belgie/vlaanderen/vlaams-brabant/a3-4>, geraadpleegd op 28/1/2025

⁷⁸ <https://www.wandelknooppunt.be/nl-be/wandelen/knooppunten/routeplanner/belgie/vlaanderen/vlaams-brabant/a3-4>, geraadpleegd op 28/1/2025

→ Verder opzoekingswerk⁷⁹ toont aan dat knooppunt 614 aan 'de Plas' in Rotselaar en knooppunt 144 aan het kasteel van Horst (Holsbeek) twee van de zeven meest populaire knooppunten zijn. Ook dit opent kansen.

*Wat leert ons de bestaande publiekswerking

? Top of flop?

In de regio is er een uitgebreid aanbod aan thematische fietsroutes, opgemaakt door toerisme provincie Vlaams-Brabant. In de meeste van deze routes zit een erfgoedcomponent. Er is wel nog een hiaat bij de thematische wandelbrochures. Bij de wandelingen is het doelpubliek op de eerste plaats de lokale bevolking. De voorbije jaren werden door de gemeenten en de IOED verschillende wandelingen uitgewerkt middels een brochure. In Rotselaar werden brochures gemaakt voor alle deelgemeenten. In Keerbergen werd een wandellus ingericht met infoborden. In Haacht werden twee brochures opgemaakt voor Tildonk en Wespelaar. De brochures in Haacht en Rotselaar kenden een grote verspreiding en werden gretig afgenomen door bezoekers.

→ De IOED blijft dergelijke dienstverlening aanbieden

* Het aantal toeristische aankomsten en overnachtingen in de regio

? Informatief voor de keuze om in te zetten op toeristen en/of de toeristische actoren

→ De cijfers⁸⁰ leren ons dat er in 2023 40.000 toeristen in de regio actief waren en dat er 130.000 overnachtingen waren⁸¹. Ongetwijfeld profiteert de regio hier van Leuven als kunststad: Leuven had ca. 275.000 aankomsten en 560.000 overnachtingen⁸². Dat zet één en ander in perspectief⁸³.

→ In de meeste gevallen komen de toeristen uit België. In Kortenberg, Herent en deels in Holsbeek is dit niet het geval. Ook daar speelt ongetwijfeld de nabijheid van (en de bereikbaarheid met) Leuven en het aanbod in logies.

⁷⁹ <https://www.facebook.com/VlaamsBrabant/photos/wist-je-dat-het-populairste-wandelknooppunt-van-de-provincie-vlaams-brabant-nee-va/1007132614779945/>, geraadpleegd op 28/1/2025

⁸⁰ <https://toerismevlaanderen.be/nl/cijfers/cijfers/overnachting-aankomstcijfers> en <https://statbel.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/horeca-toerisme-en-hotelwezen>

⁸¹ Per gemeente is deze data ook beschikbaar via

https://provincies.incijfers.be/databank/report?id=oa_starthoofdstuk&openinputs=true

⁸² Zie ook voor 2024: [Aantal toeristen in Leuven is vorig jaar gedaald: "Meer hotels en evenementen moet aantal boost geven" | ROBTv](#), geraadpleegd op 17/3/2025

⁸³ Zie ook <https://provincies.incijfers.be/databank?cat=open=TOERISME&keepworkspace=true> voor een handige kaarttool

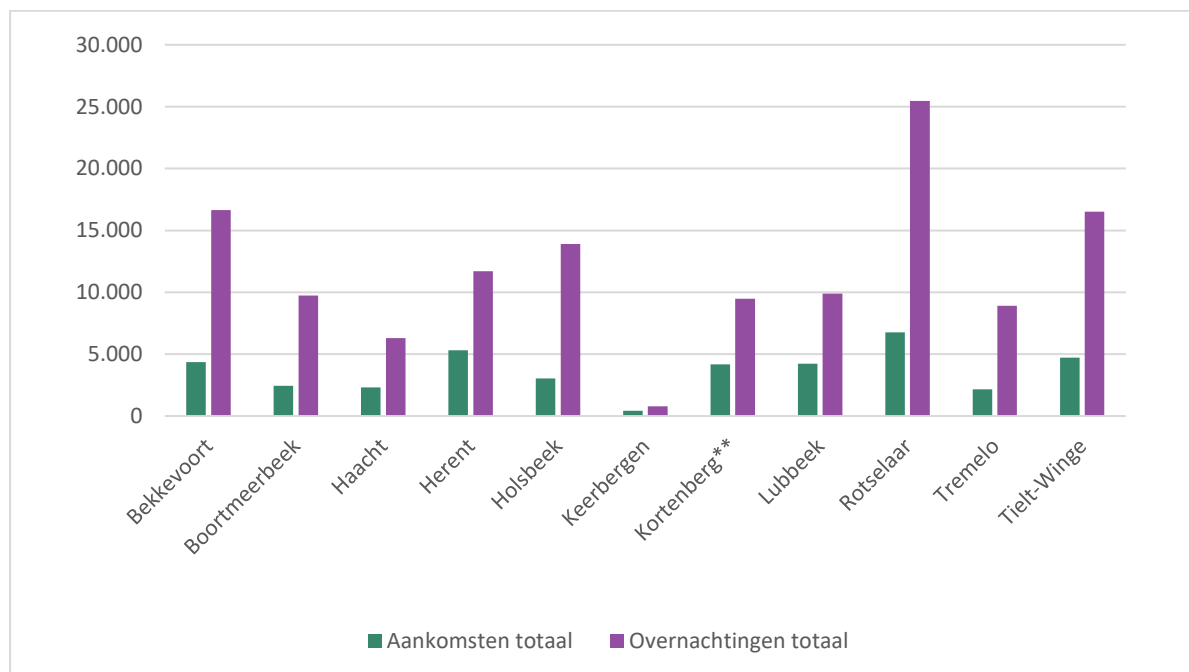
Omwille van de te beperkte invloed, is het ons oordeel om niet in te zetten op een doelgerichte communicatie naar de logiesector, maar wel op de infopunten.

*** De aard van het verblijf en het profiel van de toerist**

? informatief voor de eventuele lacunes en voor de keuze in te zetten op een bepaalde categorie

→ Het analyseren van de cijfers over dit aspect van het toerisme is al een studie op zich. Precies daarom liet de Provincie Vlaams Brabant een infographic⁸⁴ maken met de kerncijfers. Uit deze cijfers (die weliswaar een grotere regio dekt dan het werkingsgebied) leren we voor het Hageland dat:

- Meer dan de helft om te wandelen komt, iets minder om te fietsen
- Ontspanning en vakantie de hoofdreden is
- (slechts⁸⁵) 10% Leuven bezoekt
- Een derde van de toeristen naar de regio komt voor het landschap en de omgeving
- De gemiddelde leeftijd van de toerist 55 jaar is
- 15% met kinderen komt
- Gemiddeld 95 euro voor een overnachting besteden

Via toerisme Vlaanderen⁸⁶ komen we nog enkele zaken te weten, namelijk dat:

- De toeristen die overnachten in de regio blijven gemiddeld 1,8 nachten. Dit is een korter verblijf in vergelijking met sommige andere provincies of steden.
- Toeristen die de regio bezoeken voor recreatieve of culturele redenen, varieert de verblijfsduur, maar is meestal kort, met een gemiddelde van 2 tot 3 nachten.

Met deze data moet rekening gehouden worden bij de doelgroepenbepaling

⁸⁴ <https://www.toerismevlaamsbrabant.be/info/over-ons/onderzoek-en-cijfers/toerisme-in-cijfers>

⁸⁵ Eigen aanvulling

⁸⁶ <https://toerismevlaanderen.be/nl/cijfers>

*** Aantal euro besteed per toerist**

? Informatief voor de haalbaarheid van het lanceren van betaalde producten rond onroerend erfgoed

→ In de regio Hageland variëren de uitgaven van toeristen afhankelijk van het type bezoek. Volgens een onderzoek uitgevoerd tussen maart 2023 en maart 2024, geven verblijfstoeristen in deze regio's gemiddeld 116,5 euro per persoon per nacht uit⁸⁷. Voor dagtoeristen ligt de gemiddelde besteding lager. Een studie uit 2015 toonde aan dat recreatieve fietsers in het Hageland gemiddeld 10,69 euro per persoon uitgaven tijdens of direct na hun tocht⁸⁸. Een recenter onderzoek uit 2022 meldde dat dagtoeristen in Vlaams-Brabant gemiddeld 24,8 euro per persoon per uitstap besteden⁸⁹.

Met deze cijfers moeten we rekening houden bij eventuele betalende evenementen.

Participatie en inspraak

*** De participatiegraad in de regio**

? Informatief voor de aard van de participatie

→ Voor de regio zijn er geen specifieke cijfers. We moeten ons dus verlaten op de cijfers die te vinden zijn via Statistiek Vlaanderen. Deze dateren uit 2023. Daaruit blijkt dat 68% van de inwoners van het Vlaamse Gewest van 18 jaar en ouder aangaven tijdens het jaar voorafgaand aan de bevraging minstens 1 keer een bezienswaardig monument of gebouw te hebben bezocht. Deze activiteit kent daarmee van de 11 bevraagde culturele activiteiten de hoogste participatiegraad⁹⁰.

→ Verder blijkt ook dat naar achtergrondkenmerken er grote verschillen in cultuurparticipatie zijn. Het meest uitgesproken verschil is te vinden naar opleidingsniveau. De mate van cultuurparticipatie stijgt met het opleidingsniveau. 96% van de hooggeschoolden heeft in 2023 aan cultuurparticipatie gedaan. Bij de laaggeschoolden was dat 66%. Ook naar leeftijd zijn er grote verschillen. In de oudste leeftijdsgroep (65+'ers) heeft 74% in 2023 aan cultuurparticipatie gedaan. Dat aandeel ligt hoger in de jongere leeftijdsgroepen. Bij de 18- tot 34-jarigen gaat het om 96%⁹¹.

Wanneer we rekening houden met de eerder geanalyseerde data rond bevolking en opleidingsgraad en de bovenstaande data projecteren naar het werkingsgebied mogen we besluiten dat het werkingsgebied een bijzonder kansrijk gebied is.

*** Het aantal mensen dat deelneemt aan onroerenderfgoed evenementen**

? Informatief voor het draagvlak

→ Sedert 2020 (mede-)organiseert de IOED naast wat eerder bescheiden evenementen ook de jaarlijkse openmonumentendag. De bezoekerscijfers stijgen jaar na jaar. Dit heeft enerzijds te maken met de stijgende grootte van de IOED doorheen de jaren, maar ook door het feit dat de IOED jaar na jaar een groter bereik heeft naar vrijwilligers en er dus meer kan georganiseerd worden. Zo hadden we in 2024 meer dan 5.000 bezoekers over de negen gemeenten waar zaken georganiseerd werden. Het jaar daarvoor telden we ca. 2.500 bezoekers, in 2022 waren dat er ca. 3.000 en in 2021 ca. 1.500.

→ De archeologiedagen trokken doorheen de jaren een wisselend aantal bezoekers. In 2021 waren dat er 400, in 2022 slechts 50, in 2023 430 en vorig jaar 320.

⁸⁷ <https://pers.vlaamsbrabant.be/verblijfstoerisme-in-de-groene-gordel-en-hageland-goed-voor-851-miljoen-euro>, geraadpleegd op 29/1/2025

⁸⁸ <https://www.made-in.be/vlaams-brabant/fietstoerisme-in-hageland-brengt-58-miljoen-euro-op/>, geraadpleegd op 29/1/2025

⁸⁹ <https://www.hln.be/leuven/vlaams-brabant-is-goed-voor-7-3-miljoen-dagtrips-per-jaar-leuven-en-hageland-zijn-elkaar-waard-inzake-aantal-toeristen-uit-eigen-land~a5328dda>

⁹⁰ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/cultuur-en-vrije-tijd/cultuurparticipatie#bezoek-aan-monument-of-gebouw-meest-populaire-cultuuractiviteit>

⁹¹ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/cultuur-en-vrije-tijd/cultuurparticipatie#cultuurparticipatie-grootst-bij-hooggeschoolden-en-18-tot-34-jarigen>

➔ Buiten deze twee grote evenementen organiseerde de IOED ook enkele andere evenementen (mee) zoals Oorlogserfgoed Doorgrond, Openkerkendagen, de Wandelzondag, rondleidingen op archeologische sites en andere erfgoedwandelingen. Deze evenementen trokken ca. 150 bezoekers in 2021, ca. 400 in 2022, ca. 1200 in 2023 en ca. 450 in 2024.

Wanneer we deze cijfers bekijken stellen we vast dat het vergelijken van de cijfers weinig zin heeft; het bezoekersaantal zegt op zich ook niet zoveel. Samengevat kunnen we stellen dat er een stijgende interesse is. We merken echter wel dat dit eerst en vooral weers- en locatie-afhankelijk is. Ten tweede speelt ook het te bezoeken item of evenement een rol. Zeldzame openstellingen of rondleidingen op sites trekken een groot publiek en kan op veel promotie rekenen.

Uit de cijfers blijkt dat er al een gemotiveerd publiek is en dat de acties om het te werven moeten behouden blijven.

*** De participatietools bij de gemeente**

? Informatief voor de mogelijke participatiekanalen

➔ Diverse gemeenten maken gebruik van online participatietools: zo is bv. Hoplr actief in de gemeente Haacht⁹². Andere gemeenten integreerden de tools in hun gemeentelijke website⁹³.

Het is voorlopig nog onduidelijk of de IOED hier gebruik van kan maken om bepaalde zaken af te toetsen bij een bredere bevolking. Wij zijn van oordeel dat dit eerder het terrein is van de erkende onroerenderfgoedgemeente.

*** Het aantal euro besteed aan onroerend erfgoed door de gemeenten**

? Informatief voor het draagvlak

Voor deze cijfers verwijzen we naar de jaarverslagen van de IOED. Een analyse zou ons te ver leiden. Bovendien ligt dit buiten de invloedssfeer van de IOED.

De conclusies en welke data we meenemen in een verder traject

Wat deze analyse aantoont is de ontzettend grote potentie in het werkingsgebied rond vrije tijd en de beleving ervan. Tot op heden is dit stevig onderbenut. Periodiek werd wel samengewerkt met de diensten Vrije Tijd of Toerisme maar dat was meer inspeland op kansen en zelden structureel.

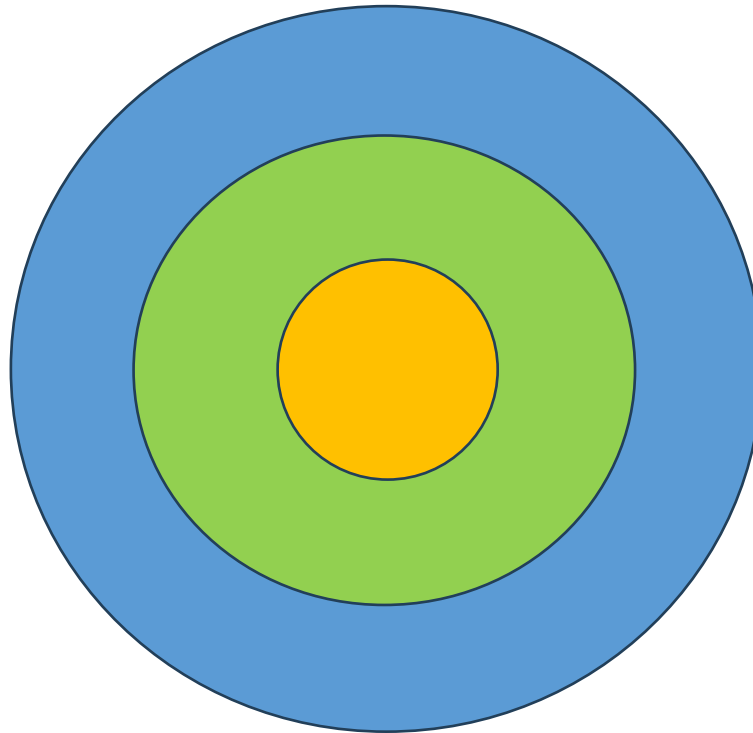
Qua taken moeten we focussen op

- Behoud van de duurzame eindproducten zoals de succesvolle brochures
- handreiking naar deze verschillende verenigingen ivm samenwerkingsmogelijkheden
- meer gebruik maken van het wandel- en fietsnetwerk ivm ontsluiting; Rotselaar en Holsbeek zijn hier sleutellocaties
- Samenwerken met de diensten vrije tijd voor gerichte communicatie naar de toeristische infopunten, voor doelgroepenbepaling en eventuele visie op betalende evenementen

⁹² <https://www.hoplr.com/city/haacht>, geraadpleegd op 29/1/2025

⁹³ Zie bv. <https://denkmee.holsbeek.be/>, <https://www.kortenbergh.be/digitaal-participatieplatform-voluit-samen>, <https://tremelotroef.be/>, of <https://maakjebuurtmee.rotselaar.be/nl-BE/>

3. De doelgroepenanalyse: actoren, stakeholders en partners

Bij de analyse van de doelgroepen werd eerst en vooral de voorbije werking van de IOED bekeken: met wie werkten we (voornamelijk) samen, wat was de frequentie en wat was de impact van de samenwerking? Het eerste resulteerde in de onderstaande per niveau gerangschikte lijst: met deze actoren had de IOED contact. Op basis van de frequentie van contact kregen ze het label 'actor', 'stakeholder' of 'partner'. De partners bevinden zich het meest dicht bij de IOED. Op basis van de impact die de actor op de IOED-werking had, stegen of daalden de actoren in rangorde. Met de actoren met de meeste (gewenste) impact deden we enkele interviews of gingen we participatief rond de tafel staan.

Actoren > Stakeholders > Partners (waarbij * participatie, ** interview)

1.1. Privaat-particulier

1.1.1. Huis- of grondeigenaars / particuliere bewoners en gebruikers van onroerend erfgoed

(**)

1.1.1.1. logies

1.1.2. Privé-personen

1.1.2.1. Erfgoedliefhebbers (*)

1.1.2.2. Gebruikers

1.1.2.2.1. Buurtbewoners (**)

1.1.2.2.2. Externen (toeristen, wandelaars,...)

1.1.2.3. Andere

1.2. Openbaar

1.2.1. Gewestelijke organisaties

1.2.1.1. Agentschap Onroerend Erfgoed

1.2.1.2. Agentschap Natuur en Bos

- 1.2.1.3. [Platform Toekomst Parochiekerken \(en aanverwante organisaties\)](#)
- 1.2.1.4. [Agentschap Binnenlands Bestuur](#)
- 1.2.2. Provinciale (of provinciaal georganiseerde) organisaties
 - 1.2.2.1. [Dienst Erfgoed \(**\)](#)
 - 1.2.2.2. [Monumentenwacht \(**\)](#)
 - 1.2.2.3. [Toerisme Vlaams Brabant](#)
 - 1.2.2.4. [Nationaal park Brabantse Wouden](#)
- 1.2.3. Lokale besturen
 - 1.2.3.1. Gemeenten
 - 1.2.3.1.1. [CBS/GR](#)
 - 1.2.3.1.2. [Gemeentelijke diensten \(*\)](#)
 - 1.2.3.1.3. [Toeristische infopunten](#)
 - 1.2.3.2. [Kerkbesturen \(*\)](#)
 - 1.2.3.3. [Autonome gemeentebedrijven](#)
 - 1.2.3.4. Adviesraden/Commissies
 - 1.2.3.4.1.1. [Cultuurraad](#)
 - 1.2.3.4.1.2. [GECORO](#)
 - 1.2.3.4.1.3. [OE-raad](#)
 - 1.2.3.4.1.4. [Seniorenraad](#)
 - 1.2.3.4.1.5. [Landbouwradaad](#)
 - 1.2.3.4.1.6. [Milieuraad](#)
 - 1.2.3.4.1.7. [Jeugdraad](#)
- 1.3. Rechtspersoonlijkheden met relatie tot/in onroerend erfgoed
 - 1.3.1. Overkoepelende verenigingen
 - 1.3.1.1. [Regionale Landschappen \(**\)](#)
 - 1.3.2. [Eigenaars van meerdere soorten onroerend erfgoed \(bv. Brouwerij Haacht\)](#)
 - 1.3.3. Erfgoedondernemers
 - 1.3.3.1. [Architecten⁹⁴](#)
 - 1.3.3.2. [Archeologische studiebureaus](#)
 - 1.3.3.3. [Andere erfgoedonderzoekers](#)
 - 1.3.4. [Projectontwikkelaars](#)
 - 1.3.5. [Sociale huisvestingsmaatschappijen](#)
 - 1.3.6. [Immokantoren](#)
 - 1.3.7. Verenigingen/organisaties
 - 1.3.7.1. Bovenlokaal
 - 1.3.7.1.1. [Parcum vzw](#)
 - 1.3.7.1.2. [Natuurpunt vzw](#)
 - 1.3.7.1.3. [Trage Wegen vzw](#)
 - 1.3.7.1.4. [Open Kerken vzw](#)
 - 1.3.7.1.5. [Histories vzw](#)
 - 1.3.7.1.6. [Netwerk Onroerend Erfgoed \(NOE\)](#)
 - 1.3.7.1.7. [Centrum voor Agrarische Geschiedenis \(KULeuven\)](#)
 - 1.3.7.1.8. [Rijksarchief en andere archief- of documentatiecentra](#)

⁹⁴ Aanvankelijk was ook hier een diepte-interview gepland, maar voorgesprekken toonden aan dat dit weinig meerwaarde had

1.3.7.1.9. Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium

1.3.7.1.10. VVSG vzw

1.3.7.1.11. Expertisecentra (bv. Energiehuis)

1.3.7.2. Lokaal

1.3.7.2.1. Geschied- en heemkundige kringen (*)

1.3.7.2.2. Bezoekerscentra (bv. Arboretum Wespelaar)

1.4. Onderwijsinstellingen

1.4.1. Gemeentelijk/stedelijk/provinciaal onderwijs

1.4.1.1. Basisonderwijs

1.4.1.2. ASO/TSO/BSO

1.4.2. Hoger onderwijs

1.4.2.1. Ba/Ma Archeologie

1.4.2.2. Ba/Ma (Kunst)geschiedenis

1.4.2.3. Ba/Ma Architectuur

1.4.2.4. Ma(naMa) Monumenten- en Landschapszorg (o.a. Centrum Lemaire,...)

1.4.2.5. MA in Erfgoedstudies (UAntwerpen)

1.4.2.6. Postgraduaat Cultureel Erfgoed

1.4.3. Andere

1.4.3.1. Syntra

1.4.3.2. Centrum voor Volwassenenopleiding (CWO)

1.4.3.3. Centrum voor Avondonderwijs

1.4.3.4. Andere

Het kennis- of consultatienetwerk voor expertiseverwerving

Binnen de doelgroepen van de IOED figureren organisaties die zich in het consultatienetwerk van de IOED bevinden⁹⁵. Het gaat om organisaties die specifieke kennis huisvesten die niet of slechts deels aanwezig is bij de IOED. Het is dan ook een evidentie dat de IOED regelmatig met dit netwerk afstemt.

We kunnen dit netwerk onderverdelen in lokaal, provinciaal of regionaal.

Lokaal

- Huis- of grondeigenaars / particuliere bewoners en gebruikers van onroerend erfgoed
- Gemeentelijke diensten
- Kerkbesturen
- Geschied- en heemkundige kringen
- Cultuurraad/GECORO/OE-raad/Seniorenraad

Provinciaal

- Dienst Erfgoed
- Monumentenwacht
- Regionale Landschappen
- Toerisme Vlaams Brabant

⁹⁵ In de bovenstaande lijst worden deze actoren onderlijnd.

- Expertisecentra (bv. Energiehuis)

Regionaal

- Architecten/Archeologische studiebureaus
- Netwerk Onroerend Erfgoed (NOE)
- Centrum voor Agrarische Geschiedenis (KULeuven)
- Agentschap Onroerend Erfgoed
- Agentschap Natuur en Bos
- Platform Toekomst Parochiekerken (en aanverwante organisaties)
- Parcum vzw
- Natuurpunt vzw
- Histories vzw

4. De participatietrajecten en de gedetecteerde noden van de diverse actoren

De IOED ondervroeg met het oog op de redactie van dit beleidsplan al in 2024 verschillende actoren. Dat waren achtereenvolgens de diverse vrijwilligers/erfgoedliefhebbers, de diensten Ruimtelijke Ordening en de kerkfabrieken naar aanleiding van een globale nodeninventarisatie⁹⁶ van de kerkgebouwen. De volgende vragen werden voorgelegd:

1. Vrijwilligers/erfgoedliefhebbers (7 november 2024)

- Wat doen we goed?
 - De ontsluiting van het erfgoed
 - Ondersteuning in dossiers
 - Erfgoed bekend maken bij grote publiek
 - Medewerking aan streekgebonden thema's (bv. Doorgrond)
 - Professionele omkadering
 - Samenwerking Buurtcomités, gemeenten en lokale actoren
 - Evenementen rond erfgoed
- Wat kan beter?
 - Meer mensen bereiken via media
 - Per gemeente meer airplay
 - Gemeenten meer betrekken bij evenementen ("actiever" cultuurbeleid)
 - Nieuwe invalshoeken
 - Kijken 'over de grens', naar andere IOED's
 - Communiceren rond erfgoedevenementen in de regio
 - Sommige communicatie (checken op tegenstrijdigheden)
 - Steun in erfgoeddossiers
- Hoe bereiken we meer mensen?
 - Via de buurtcomités
 - Via de cultuurdienst van de gemeente
 - Via digitale visualisaties
 - Media, radio, ROB-TV (i.e. de regionale zender)
 - Publicaties, brochures, website met uitgebreide dossiers
 - Erfgoedproducten (bier, wijn,...) bij evenementen
 - Via facebook 'ge zijt van...'
 - Korte video/filmpjes om te delen via facebook
 - Samenwerking met toerisme (Vlaams Brabant)
- Waarop moet de IOED inzetten en waar is nood aan?
 - Erfgoedinventarisatie, verhalen capteren voor ze verdwijnen (mondelinge verhalen)
 - Bewustwording lokaal bestuur van het belang van erfgoed voor de gemeenschap
 - Vrijwilligerswerking
 - Bij OMD: volledig dagprogramma samenstellen, zo is de dag gevuld door de streek
 - Interesse bij beleid en gemeenten
- Welke thema's bij roerend/immaterieel erfgoed (in kader van toekomstige aanvraag)?
 - Ondersteuning van de heemkringen
 - Verhalen van oudere mensen capteren
 - Vertellingen over geschiedenis van het roerend erfgoed
 - Inventarisatie van het dialect
 - Museum met archeologische voorwerpen

⁹⁶ Niet in de scope van deze analyse

- Tuinbouw (markten, veiling)
- Oude films: herwerken (bv. Haacht)
- Rondritten rond het leven van Damiaan en inventarisatie verzameling Damiaan
- Religieus erfgoed: inventariseren, ontsluiten, bewaring
- WOI in de gemeenten (bv. Boortmeerbeek, Wespelaar)
- Oude ambachten en vakterminologie

2. Diensten RO (10 december 2024)

- Wat doen we goed?
 - (pre-)Advies verlening is snel en goed
 - Intergemeentelijke sturing
 - Opstart van het netwerk van diensten RO
 - Bewustmaking en waarde van onroerend erfgoed
 - Vlotte bereikbaarheid en snelle antwoorden op de vragen
 - Deskundige ondersteuning en advies
 - Bemiddelende rol met agentschap OE
- Is de dienstverlening voldoende?
 - Ja, goeie adviezen bij RO en bij evenementen in landschappen
 - Ja, snelle adviezen en snel bereikbaar voor vragen
 - Inventarisatie ontbreekt en moet nog gebeuren
- Wat kan beter?
 - Kennisdeling kan nog verder geoptimaliseerd worden
 - Betrokkenheid in kwaliteitskamers
 - Communicatie
 - Werken aan visie rond archeologie
 - Werken aan vertrouwen
- Hoe ervaren jullie het mobiel loket?
 - Voorlopig nog te weinig kunnen gebruiken (Boortmeerbeek)
 - Zeer positief, goede bereikbaarheid hierdoor
 - Goed voor de IOED om de werking van de gemeente te leren kennen, goed voor de gemeente om de IOED te leren kennen en gedragenheid te creëren
- Waar hebben jullie nood aan?
 - Duidelijke, gedragen en uitvoerbare visie
 - Duiding naar nieuw bestuur
 - Regelmatig overleg rond beleid
 - Meer gedragenheid op de werkvloer en in de colleges
 - Ondersteuning en werfopvolging bij restauratiedossiers (bv. deelname werfvergadering)
- Wil je nog iets kwijt?
 - Samenwerking met agentschap optimaliseren

3. De kerkfabrieken (19-20 en 21 december 2024)

- Waar hebben jullie nood aan en wat verwachten jullie van de IOED?
 - Oplijsting van de dienstverlening zou goed zijn
 - hulp bij aanvragen subsidies, bij beheer kunstpatrimonium
 - update meerjarenplan, indienen subsidiedossiers overleg met de gemeente
 - creatief helpen bij vinden van nevenbestemming en uitwerking ervan
 - hulp bij realiseren van herstellingen, restauratie orgel en infrastructuur
 - hulp bij restauratie houten beeld, advies ivm erfgoed
 - ondersteuning kapel 7 smarten, onderhoud orgel, premie-aanvragen
 - voortgang restauratiedossiers, communicatie met gemeente moet beter

- administratieve ondersteuning vanuit de gemeente

4. Erfgoedliefhebbers (5 maart 2025)

Tijdens een speciaal hiervoor georganiseerde bijeenkomst werden de erfgoedliefhebbers bevestigd. Bij hen werd gepolst naar drie zaken: de noden op het vlak van 3 domeinen, de mogelijke vormen van publiekswerking en de grote verhalen in de regio. Dit laatste item zal later worden verwerkt in het kader van de uitwerking van het beleidsplan.

De noden inzake ruimtelijke ordening:

- Premies: expertise en aanvragen
- Sloop: hulp bij protest (bezwaren binnen vergunning)
- Inventaris Tremelo, nu vaststelling is gebeurd is er nood aan vervolgstappen: pro-actief: Ondersteunen van de eigenaars/bewoners naar onderhoud/verbouwingen + publiekswerking
- Wisselwerking tussen de verschillende gemeenten stimuleren

De noden inzake beheer en onderhoud erfgoed

- Antitankgracht: samenwerking stimuleren van gemeente Haacht met Natuurpunt (financieel, logistiek,...)
- Inventaris Tremelo, nu vaststelling is gebeurd is er nood aan vervolgstappen: pro-actief
- Intergemeentelijke visie/beleid op archivering (wegens ontbreken van gemeentelijk beleid)
- Doorgeven van ervaringen (juiste aanpak van courante problematieken) bij eigenaars (bvb zoutproblemen molen van Rotselaar): soort van kennisbank genre ETWIE opzetten
- Kerkfabrieken helpen via administratieve ondersteuning (overheidsopdrachten, pachtwetgeving, digitalisering overheid,...)

De noden inzake publiekswerking/ heemkringen

- Jaaroverzicht van IOED WinAr zodat iedereen beter zicht krijgt op wat we doen.
- Collectie foto's scannen + promotie naar inwoners oude foto's waardevol zijn en verzameld/gedigitaliseerd kunnen worden door Heemkring (of andere), bvb bij leeghalen huis overledenen
- Plaats voor fysieke en digitale opslag (objecten & serverruimte)
- Juridische ondersteuning: wegwijzer in de verschillende subsidies/wetgeving van de verschillende overheden
- Ondersteuning erfgoedwandelingen: kaarten maken, layout van brochures, QR-codes, ...
- Heemdag (ontmoetingsmoment voor de verschillende heemkringen): bestond vroeger maar is ondertussen al lang niet meer doorgegaan. Kan dit binnen de 10 gemeenten opnieuw georganiseerd worden? In het algemeen: Samenwerking tussen heemkringen onderling stimuleren.
- Expertise rond architectuur, archieven, archeologie, geologie,... (lezingen)
- Geld: voor werking/projecten
- Vrijwilligerswerking want gebrek aan vrijwilligers
- Jeugd! Algemeen probleem van hoe hen te bereiken/betrekken. Ook als vrijwilligers (komt van 'publiekswerking')
- Mondelinge geschiedenis en de kennis van oudere generaties capteren
- Burgers bevragen ivm lokale geschiedenis
- Burgerinitiatieven ondersteunen
- Contact met inwoners met andere origine (zowel uit andere streken van Vlaanderen als buitenland)

Vormen van publiekswerking en de mogelijkheden

1. Huidige communicatiekanalen (door erfgoedvrijwilligers zoals de 'Stuurgroep Erfgoed')

- Nieuwsbrieven met erfgoedverhalen, verhalen combineren met gebouwen
- Dorpskrantjes, gemeentebleden...
 - Met de opmerking dat begeleiding of meer ideetjes wel altijd welkom zijn.
- Uitbouw websites (stuurgroep erfgoed Herent als voorbeeld)
- Brochures
 - Verwijzingen werden gemaakt naar de brochures van OMD
 - Er is wel een nood aan mensen met Lay-out-skills om hun ideetjes om te zetten naar fysieke dragers om dit op grotere schaal te kunnen doen

2. Huidige evenementen met beperkte populariteit en verdere uitbouwmogelijkheden

- Kaartjes met erfgoedwandelingen ('grenzenwandeling'), digitaal en bewegwijzerd
 - Algemene Interesse om dit nog verder uit te bouwen
 - ook FARO's erfgoedapp of Izi.travel app
- Infoborden met QR-codes met wandelingen
- Leuke ideetjes voor blijvende toepassingen van wandelingen met een erfgoedcomponent:
 - Geocaching of speurtocht
 - Blijvende activiteiten, kunnen herhaald worden na afloop OMD of archeologiedagen
 - Dit heeft ook toepassingen voor jeugdwerking, uitwerking voor bv. Jeugdbewegingen.
- Fotowandelingen

3. Problemen en moeilijkheden

- Openstellen van de kerken met gegidste rondleidingen.
 - Sommige kerkbesturen/pastors doen moeilijk en staan niet happig op openstellen
- Vrijwilligers voor gidsbeurten.
 - Weinig animo in sommige gebieden waar geen vrijwilligers werden gevonden.
 - Vanuit sommige organisaties werd de opmerking gemaakt dat het vinden van competente gidsen en vrijwilligers moeilijk was.
- Wanneer je zelf iets organiseert voor OMD kun je niet actief naar andere activiteiten gaan in eigen gemeente of naburige gemeentes.
- Inzetten op ontsluiting door digitalisering van archieven en beeldbanken
 - Algemeen een grote nood aan digitale ontsluitingsmogelijkheden, opslag blijft bij alle actoren een probleem. (e.g., veel fotomateriaal dat niet kan worden ontsloten, of geen gestandaardiseerde database om de info te verzamelen)
- Wens voor meer digitaal/media op maat van een groter publiek (youtube, facebook,...)
 - Vanwege de gemiddelde leeftijd van onze erfgoedvrijwilligers is er een grote moeite om moderne *formats* te gebruiken.
 - *Longform*: video's op youtube,
 - *Shortform*: posts of facebook, tiktok...
 - Men weet niet hoe hieraan te beginnen

4. Doelgroepen

- Doelgroepen die wel worden bereikt of waar nu al mogelijkheden zijn:
 - Bereik van groepen (koren, OKRA, Landelijke gilden... maar ook thematisch bv wandelfederatie)
 - Gevoel van hoge retentie van bezoekers, wie komt blijft meestal komen
 - Gevoel van vergrijzing van het doelpubliek
 - Wanneer ouders en kinderen komen blijft de interesse vaak hangen. En komen de kinderen vaak terug met ouders of gaan naar andere evenementen.

- Werking via de scholen (interesse wordt daar gewekt)
 - Kinderen brengen ouders mee na schoolse activiteit.
- Doelgroepen die worden gemist
 - +25'ers worden gemist in de communicatie
 - Erfgoed onder de aandacht brengen op hun niveau
 - “flashy posters, shortform media, tiktok” → communicatieplan uitwerken.
 - Goed voorbeeld: verdwenen handelszaken in Herent (café, spreekt ook jonger publiek aan)
 - E.g. Kortenberg: De nieuwe inwoners (die ook de taal niet machtig zijn) worden niet bereikt
 - Idee voor boekje in Nederland maar website met teksten en vertaalfunctie?
 - Meer visuele aanpak?

5. Varia

- Erfgoedhuis Kortenberg als voorbeeld van communicatie en betrekken van lokale groepen
- Concept versterken in Kortenberg of gelijkaardig concept toepassen in andere gemeentes?

5. Diepte-interviews met enkele specifieke partners (**)

1. Huis- of grondeigenaars / bewoners en gebruikers van onroerend erfgoed

- Noden:
 - Ondersteuning in praktische aspecten: erfgoedlening? Aannemers en architecten zoeken.
 - Inhoudelijke informatie over het pand zelf (plannen/historiek/foto's)
 - Zoektocht afweging energetische efficiëntie/architecturale waarde: kennis delen met andere eigenaars!
 - Wegen op beleid! IOED moet mee het karakter/zichten van het dorp bewaren.
 - Advisering bij verbouwproject gebeurt best op voorhand en tijdens de omgevingsvergunningsaanvraag.
 - Actief mee zoeken naar compromis erfgoed/vraag eigenaar dat voor iedereen werkt
 - Goed onderhoud: wat kunnen de eigenaars doen / wat mogen de eigenaars doen?
- Waarom erfgoed / wat drijft ?
 - Liefde op het eerste gezicht
 - Geschiedenis gebouw is meerwaarde
 - Belang hergebruik oude dingen
 - Schoonheid van het pand
 - Belang om te leven naar hoe het huis is gebouwd, gebouw respecteren in zijn eigenheid
 - Al lang familiebezit

2. Buurtbewoners

Tijdens het inventariseren in Bekkevoort een korte, gestroomlijnde bevraging bij buurtbewoners van het gebouwd erfgoed. Deze interviews tonen aan dat:

- Mensen zijn begaan met het erfgoed
 - Ze zien de effecten van verkrotting van het prominente erfgoed

- Ze willen dit ook graag melden maar vinden de stap naar de gemeente soms wat te groot en hebben het gevoel geen gehoor te krijgen
- Er is een duidelijke wens voor betrekking (communicatie, participatie...)
- Buurtbewoners interesse hebben in de kleine histories van het erfgoed
 - De oudere mensen vertellen graag over hun streek en de geschiedenis ervan
 - De jongeren horen dit graag, maar zijn over het algemeen vooral op zoek naar rust. Voor hen is die “dorpse sfeer” minder relevant, maar dat neemt niet weg dat ze het erfgoed wel interessant vinden en een belangrijk deel van hun omgeving. Ook zij zien de verkrotting en aftakeling van de prominentere gebouwen als jammer
- De oudere generatie is geen fan van “kubussen”.
 - Dixit een inwoner van Assent: “een huis met een plat dak is voor mij geen huis”

3. Dienst Erfgoed Provincie Vlaams Brabant

- Aanvankelijk dubbele rol: enerzijds subsidiegever, anderzijds streven naar samenwerking en IOED's samenbrengen. Dat laatste lukte enkele jaren geleden niet (of minder goed) en daar ziet de dienst wel een vooruitgang.
- IOED's zijn een partner waarmee ze graag op regelmatige basis samenzitten, ook al is die nood bij sommige IOED's minder groot
- De IOED's, hun rol en wat ze precies doen is niet zo goed gekend bij bv. de deputatie
- Probleem met versnippering van rollen, bevoegdheden, actoren: die dienst wil dit helder krijgen op bv. het vlak van landschapszorg
- En wat met gemeenten waar geen IOED zit, hoe kan de provincie daar dan het erfgoed stimuleren?
- De provincie moet de rollen van hun eigen dienstverlening (bv. ERF) nog wat beter afbakenen
- Inventarisatie-opdrachten (bv. funerair erfgoed) en waarderingen kunnen betoelaagd worden mits uitbesteding (40% subsidie), ook input op wetenschappelijke inventaris
- In de toekomst zal er ingezet worden op de kernversterking en zullen identiteitsbepalende elementen meer aandacht verdienen. Herbestemd of het te herbestemmen erfgoed zal hierbij voorrang krijgen voor subsidiëring, evenals publiek toegankelijk erfgoed
- Er is nooit nagedacht over het provinciaal verankeren van erfgoed; erfgoed en omgeving werken voorlopig niet echt samen; het is een harde lijn. Dit kan wel bekeken worden ism. de IOED's om naar het voorbeeld van de Toolbox Dorpse Architectuur iets gezamenlijk te doen met good practices.
- 'Erkennen als waardevol' zal niet meer gebeuren wegens voorbijgestreefd. Lidmaatschap zal afhangen van de waarde die de monumentenwachters eraan toekennen binnen hun pakket. Dit zal leiden tot meer leden. Ook wat op de wetenschappelijke inventaris staat zal in aanmerking komen.
- Bovenlokaal en publieke toegankelijkheid zijn zal belangrijker worden bij projecten
- Er zal een nauwere samenwerking tussen de diensten Erfgoed en Toerisme gezocht worden. Deze visie wordt op dit moment opgemaakt.

4. Monumentenwacht

- Premierglementen worden herbekeken
- Centrale kerkbesturen zullen het aanspreekpunt worden om het werk wat beter te organiseren en de financiering meer helder te krijgen
- Noden:
 - Betere afstemming rond de premierglementen die in de afgelopen jaren werden gelanceerd

- De IOED's kunnen worden ingezet om de provinciale dienstverlening kenbaar te maken
- Herent is een blinde vlek
- Project rond modernisme faciliteren is een mogelijkheid, maar probleem is de eigenaars vastkrijgen (GDPR-problematiek): de IOED kan hier ondersteunend werken

5. Regionale Landschappen

1. Dijleland

- Structurele financiering is de grootste nood
- Tijdens de uitvoering van de taken komen ze in contact met houtig erfgoed, klein bouwkundig erfgoed, (kleine) landschapselementen, heel soms archeologie (site met bodemarchief).
- Qua noden kan de IOED een hulp zijn om de gemeenten mee te (blijven) sensibiliseren over landschap(selementen) als erfgoed (valt daar vaak tussen bevoegdheden in) en over houtig erfgoed (praktisch implementeren van denkreflex bij bvb openbare werken).
- Kennismakingsoverleg met de IOED verliep concreet en praktisch
- De evolutie van het cultuurlandschap doorheen de eeuwen is een belangrijke context voor onze reguliere landschapsacties en terreinwerken. De (kleine) landschapselementen, erfgoedbomen, klein bouwkundig erfgoed, historische wegen, ... vertellen mee het verhaal, en helpen ook inwoners en recreanten het landschap te begrijpen en appreciëren. Historische landschapsgebonden technieken en ambachten kunnen terug van betekenis zijn in het hanteren van de gevolgen van klimaatverandering.

2. Regionaal Landschap Noord-Hageland

- De grootste noden zijn informatievergaring, budget en een netwerk voor samenwerking en informatievergaring. Waar zij met kennis over landschappen zitten kan de IOED voor hen de brug slaan tussen landschappen en de geschiedenis en vorming van deze landschappen en de mensen die zich daarin bevinden. Ons netwerk en onze contacten bij gemeentes, provincies en lokale kenners alsook onze eigen kennis en vaardigheden kunnen voor hun een waardevolle toevoeging zijn.
- Tijdens de uitvoering van taken komen ze voornamelijk in contact met landschappelijk erfgoed (vnl. Holle wegen en IJzerzandsteenheuvels) Ook houtig erfgoed, kleine Landschapselementen en Kleine Historische Element (bakovens, ijskelders...) komen aan bod in hun werking.
- Drijfveren: Herstel, (achterstallig) onderhoud en stimuleren tot periodiek onderhoud om zowel landschappelijk als (klein) bouwkundig erfgoed te behouden en op te waarderen. Op die manier helpen we mee de eigenheid van Noord-Hageland te bewaren en te versterken.

6. De gemeenten aangesloten bij de IOED

Tussen november 2024 en maart 2025 werden de leden van de IOED actief bevraagd naar hun noden en wensen ten aanzien van de nieuwe beleidsperiode. Om dit gesprek gemakkelijk te laten verlopen werd gepolst naar twee specifieke items:

1. Wat zijn de noden op het vlak van beleid? Waar ontbreekt het de gemeente nog op dit vlak en waar kan de IOED ondersteuning bieden?
2. Welke ontsluitingsmogelijkheden zijn er en waar kan de IOED hier overkoepelend op inspelen?

Een groot deel van de antwoorden (en voor zover ze overkoepelend kunnen worden aangepakt) zullen op taakniveau worden verwerkt bij de invulling van de Strategische en Operationele Doelstellingen verderop in dit document.

7. Verwerking van bovenstaande gegevens

De bovenstaande data zullen op verschillende manier worden verwerkt. Een deel van de antwoorden worden samengevat en meegenomen in de **SWOT**-analyse. Wanneer het gaat om specifieke taken zullen ze, net zoals zal gebeuren bij de input van de gemeenten, opgenomen worden in de operationele **doelstellingen**. Een aantal zaken zullen in de vorm van bv. een communicatieplan of **-strategie** moeten uitgewerkt worden; dit wordt dan ook een specifieke taak. Een aantal zaken zijn tot slot dermate specifiek dat het als **aandachtspunt** moet worden beschouwd.

8. De input van de adviesraden

Omwille van de strakke timing werd gekozen om de input van de diverse raden in de bijlagen toe te voegen. Met de opmerkingen zal, voor zover ze intergemeentelijke relevantie hebben, rekening gehouden worden bij de uitvoering van het beleidsplan.

DEEL II: BELEIDSPLAN

Missie/Visie

Missie

IOED WinAr ontzorgt zijn leden volledig en draagt met toewijding zorg voor het lokale onroerende erfgoed. Daarnaast ondersteunt de projectvereniging particulieren, bouwheren, erfgoedzorgers, vrijwilligers, belevers en beheerders bij hun erfgoedinitiatieven.

IOED WinAr maakt de zorg voor lokaal onroerend erfgoed vanzelfsprekend en verankert deze in het dagelijkse leven. We vertalen de hefboomen voor maatschappelijke ontwikkeling op dit vlak naar concrete, lokale actie en nemen hierin een trekkersrol op.

Door gebruik te maken van ervaring, expertise en breed maatschappelijk draagvlak, realiseren we duurzame erfgoedzorg. IOED WinAr staat voor een passievolle, open, deskundige en vooral transparante werking, waarbij samenwerking en kennisdeling centraal staan.

We geloven in het principe van levenslang leren en investeren in een sterke educatieve basis voor alle betrokkenen. Heldere, inhoudelijk sterke en professionele communicatie zorgt ervoor dat onze boodschap en acties effectief worden overgebracht aan alle actoren binnen het erfgoedveld.

*“Erfgoed maakt gelukkig en
draagt daarom bij tot de levenskwaliteit”*

Visie

Kwaliteitsvol lokaal onroerend erfgoed draagt bij aan geluk en levenskwaliteit voor iedereen. Het vormt een essentieel onderdeel van de (openbare) ruimte en speelt een belangrijke rol in de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van onze dorpen en steden.

Om deze kwaliteit te waarborgen, zet IOED WinAr in op de kennis, het behoud en de versterking van de dorpse structuur en kwaliteit. Dit doen we via zorgvuldig (kennis)beheer, reconversie, deskundig advies en consultatie, en gerichte communicatie.

We erkennen de uitdagingen binnen het erfgoedveld, maar gaan deze aan met kennis, vindingrijkheid en een pragmatische aanpak. Elk lokaal bestuur geeft hier op zijn eigen manier invulling aan, en IOED WinAr ondersteunt hen met expertise en samenwerking.

Onze werking is gestoeld op vijf kernwaarden:

- **Veelzijdigheid:** We stemmen ons beleid en advies af op de diverse erfgoednoden.
- **Klantvriendelijkheid:** We werken toegankelijk en ondersteunend voor alle betrokkenen.
- **Efficiëntie:** We streven naar doeltreffende en haalbare erfgoedoplossingen.
- **Inspiratie:** We enthousiasmeren en stimuleren erfgoedzorg op lokaal niveau.
- **Creativiteit:** We zoeken innovatieve manieren om erfgoed een duurzame toekomst te geven.

Met deze waarden als leidraad bouwen we aan een erfgoedbeleid dat niet alleen behoudt, maar ook inspireert en verbindt. Dit gebeurt aan de hand van verhalen.

SWOT-Analyse

Een SWOT- of een Sterkte-Zwakte-analyse

Op basis van de omgevingsanalyse, de doelgroepenanalyse en enkele gerichte participatie-initiatieven werd een uitgebreide Sterkte-Zwakte-analyse uitgevoerd.

Deze analyse bekijkt drie niveaus: de IOED als organisatie, de inhoudelijke component en het werkingsgebied als geheel. In de volgende paragrafen gebruiken we de volgende kleurcodes:

O = organisatie

I = inhoudelijk

W = Werkgebied

Sterktes

- Gedreven en ervaren personeel (O)
- Groot werkingsgebied (O)
- Bestuurlijk homogeen werkingsgebied (O)
- Open interne communicatie (O)
- Flexibiliteit en wendbaarheid (O-I)
- Werking sinds 2009 met breed netwerk (O-I)
- Laagdrempelig aanspreekpunt mede door het mobiel erfgoedloket (I)
- Divers onroerend erfgoed (I-W)
- Gevarieerd werkingsgebied (W)
- Veel en diverse OE-actoren (W)

Deze zaken zullen in de Strategische en Operationele Doelstellingen opgenomen worden als de verderzetting van de huidige werking.

Zwaktes

- Niet-zichtbare dienstverlening (O)
- Logistiek owv grootte werkingsgebied (O)
- Specialistische profielen (O-I)
- Beperkte inventaris en juridisch kader (I)
- Nichewerking (I)
- Kennis in de diepte over de regio (I)
- Gemiddelde ouderdom bij de OE-actoren (W)
- Verstedelijkt karakter is extra uitdaging voor bv. herbestemming (W)
- Beperkte publiek qua leeftijd (W)

Een aantal zaken die opgesomd werden als zwak, zijn, welbeschouwd, eenmaal deel van een werking zoals deze van een IOED: er zal altijd een deel niet-zichtbare dienstverlening zijn, onze werking zal altijd deels niche zijn en de jongere generatie bereiken is niet alleen het probleem van erfgoedwerkers. Met andere woorden: aanvaard het en besteed energie aan zaken die je wél kan veranderen. Het mobiel loket, het opdrijven van de graad van syntheseswerking, het beter communiceren naar bepaalde doelgroepen en de focus op het dorpse karakter zijn zaken die bepaalde zwakheden kunnen counteren en die zullen worden meegenomen in de Strategische en Operationele Doelstellingen.

Kansen

- Europese en provinciale subsidiekanalen zoals Leader en PDPO (O)
- Hiaat rond immaterieel en roerend erfgoed (O-I)
- Samenwerking met Cultureel Erfgoed-actoren (O-I)
- Samenwerking met de Regionale Landschappen en andere actoren (O-I)
- Leerbereidheid van de ambtenaren (I)
- Achterstand in juridische instrumenten (bv. ontbrekend kader rond beeldkwaliteit) (I)
- Communicatie naar bepaalde doelgroepen, bv; bouwheren en vrijetijdsarcheologen (I)
- Ruimte voor maatwerk binnen intergemeentelijk/gemeenschappelijk kader (I)
- Regelgeving en maatschappelijke tendensen/uitdagingen verplichten besturen na te denken over beheer, herbestemming en ruimtegebruik (I)
- Kenniswinst te boeken door transversaal (en integrerend) werken, bv. RO (I)
- Uitdagingen van de gemeenten zijn gelijkaardig waardoor intergemeentelijke aanpak loont (I)
- Divers en hoogopgeleid publiek (W)
- Kansrijke regio omwille van bv. nabijheid van Leuven (W)
- Groene omgeving voor erfgoedbeleving door het dichte wandel- en fietsnetwerken (W)
- Inhoudelijke rijkdom van het erfgoed opent kansen voor publieksontsluiting (W)
- Veel verenigingen in de regio (W)

Voor een groot deel werden de kansen die het werkgebied ons biedt al in de werking van de vorige IOED-periode gegrepen. Getuige daarvan is bv. de samenwerking met bepaalde actoren, de netwerking met de diverse leidend ambtenaren en de mogelijkheden om bepaalde zaken te verankeren in het gemeentelijke beleid. Het benutten van deze kansen zullen doorvertaald worden in de bestending van de huidige werking. De kansen die worden geboden met betrekking van het cultureel erfgoed zal wat ons betreft moeten uitmonden in een aanvraag voor een cultureelerfgoedconvenant.

Bedreigingen

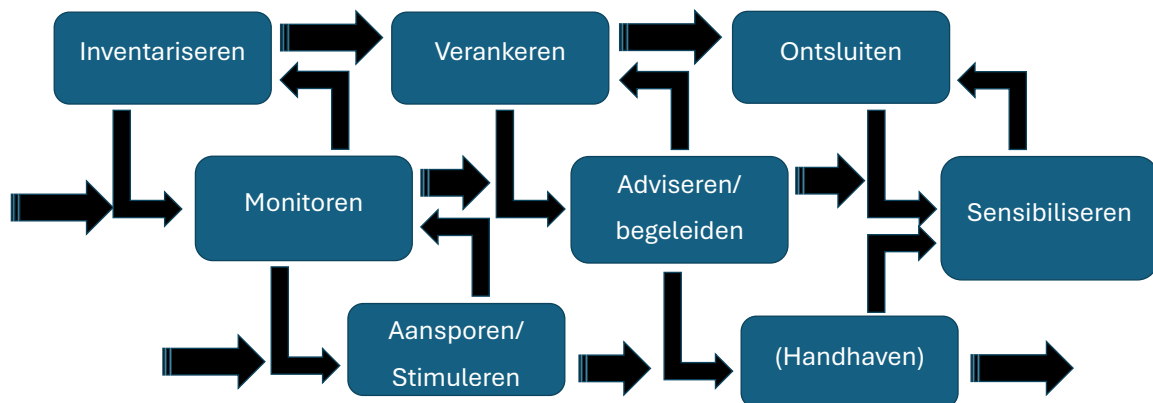
- Hoge personeelskost (O)
- Wisselend politiek/maatschappelijk draagvlak (O)
- Het wordt allemaal wat veel voor de gemeenten (O-I)
- Kennisverloop bij de lokale overheden (O-I)
- OE-werking wordt vaak als niet-prioritair beschouwd (O-I)
- Dubbele rol aOE: coaching vs. controle (O-I)
- Maatschappelijk ambigue houding tav. erfgoed ("NIMBY") (I)
- Veranderende wetgeving waarbij geen rekening wordt gehouden met OE-factoren (I)
- Gebrek aan lange termijn visie op Vlaams niveau ivm. erfgoed (I)
- Vlaamse beleidsinstrumenten en de visie op de deeldisciplines OE bevordert integrale en geïntegreerd aanpak nog te weinig (I)
- Wetgeving RO en vrijstellingenbesluit (I)
- Verdichting zonder voldoende oog voor de dorpse context en kwaliteiten (I-W)
- OE-actoren met agenda die conflicteert met (inter)gemeentelijk beleid (W)

De bedreigingen zijn voornamelijk inhoudelijk. Dit maakt dat met deze bedreigingen voornamelijk en louter aandachtspunten zijn voor de context waarin we werken. Net zoals bij de zwaktes zijn er bedreigingen die onze IOED-werking (en invloed) overstijgen en waar we weinig aan kunnen doen.

Beleidsvisie: de onroerenderfgoedcyclus

De beleidsvisie op basis van de analyses en de doorvertaling ervan in de praktijk: de onroerenderfgoedcyclus met de stimuli en de verhalen

De erfgoedcyclus is een begrip dat meer dan vijftien jaar geleden werd gelanceerd door Laurajane Smith en Emma Waterton⁹⁷. Het is een model dat beschrijft hoe mensen betrokken raken bij *cultureel* erfgoed, met als doel dit erfgoed **levend en relevant** te houden voor toekomstige generaties. Het vond sindsdien ingang in enkele buurlanden, voornamelijk in de culturele erfgoedsector. In Nederland kreeg het, specifiek voor archeologie, een doorvertaling in de zogenaamde AMZ-cyclus⁹⁸. Ten bate van onze IOED-werking en dit beleidsplan werd deze cyclus hertaald naar een nieuwe versie zodat ze toepasbaar is op een lokaal onroerenderfgoedbeleid.

Een lokaal onroerenderfgoedbeleid staat of valt ons inziens met de beschikbare **kennis** over en van dat erfgoed. Daarmee hangt ook de visie samen dat kennis vervat zit in het onroerend erfgoed en dat deze kennis **bewaard** moet worden, is dat niet in situ, dan wel ex situ. In die zin spoort dit samen met de principes uit de archeologische erfgoedzorg.

Pro memorie, de kennishiaten per pijler:

Archeologie:

- Prospectief onderzoek uitvoeren/stimuleren
- Contacten hernieuwen met vrijetijdsarcheologen/metaaldetectie-amateurs/diverse eigenaars van collecties
- Het opvoeren van de meldingsgraad door stimuli voor metaaldetectie-amateurs
- Pogen een kader voor landschappelijk onderzoek te ontwerpen i.v.m. quartairstratigrafie
- Synthetisering opstarten of updaten
- Synthese-onderzoek stimuleren

Landschappelijk erfgoed:

- (Her)inventarisatie houtig erfgoed
- (Her)inventarisatie KLE's
- De opmaak van landschapsbiografieën

Gebouwd erfgoed:

- (Her)inventarisatie en monitoring

⁹⁷ Zie de diverse publicaties van beide auteurs

⁹⁸ Zie <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/archeologische-monumentenzorg/cyclus-van-zeven-stappen>, geraadpleegd op 9/5/2025

Omdat kennisvergaring rond onroerend erfgoed de eerste stap is, zal daarom in de komende beleidsperiode ingezet worden op de verschillende kennis*hiaten* zodat we per pijler de gaten kunnen dichtten.

Pro memorie, de mogelijke onderwerpen van een publieksontsluiting

Archeologie:

- Publiekswerking rond prehistorische vondsten en de archeologische zone
- Publiekswerking rond volmiddeleeuwse resten/contexten
- Publiekswerking rond WO(I)-erfgoed
- Publiekswerking rond lopende synthetisering

Landschappelijk erfgoed:

- Publiekswerking in het kader van de opmaak van de landschapsbiografieën

Gebouwd erfgoed:

- Aanpak beeldkwaliteit en renovaties middels good-practices (sensibilisering)

Deze kennis wordt op haar beurt hetzij **verankerd**, hetzij **ontsloten**. Dit is afhankelijk van het statuut van deze kennis: kennis die zijn neerslag vindt in een wetenschappelijke inventaris wordt een ruimtelijk instrument door ze te verankeren in lokale wetgeving. Cruciaal voor deze verankering is de introductie van beeldkwaliteit en het dorps karakter en **kwaliteit**. Kennis die in een tekst wordt vertaald en door bezoekers beleefd wordt staat gelijk aan een ontsluiting (zie verder).

De volgende stappen in de cyclus zijn de **monitoring**, het **adviseren** en **begeleiden** van onroerenderfgoed dossiers. Dit is een vorm van kennisbeheer. Dit beheer mondt op haar beurt weer uit in een publieksontsluiting of in het **sensibiliseren**. Beiden streven naar een groter draagvlak. Het is in deze fase dat de erfgoedcyclus zoals bedoeld door Smith en Waterton⁹⁹ kan ontplooid worden. Deze deelcyclus bestaat uit vier stappen die elkaar continu opvolgen:

1. **Ontdekken ("Understand")**

Mensen maken kennis met erfgoed, bijvoorbeeld via onderwijs, musea, verhalen, of familiegeschiedenis. Ze leren wat iets is en waarom het belangrijk is. In de Vlaamse terminologie zou je dit het 'begeesteren' kunnen noemen.

2. **Waarderen ("Value")**

Door kennis ontstaat waardering. Mensen gaan het erfgoed belangrijk vinden, herkennen het belang ervan voor zichzelf of hun gemeenschap. Ook hier is het programma 'Fier op dat van hier' schatplichtig aan.

3. **Zorg dragen ("Care")**

Als mensen iets waarderen, willen ze er zorg voor dragen. Dat kan praktisch zijn (onderhoud, restauratie) of symbolisch (herdenken, tradities doorgeven). Aan deze fase kan de werking van bv. Monumentenwacht gekoppeld worden.

4. **Delen ("Enjoy")**

Erfgoed wordt gedeeld met anderen, bijvoorbeeld via festivals, tentoonstellingen, erfgoeddagen of sociale media. Hierdoor wordt het betekenisvol. Dit laatste vindt zijn neerslag in initiatieven zoals de Openmonumentendag, de Archeologiedagen, de Openkerkendagen,... Door het delen gaan anderen het ook ontdekken, en begint deze (externe) cyclus opnieuw.

⁹⁹ Smith L. & E. Waterton (2013) Heritage, Communities and Archaeology, in: Debates in Archaeology, Bristol

Pro memorie, taken in functie van kennisbeheer

Archeologie:

- De (archeologie)nota's moeten blijvend gescreend en geëvalueerd worden
- De GGA moet geüpdatet worden op het einde van de legislatuur
- Synthese-onderzoek (laten) uitvoeren

Landschappelijk erfgoed:

- Beleid rond houtig erfgoed i.f.v. vrijstellingenbesluit
- Visievorming rond KLE's
- Adviserings- en toelatingenkader beschermde cultuurhistorische Landschappen
- Het promoten van de integrale aanpak bij de opmaak van beheersplannen
- De integratie van natuur en onroerend erfgoed

Gebouwd erfgoed:

- Inventarisatie en monitoring
- Aanpak adviezen behouden, o.a. pragmatisch adviseren
- Bijhouden van cijfers i.v.m. omgevingsvergunning en het advies
- Bijhouden van cijfers i.v.m. leegstand van panden met erfgoedwaarde
- Promoten van beheersplannen en dan vooral in Herent
- Visievorming rond toelatingen en een gebiedsgerichte aanpak
- Behoud van de goede samenwerking met Monumentenwacht
- Stimuleren (en eventueel opstarten) van premiereglementen
- Werven nieuwe leden Monumentenwacht
- Counteren van vrijstellingenbesluit door vaststellingsrondes
- Counteren van verlies van erfgoedwaarden door verordeningen en vaststellingen
- Begeleiden van de gemeenten inzake sloopbeleid
- Aanpak beeldkwaliteit en de doorvertaling principes dorps architectuur als het mogelijke eindresultaat van een herinventarisatie
- Promoten van nieuwe woonvormen om het verlies van erfgoed te counteren
- Woonkwaliteit afwegen ten opzichte van het verlies van erfgoedwaarden
- Verdere introductie van de minimumvereisten rond documentatie/registratie van sloop

Het sluitstuk van de onroerenderfgoedcyclus (en dus ook het beleid) wordt gevormd door het **stimuleren** ('*compliance promotion*') in de vorm van een aansporingsbeleid om de kennis veilig te stellen. Wanneer dit misloopt kan er **gehandhaafd** worden. Dit laatste deel ligt echter buiten de werking van de IOED.

Pro memorie, taken waarrond nog optioneel kan gewerkt worden (inhoudelijk/organisatorisch)

- Watergebonden erfgoed
- Historiek Leuvense vaart en impact op het onroerend erfgoed
- Kerkelijke infrastructuur in impact op landschap (wegen)
- Linies 17de-18de eeuw
- Heropbouwarchitectuur
- Hoeves en hun relatie met het landschap (zie CAG)
- Invloed van economie op het gebouwd erfgoed (melkerijen, brouwerijen, tramwegen,...)
- Bezittingen religieuze en wereldlijke macht
- Nieuwe woonvormen introduceren in ruimtelijk beleid (verdichting)
- Nood aan gelijke GIS-basis voor de gemeenten
- Nood aan oud beeldmateriaal van de dorpsgezichten (bv. in de vorm van postkaarten)

Stimuli

Deze erfgoedcyclus wordt van buiten uit gestimuleerd aan de hand van enkele **hefbomen**. Deze hefbomen werden, vertrekkend van enkele hedendaagse maatschappelijke uitdagingen, onderzocht door Atelier Romain¹⁰⁰. Deze uitgebreid bespreken zou ons te ver leiden en daarom verwijzen we naar de studie zelf. Atelier Romain definieerde zes hefbomen:

- Nieuwe en alternatieve woonvormen op kerngebonden locaties
- Katalysator voor economisch bedrijvigheid
- Levendige platteland(schappen)
- Groenblauwe dooradering behouden en versterken
- Hoekstenen voor energietransitie
- Toegankelijkheid en inclusie bevorderen

Deze hefbomen kunnen als **kapstokken** dienen om het kennisbeheer en de doorvertaling van dit beheer in de verankering, de publieksontsluiting en sensibilisering vorm te geven.

Daarnaast zijn er enkele **studies** gepubliceerd die de lokale erfgoedzorg anders benaderen¹⁰¹. Ook hier wordt uit geput om de lokale erfgoedcyclus te stimuleren.

In derde orde zijn er een aantal **gebiedsprogramma's** lopende in het kader van de aanpak van globale uitdagingen zoals bv. de Blue Deal (Water+land+schap van de Vlaamse Landmaatschappij). Zo is een project lopende voor de Laakvallei¹⁰², een onderdeel van het Dijle-Zennebekken¹⁰³. De IOED screent regelmatig deze programma's vanwege hogere instanties.

Tot slot kijken we naar de programma's uit het **ondernemingsplan** van het agentschap Onroerend Erfgoed¹⁰⁴. Ook in dit document staan onderzoeken op stapel die mogelijk interessant kunnen zijn voor het lokaal uitbouwen van een onroerenderfgoedbeleid¹⁰⁵. We verwijzen naar enkele **actiepunten** uit dit plan bij de behandeling van de Strategische en Operationele Doelstellingen.

Van binnenuit stimuleren we de cyclus door het erfgoed terug te hertalen naar vijf **verhalen** over het erfgoed en de rol van de **mens**. In de volgende paragrafen leggen we dit uit. Eerst gaan we echter in op de beleidsvisie en hoe deze in het verlengde ligt van de **erkenningvoorwaarden**.

¹⁰⁰ <https://www.atelierromain.com/projecten/erfgoed-als-hefboom>, geraadpleegd op 5/3/2025 en 14/5/2025

¹⁰¹ Zie bv. <https://ideaconsult.be/nl/zorg-voor-onroerend-erfgoed-een-beleid-met-aandacht-voor-stenen-en-mensen/>, geraadpleegd op 7/4/2025

¹⁰² <https://www.vlm.be/nl/projecten/vlm-projecten/waterlandschap>, geraadpleegd op 2/6/2025

¹⁰³ Zie ook <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/bekkens/dijle-en-zennebekken>, geraadpleegd op 2/6/2025

¹⁰⁴ <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/74909>, geraadpleegd op 5/6/2025

¹⁰⁵ Zie bv. 'Onderzoeksrapport 'Impulsprogramma onroerend erfgoed. Samen bouwen aan bruisende en zorgzame dorpskernen en stadswijken, met onroerend erfgoed als hefboom', *ibid.*, p. 57

De beleidsvisie en de erkenningsvoorwaarden

In de volgende paragrafen tonen we aan hoe de beleidsvisie in het verlengde ligt van de erkenningsvoorwaarden en hoe bij het uitrollen/implementeren van deze visie de erkenningsvoorwaarden worden ingevuld. Nodeloos te zeggen dat we hierbij ook verder bouwen op de eerdere erkenning die ook al voldeed aan de criteria.

De onroerenderfgoedcyclus is...

... complementair aan het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid

De werking van de IOED behelst taken die niet door Vlaanderen worden opgenomen. Het gaat dan voornamelijk om de ondersteuning van de gemeenten inzake het vervolledigen van de inventarissen (bv. via de onboarding-procedure), het uitvoeren en stimuleren van lokaal en overkoepelend synthese-onderzoek (bv. landschapsbiografieën) en visievorming rond de opmaak van nieuwe inventarissen (bv. funerair erfgoed). Dit alles levert nieuwe kennis op die we in een tweede beweging kunnen verankeren en ontsluiten.

De IOED geeft een aanzet tot verankering door constant mee te denken over het lokale instrumentarium. Dit wordt overkoepelend aangepakt maar uiteindelijk, omdat elke gemeente zijn eigen profiel en nood heeft, gemeentespecifiek uitgerold.

De IOED werkt daarenboven versterkend: de dienst voert projecten en initiatieven uit die aansluiten bij de BBT van de bevoegde minister, het ondernemingsplan van het agentschap (bv. de stimuli, zie hoger, of de 'de fier op dat van hier-deals', zie verder) en/of initiatieven die in lijn liggen met de kansen die ons geboden worden via bv. onderzoekspremies.

Tot slot werkt de IOED volgens de principes van de vele door Vlaanderen geratificeerde internationale verdragen en bijhorende documenten¹⁰⁶. Het gaat dan met name over het charter van Venetië¹⁰⁷ (1964), het charter van Washington¹⁰⁸ (1987), het charter van Valletta¹⁰⁹ (1992), het Nara Document on Authenticity¹¹⁰ (1994), de Faro-conventie¹¹¹ (2005), het verdrag van Mexico¹¹² (1999), het verdrag van Firenze¹¹³ (2000), het verdrag van Zimbabwe¹¹⁴ (2003), het Burra-charter¹¹⁵ (2013).

... gericht op het behoud, gebruik en herbestemming van het onroerend erfgoed dat op het grondgebied ligt van de aangesloten gemeenten

De onroerenderfgoedcyclus is ten tweede gericht op het behoud van de (regio)kennis. Dit kan ofwel door het gebruik van de verschillende soorten erfgoed, maar ook door herbestemming. In de erfgoedcyclus is dit het onderdeel van de monitoring, het adviseren en het begeleiden van de verschillende actoren. In de timing van de operationele doelstellingen is dit een periodiek-terugkomende of een legislatuur-

¹⁰⁶ <https://www.icomos.org/charters-and-doctrinal-texts/>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹⁰⁷ <https://upa-bua-arch.be/nl/het/het-beroepskader/charter-van-venetie-1964>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹⁰⁸ https://civvih.icomos.org/wp-content/uploads/2022/03/Charter-of-Washington_10_1987.pdf, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹⁰⁹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Verdrag_van_Malta, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹¹⁰ https://www.iccom.org/sites/default/files/publications/2020-05/convern8_06_thenaradocu_ing.pdf, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹¹¹ <https://faro.be/blogs/faro/faro-conventie-geratificeerd-door-belgie>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹¹² <https://ciav.icomos.org/charter-on-the-built-vernacular-heritage-english/>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹¹³ <https://www.fdfa.be/nl/europese-conventie-met-betrekking-tot-het-landschap>, geraadpleegd op 4 augustus 2025

¹¹⁴

¹¹⁵ <https://australia.icomos.org/publications/burra-charter-practice-notes/>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

doorlopende actie. We verwijzen hierbij bv. naar de eerder goedgekeurde kerkenbeleidsplannen waarbij de IOED een ondersteunende rol zal spelen.

... integraal

Aangezien de onroerenderfgoedcyclus eerst en vooral gericht is op het verzamelen van kennis maakt de cyclus geen onderscheid over welke kennis dit gaat: archeologie is immers zo danig nauw verweven met het gebouwde en landschappelijke erfgoed (en vice versa) dat het contra-intuïtief zou zijn het beleid niet integraal (en zelfs transversaal) aan te pakken. Uit de hiaten/lacunes uit de omgevingsanalyse en de daaruit volgende taken blijkt duidelijk dat de IOED de drie deeldisciplines elk evenredig invult.

... geïntegreerd

Een van de redenen waarom de IOED de onroerenderfgoedcyclus uitdacht en lanceerde is precies de doorvertaling en eenvoudige communicatie naar derden toe. De cyclus is er met andere woorden op gericht om op een eenvoudige manier geïntegreerd te worden: niet enkel bij de deelnemende gemeenten en hun diensten, maar ook bij de diverse partners. Een van de hulpmiddelen hierbij is het lerend netwerk dat we sinds enkele jaren opzetten en uitbouwden; ook in de volgende legislatuur worden dit verder versterkt. Een tweede hulpmiddel is het regelmatig bevragen van de actoren (zie ook verder bij de noden).

In dit kader is het ook nuttig te verwijzen naar de goede contacten en dito samenwerking met de verschillende diensten toerisme (bv. in het kader van wandelingen), milieu (bv. in het kader van het houtig erfgoed), bevolking (bv. in het kader van funerair erfgoed) en cultuur (bv. in het kader van ontsluiting, OMD,...). We gaan dus met andere woorden verder op de ingeslagen weg.

Een laatste hulpmiddel is het gebruik of implementatie van sommige van de hierboven geciteerde charters; ze zijn elk op hun beurt gericht op de integratie van onroerend erfgoed in een lokale beleidscontext (dit is het 'verankeren').

Tot slot moge duidelijk zijn dat de IOED zicht heeft op en aandacht heeft voor de diverse maatschappelijke uitdagingen. Deze zijn in de omgevingsanalyse per omgevingsfactor opgelijst. Het gaat hierbij om uitdagingen rond beeldkwaliteit, kernverdichting en ontharding, woon- en leefkwaliteit, energie en klimaat, enz.

... gericht op de noden van de gemeenschap

Dit beleidsplan kwam grotendeels tot stand via participatie. Zo werden de verschillende gemeentelijke diensten, de kerkbesturen, de afzonderlijke bevoegde schepenen, de erfgoedliefhebbers en de vrijwilligers bevraagd. Er werden ook een aantal diepte-interviews afgelegd met enkele specifieke actoren. De verslagen van deze participatieve trajecten zijn terug te vinden in het beleidsplan van de IOED onder Deel I. 4. De participatietrajecten en de gedetecteerde noden van de diverse actoren.

In de dagelijkse werking is het detecteren en invullen van de noden van de gemeenschap een permanente bezorgdheid en bekommernis van de IOED: mede dankzij de intensieve contacten met burgers, bouwheren en andere actoren houden we de vinger aan de pols en vertalen we de problematieken naar een bredere context waardoor ze de gemeenschap ten goede komen (zie bv. de acties rond de redactie van de handleiding voor het documenteren van gebouwd erfgoed bij sloop', of de oefening in het kader van het beeldkwaliteitsplan van Wezemaal). In de operationele doelstellingen zijn vervolgens ook acties ingeschreven om de noden blijvend te screenen via een regelmatige bevraging (In de erfgoedcyclus is dit het 'monitoren'). Bij de opmaak van de omgevingsanalyse (en het participatieve traject) werden immers noden waargenomen en in acties vertaald. De omgevingsanalyse is daarom een soort referentiepunt (of *benchmark*) die we kunnen gebruiken om het IOED-beleid en de resultaten te evalueren en desgevallend bij te sturen.

Hoe communiceren we over het erfgoed, wat is de achtergrond en hoe gaan we er mee aan de slag in de dagelijkse praktijk?

De verbindende kracht van verhalen, valorisatie en ‘storytelling’

In 2025 lanceerde minister van Onroerend Erfgoed Ben Weyts de beleidsnota met als centrale thema ‘*Fier op dat van hier*’. Dat we ‘fier’ zijn is op zich een fijne vaststelling maar hoe laten we dat zien? En het is op zijn minst een nobel streven, maar hoe bereiken we dat dan? De ondertitel ‘Van nalatenschap naar eigenaarschap’ biedt al een deel een oplossing, maar ook: hoe maak je deze **verschuiving** van een eerder passieve houding naar een actieve en betrokken houding? Hoe breng je de noodzaak aan om niet alleen te hebben (nalatenschap), maar ook om er echt iets mee te doen (**eigenaarschap**)? En hoe valt deze *call to action* van niet louter ‘bewaren’, maar actief ‘sturen en ontwikkelen’ niet in dovemansoren? We bieden hier verder een mogelijke oplossing voor aan.

Een andere vraag die ons bezighoudt: staat het opnemen van eigenaarschap per definitie garant voor fierheid? Ons antwoord: Niet per se. Eigenaarschap opnemen betekent dat men verantwoordelijkheid draagt en zich betrokken voelt, maar dat garandeert niet automatisch fierheid (of trots). **Fierheid ontstaat pas vaak wanneer eigenaarschap leidt tot een gevoel van voldoening, succes of waardering** (Als iemand zich verantwoordelijk voelt voor een project en het goed afloopt, kan dat trots opleveren). Maar als eigenaarschap gepaard gaat met stress, mislukking of een gebrek aan erkenning, kan dat juist leiden tot frustratie of teleurstelling; geluk is dus een sleutelwoord. Kortom, eigenaarschap *kan* fierheid stimuleren, maar alleen onder de juiste omstandigheden. **We dienen dus te waken over de juiste omkadering en binnen dit kader te stimuleren.**

Een laatste item die ons in dit kader bezighoudt: hoe vertaal je de bovenstaande principes op lokaal vlak? Het gevaar bestaat immers dat deze principes mooi ogen in beleidsdocumenten, maar dat ze dode letter blijven omdat niemand ze begrijpt of ze in de praktijk kan omzetten. De **sleutel** – en dus het antwoord op de bovenstaande vragen – ligt volgens ons in verbindende (regionale) **verhalen**. Het is niet alleen het middel bij uitstek om (onroerend) erfgoed uit te dragen en te (laten) koesteren, maar ook om dit als leidraad te gebruiken bij bv. inventarisatie of beheer. Op die manier slaan we ook de brug tussen de dagelijkse werking van de IOED (i.e. de prozaïsche kant) en het bredere publiek. Dit is de echte **valorisatie** van het werk van de IOED.

Erfgoed, ook onroerend, bestaat bij gratie van dergelijke verhalen. Deze verhalen verbinden niet enkel onderling het erfgoed, het verhaal op zich zorgt voor (ver)binding mét het erfgoed. Kortom: verhalen geven betekenis, creëren verbinding en kunnen mensen soms **inspireren** om verantwoordelijkheid te nemen. En af en toe wordt een eigenaar, hoeder of beheerder zélf onderdeel van het verhaal. Het is onze overtuiging dat wanneer mens zelf onderdeel wordt van het verhaal, men automatisch eigenaarschap verwerft¹¹⁶; je staat er immers overtuigd middenin¹¹⁷. En met een knipoog naar de beleidsvisie: door het verhaal wordt men ook deel van de erfgoedcyclus.

Creëren van gelukkige erfgoedgemeenschappen draagt dus rechtstreeks bij tot het eigenaarschap want men voelt zich betrokken, gewaardeerd en geïnspireerd (of “begeesterd” zo je wil). In dit opzicht werkt de

¹¹⁶ We noemen hier de molen van Rotselaar en zijn geëngageerde eigenaar Dirk van Sint-Jan als typevoorbeeld; Dirk is ondertussen zelf onderdeel geworden van het verhaal over de Molen van Rotselaar. Hij behoort als het ware zelf tot zijn “molinotoop”. Door zelf de rondleidingen te verzorgen zet hij de erfgoedcyclus in gang.

¹¹⁷ Zie bv. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/27/geschiedenis-video-s-gemaakt-met-ai/>, geraadpleegd op 11/3/2025

IOED dus complementair aan het Vlaamse beleid en bouwen we samen aan dat eigenaarschap. Dat deze verhalen ook bijdragen aan de *genius loci* én de *couleur locale* is mooi meegenomen; ze kruiden immers de regio en maken het tot wat het is.

Eigenaarschap geven kan je doen door:

1. autonomie en vertrouwen te geven

Mensen nemen eerder eigenaarschap als ze de vrijheid krijgen om zelf beslissingen te nemen. Laat hen bepalen *hoe* ze iets aanpakken en vertrouw op hun capaciteiten.

2. doelen en verwachtingen helder te maken

Eigenaarschap groeit als mensen weten wat er van hen verwacht wordt en welke impact hun werk heeft. Het gaat erom voor duidelijke doelen en een gedeeld begrip van succes te zorgen.

3. mensen bij beslissingen te betrekken

Wanneer mensen inspraak krijgen en hebben in processen en keuzes, voelen ze zich meer verantwoordelijk voor de uitkomst. Vraag om input en neem suggesties serieus.

4. een groeimindset te stimuleren

Fouten maken hoort erbij. Creëer een cultuur waarin leren en verbeteren belangrijker zijn dan perfectie, zodat mensen durven te experimenteren en initiatief nemen.

5. inspanningen te erkennen en te waarderen

Eigenaarschap groeit wanneer mensen merken dat hun inzet wordt gezien en gewaardeerd. Geef regelmatig feedback, benoem successen en vier behaalde mijlpalen.

6. verantwoordelijkheid te geven en niet alleen taken

Laat mensen niet alleen taken uitvoeren, maar geef hen de verantwoordelijkheid over een groter geheel (bijvoorbeeld een project, een klantrelatie of een specifieke uitdaging).

7. een veilige omgeving te creëren

Mensen nemen eerder eigenaarschap als ze zich veilig voelen om initiatief te tonen, hun mening te geven en fouten te maken zonder angst voor harde sancties.

Door deze principes toe te passen, vergroot je de kans dat mensen zich écht eigenaar voelen van hun onroerend erfgoed.

Onderstaande verhalen kwamen tot stand via participatie op 5 maart 2025 met een vijftientigtal deelnemers. Zij kwamen uit alle geledingen van het verenigingsleven. Belangrijk hierbij te vermelden is dat ook het agentschap in haar ondernemingsplan¹¹⁸ hier kansen ziet. Zie bv. p. 63: “Actie 6.1: We brengen erfgoedplekken tot leven met verhalen over mensen”

De grote verhalen in de regio

1. De evolutie in de tijd van de diverse vormen van bewoning en de agglomeratievorming

Dit verhaal speelt zich af rond het dorps karakter en de hiermee gerelateerde beeldkwaliteit. Het behelst ook het ontstaan van de dorpen en de verschillende gehuchten en landgoederen.¹¹⁹ Het verhaal kan ook aandacht hebben voor de verschillende gebouwtypologieën (van militair tot utilitair). Speciale aandacht gaat naar de heropbouw na WO I en WO II. In diezelfde lijn ligt het verhaal van de bouw van de bunkers en de invloed die dit had op de dorpen (ook naar ervaring). Voor de meer recentere periodes beschrijft dit verhaal de veranderende architectuur door invloeden van buitenaf en de invloed van verstedelijking op het aanwezige erfgoed. Het verhaal behandelt ook de uitdagingen die het met zich meebrengt in het bewaren ervan. Ook de veranderende technieken door vernieuwende architectuur of hoe in gebouwen of

¹¹⁸ <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/74909>, geraadpleegd op 5/6/2025

¹¹⁹ Zie ook <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/74909>, p. 63: Actie 7.1: We activeren een ‘Fier op dat van hier’-deal rond het thema ‘Transversaal, holistisch en coöperatief beheer van landgoederen’, geraadpleegd op 5/6/2025

agglomeraties de verschuiving plaatsvindt van 'functioneel' naar 'esthetiek' heeft hierin een plek. Oude (post)kaarten (en de studie ervan) ondersteunen deze evolutie visueel.

Connectie via 'hoeves' met het verhaal rond bedrijvigheid en via 'kaarten' met het landschappelijke verhaal.

2. Hoe de mens zijn leefomgeving boetseerde naar zijn wil, het landschap vormgaf en structureerde voor toekomstig gebruik

Dit verhaal heeft aandacht voor alle veranderingen in het landschap die door de mens zijn aangebracht. Het gaat zowel om doelbewuste acties zoals de aanleg van (militaire) linies, zoals de aanplant van bepaalde bomen(rijen) (knotwilgen, fruitbomen,...) of fruit (wijnstokken, perziken, aardbeien,...) als om de restanten van bijvoorbeeld grondstofwinning (leem, zand, klei, turf, ijzer- en (kalk)zandsteen,...). Ook aanpassingen aan het landschap in het kader van bepaalde soorten beheer (landindeling,...) kan in dit verhaal worden beschreven, evenals de aanleg van begraafplaatsen of hoe oude verbindingen en aanleg infrastructuur (wegen, spoorwegen, kanaal,...) invloed hadden op dit landschap. Oude (post)kaarten (en de studie ervan) ondersteunen ook hier deze evolutie visueel.

Connectie 'fruit' met seizoensarbeid, connectie met sagen en legenden en via kaarten met verschillende andere verhalen.

3. De vertaling van de diverse vormen van bedrijvigheid in de regio in het onroerend erfgoed

Dit verhaal vertelt over de lokale nijverheid en de industrialisering van de regio en de impact ervan op het onroerend erfgoed. De regio telt met name ontelbare cafés, hoeves, melkerijen, (wind-, water-, vuur- en gas-)molens en brouwerijen en is gekend voor de diverse specifieke teelten zoals witloof en asperges (die op hun beurt dan weer een impact hadden op het landschap en het uitzicht ervan). Ook de ontginning van grondstoffen zorgde (lokaal en/of periodiek) voor een gunstig economisch klimaat. Het verhaal heeft speciale aandacht voor de ontsluiting van de regio via een nieuw wegennet, middels de aanleg van de Leuvense vaart en door spoor- en tramlijnen. Het verhaal beschrijft ook het commerciële verhaal (bv. door een focus op handgeschilderde reclames op zijgevels). Oude (post)kaarten (en de studie ervan) ondersteunen deze evolutie visueel.

Connectie via 'spoor- en tramlijnen' en 'ontginningen' met landschap en via kaarten met verschillende andere verhalen. Connectie via 'molens' met watergebonden erfgoed. Connectie via 'wegennet' met agglomeratievorming.

4. De vertaling van de religieuze beleving in de regio in het onroerend erfgoed

Het verhaal beschrijft hoe de immateriële beleving van religiositeit zijn weerslag kent in het onroerend erfgoed¹²⁰. Hoe leiden processies naar de oprichting van kapellen? Welke rol spelen de kapellen in de lokale tradities, verhalen, sagen of legenden en welke andere verhalen (pelgrimsroutes, vroegere bedevaarten en -oorden) kunnen hiermee verband houden? Reflecteren ze gewoontes van bepaalde kloosterordes en welke zijn hun bezittingen tot het ancien regime? Welke rol spelen bijvoorbeeld Sint-Hubertusverenigingen. Hoe is het gesteld met het klokken- en orgelpatrimonium en de kerkschatten? En wat is de relatie met het funeraire erfgoed? Het zijn immers allemaal veruitwendigingen van een lokale religieuze beleving. Tot slot is er in dit verhaal ook ruimte voor een inhoudelijk luik rond de kerkelijke herbestemmingen.

Connectie via 'pelgrimsroutes' met landschap en via kaarten met verschillende andere verhalen.

5. De (aantrekkings)kracht van water: het watergebonden erfgoed

Het verhaal brengt het watergebonden erfgoed terug tot leven en heeft in de eerste plaats aandacht voor de aantrekkingskracht dat water al sinds mensenheugenis heeft; niet enkel voor de prehistorische mens was dit het geval, het is nog steeds zo voor fauna (bever en otter). In het verhaal is er ook plaats voor aandacht voor de landschapsvorming in functie van de bescherming tegen het water. Molens en hun molinotoop (bv. de leibeken) vormen een volgend thema in dit verhaal, evenals de jaagpaden met de trekkersgilden en de rechtgetrokken meanders. Via de connectie met het landschap en de bedrijvigheid

¹²⁰ Zie ook <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/74909>, p. 63: Actie 8.1: We activeren een 'Fier op dat van hier'-deal rond het thema 'Toekomstgerichte zorg voor religieus erfgoed', geraadpleegd op 5/6/2025

komt opnieuw de winning van grondstoffen (veen, klei,...) en (het droogleggen van) de moerassen en broeken ter sprake. Ook het militaire aspect van water als verdediging komt aan bod. De rol die water speelt als scheiding (bv. perceelsgrachten) of als verbinding (bv. bruggen) kunnen hierbij aan bod komen. Oude (post)kaarten (en de studie ervan) ondersteunen dit verhaal visueel. Connectie via 'veenwinning' met landschap en bedrijvigheid.

Hoe gaan we hier mee aan de slag in onze dagelijkse werking?

Wanneer we de taken van de IOED uitsplitsen dan vallen ze, de erfgoedcyclus volgend, grofweg uiteen in drie à vier grote blokken: het gaat over het verzamelen van data of kennis, het beheer en tot slot het ontsluiten/beleven ervan; de overige taken zoals bv. sensibiliseren leunen min of meer aan bij één van deze drie hoofdtaken. Een vierde blok is de dagelijkse organisatie van deze drie. In het licht van de vijf overkoepelende verhalen zijn de taken inhoudelijk-thematisch te organiseren én een doelmatigheid te geven. Het is dan ook niet onlogisch dat deze ook terugkomen in het volgende hoofdstuk, zijnde de strategische en operationele doelstellingen.

1. De evolutie in de tijd van de diverse vormen van bewoning en de agglomeratievorming

Kennis: inventarisatie gebouwd erfgoed, aanvullen van de CAI
Beheer adviseren van omgevingsvergunningsaanvragen of ruimtelijke processen, opvolgen van archeologienota's, opstellen verordening, samenwerking MOWA, stimuleren van de opmaak van beheersplannen, introductie alternatieve woonvormen, GIS-databank optimaliseren, lokale wetgeving introduceren (reglementen,...), opmaken van richtplannen, ...
Ontsluiting OMD, Archeologiedagen, specifiek thematisch ontsluitingsproject,...

2. Hoe de mens zijn leefomgeving boetseerde naar zijn wil, het landschap vormgaf en structureerde voor toekomstig gebruik

Kennis: inventarisatie landschappelijke en houtig erfgoed, KLE's,...
Beheer adviseren van omgevingsvergunningsaanvragen, samenwerken met Regionale landschappen, GIS-databank optimaliseren, visievorming omtrent KLE's, stimuleren van geïntegreerde beheersplannen, opmaak van beeldkwaliteitsplannen, adviserings- en toelatingenkader beschermde cultuurhistorische landschappen, lokale wetgeving introduceren (reglementen,...), opmaken van richtplannen, ...
Ontsluiting wandelingen, specifiek thematisch ontsluitingsproject

3. De vertaling van de diverse vormen van bedrijvigheid in de regio in het onroerende erfgoed

Kennis: inventarisatie gebouwd erfgoed, inventarisatie leem-, zand(steen)- en kleigroeves, inventariseren van postkaarten
Beheer adviseren van omgevingsvergunningsaanvragen, samenwerking MOWA, herbestemmingstrajecten opzetten, lokale wetgeving introduceren (reglementen,...), opmaken van richtplannen, ...
Ontsluiting publicaties, foto's, specifiek thematisch ontsluitingsproject

4. De vertaling van de religieuze beleving in de regio in het onroerende erfgoed

Kennis: inventarisatie klein/religieus/funerair erfgoed
Beheer vergroening van kerkhoven en begraafplaatsen, onderhoud van kapellen en oorlogsmonumenten, samenwerking MOWA, uitrol van kerkenbeleidsplannen monitoren, lokale wetgeving introduceren (reglementen,...)
Ontsluiting tekstuele duiding bij vergroening, specifiek thematisch ontsluitingsproject, Openkerkendagen

5. De (aantrekkings)kracht van water: het watergebonden erfgoed

Kennis: inventarisatie gebouwd en (klein-)landschappelijk erfgoed, aanvullen van de CAI
Beheer beheer(s)plannen (laten) opmaken, veldprospecties, opmaken van landschapsbiografieën
Ontsluiting wandelingen, synthese-onderzoek, lezingen, publicaties, ...

Strategische en Operationele Doelstellingen

Strategische en Operationele Doelstellingen

Het sluitstuk van ons IOED-beleidsplan wordt gevormd door de Strategische en Operationele Doelstellingen. In deze doelstellingen worden de hiaten en taken geformuleerd in de omgevingsanalyses verder geconcretiseerd, worden de zwaktes en de bedreigingen gepareerd, wordt de beleidsvisie uitgerold en met voorbeelden doorvertaald op actieniveau.

Deze doelstellingen volgen ook de flow die is bepaald in de beleidsvisie, namelijk het cyclisch-zijn van onze werking die begint bij (het vergaren van) kennis en eindigt bij het ontsluiten ervan. In de mate van het mogelijke geven we een timing mee (zie bijlage 2).

SD 1 – Kennis vergroten: We versterken de kennis over het lokale erfgoed.

Het lokale onroerenderfgoedbeleid is gebaseerd op een doorgedreven kennis van het lokale erfgoed. We versterken de *integrale* kennis over, ervaring met en expertise rond het lokale erfgoed.

OD 1 We bouwen verder op de resultaten van de eerdere IOED-werking

OD 2 We actualiseren bestaande inventarissen

- We starten de inventarisatie Begijnendijk, Boortmeerbeek en Tielt-Winge op
- We monitoren de inventarissen van Keerbergen, Tremelo, Haacht, Rotselaar, Herent, Kortenbergh, Holsbeek en Bekkevoort
- We bekijken de mogelijkheid om de verschillende niet-geklasseerde waterlopen (grachten) te inventariseren (in functie van het ondersteunen van waterbeheer)
- We houden een digitaal archief bij met beeldmateriaal over het lokale onroerend erfgoed
- We starten voor de geïnteresseerde gemeenten de 'Onboarding-procedure' op

OD 3 We ondersteunen inventarisatie-opdrachten en zorgen voor overkoepelende en eenzelfde aanpak

- Uitrol inventarisatie houtig erfgoed (Haacht, Herent, Holsbeek, Kortenbergh, Keerbergen, Rotselaar, Tremelo en Bekkevoort)
- We werken een visie uit voor de inventarisatie van het funerair/landschappelijk erfgoed (bv. Boortmeerbeek, Kortenbergh, Rotselaar (troostplekken), Tielt-Winge en Tremelo); we werken hiervoor samen met softwareleveranciers
- We harmoniseren de GIS-databank voor een beter gebruik

OD 4 We stimuleren studies rond het lokale onroerend erfgoed

- We nemen contact op met de diverse voor ons relevante opleidingen en gaan in overleg
- We gaan actief op zoek naar literatuur, beeld- en archiefmateriaal ter ondersteuning van de inventarisaties (postkaarten & oude foto's, figuratieve kaarten, ...)
- We ondernemen actie om de bouwgeschiedenis van kerk- en andere gebouwen te kennen

OD 5 We synthetiseren de bestaande kennis *integraal*

- We stimuleren synthese-onderzoek
- We synthetiseren ook zelf in functie van de noden (bv. Keerbergen, project "Geschiedenis op kindermaat", zie verder)

OD 6 We scholen ons constant bij

- De personeelsleden nemen deel aan opleidingen, contactdagen, lezingen,...

SD 2 – Behoud en beheer stimuleren: We houden of brengen het erfgoed in het werkingsgebied in optimale staat.

We gebruiken onze kennis en ervaring om het historisch patrimonium in de gemeenten in een zo goed mogelijke staat te brengen en te houden. We stimuleren geïntegreerd beheer met het oog op het behoud van ruimtelijke kwaliteit. We moedigen behoud aan door waardering, gebruik en ontwikkeling. Deze visie is complementair aan het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid.

OD 1 We geven advies op vraag

- We werken verder op basis van de eerder ingeslagen weg, adviseren pragmatisch en zoeken mee naar oplossingen
- We communiceren onze manier van adviesverlening
- We bekijken de noodzaak voor bepaalde afwegingskaders

OD 2 We geven op vraag ondersteuning rond het integrale beheer of initiatieven

- Bij lopende dossiers worden, zover mogelijk, de andere OE-disciplines betrokken
- We screenen de (archeologie)nota's op maatregelen in functie van integraal beheer
- We zetten projecten op rond landschapsbiografieën

OD 3 We stimuleren de verankering van de diverse inventarissen via juridische instrumenten

- We leveren de nodige informatie aan
- We organiseren een contact- en een terugkomdag voor de omgevingsambtenaren rond het gebruik van de inventarissen
- We initiëren lokaal overleg rond de verankering van de inventarissen en volgen regelmatig op in functie van de noden

OD 4 We trekken restauratie- en herbestemmingsdossiers voor patrimonium van de lokale besturen en ondersteunen op vraag van andere actoren

- We werken op vraag van de lokale besturen een visie uit (bv. schoolgebouwen)
- We werken rond het klein (religieus) erfgoed en zetten projecten op (bv. kapellenplan Keerbergen, Kortenbergh, Rotselaar en vervolgtraject Tremelo; waterput Herent)
- We werken samen met Monumentenwacht en andere intergemeentelijke actoren (bv. IGO)

OD 5 We stimuleren (de opmaak van plannen met) beheersmaatregelen met aandacht voor het integrale/dorpse karakter en kwaliteit

- We maken een plan van aanpak (met o.a. aandacht voor Herent en de diverse eigenaars, gebruikers en beheerders) en rollen dit uit met aandacht voor het integrale karakter
- We initialiseren beeldkwaliteitsplannen (bv. Begijnendijk, Rotonde en Vissenaekenplein; Tremelo, omgeving rond de kerk van Baal)
- We doen voorstellen rond visievorming van KLE's (in combinatie met het houtig erfgoed)
- We maken een adviserings- en toelatingenkader beschermde cultuurhistorische landschappen (bv. Werchterpark)

OD 6 We stimuleren lokale initiatieven voor het behoud van het lokale erfgoed (via bv. premiereglement, introductie nieuwe woonvormen¹²¹)

- We evalueren de bestaande reglementen en sturen bij (Haacht, Keerbergen, Tremelo, Rotselaar)
- We introduceren de reglementen bij de geïnteresseerde besturen (Boortmeerbeek, Begijnendijk, Bekkevoort, Herent, Kortenberg)
- We lichten de noodzaak van lokale wetgeving toe (Holsbeek, Tielt-Winge)
- We houden nieuwe regelgeving (bv. vrijstellingenbesluit) tegen het licht en nemen lokaal maatregelen
- We gaan in gesprek met en sensibiliseren op maat de diverse eigenaars, gebruikers of beheerders

OD 7 We ontwikkelen producten die in lijn liggen met het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid

- We screenen de BBT's van de bevoegde minister
- We screenen (de jaarlijkse update van) het ondernemingsplan van het agentschap Onroerend Erfgoed
- We maken gebruik van de beschikbare budgetlijnen en spelen in op hefboomacties
- We updaten de GGA tegen het einde van de legislatuur
- We evalueren en updaten de minimumvereisten rond documentatie/registratie van sloop

OD 8 We werken mee aan de uitvoering van bestaande beleids- of inrichtingsplannen

- We stimuleren de opmaak van richtplannen en reiken informatie aan
- We ondernemen acties in het kader van de kerkenbeleidsplannen (Haacht, Rotselaar, Tremelo, ...)

SD 3 – Erfgoed beleven en ontsluiten: We ontsluiten het erfgoed inhoudelijk via verbindende verhalen. We zijn het lokaal aanspreekpunt voor informatie en expertise over onroerend erfgoed.

We vertalen en ontsluiten het erfgoed beleefbaar en inhoudelijk via verbindende verhalen naar het bredere publiek op een laagdrempelige manier. We doen dit in functie van het vergroten van het draagvlak voor erfgoed. Om onze kennis en expertise breed toegankelijk te maken zijn we bereikbaar voor de burgers, actoren en gemeentebesturen. We delen onze kennis actief. De kennis wordt bovendien geïntegreerd op zoveel mogelijk niveaus waardoor er ook draagvlak ontstaat voor de beleidsvisie.

OD 1 We ontsluiten het onroerend erfgoed via eigen overkoepelende projecten, op basis van de verhalen en de noden

- We nemen deel aan de openmonumentendagen, archeologiedagen en andere terugkerende evenementen
- We zetten een project op met aandacht voor de prehistorische bewoning van de regio (oa. Holsbeek (Bruul, AAZ), Rotselaar, Boortmeerbeek)
- We zetten een project op rond verdwenen landgoederen (o.a. Bruggenhof, Begijnendijk, Kasteel Meerbeek, Boortmeerbeek) en gehuchten uit de volle middeleeuwen (bv. Keerbergen)
➔ Zie “De evolutie in de tijd van de diverse vormen van bewoning en de agglomeratievorming.”

¹²¹ Zie ook <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/74909>, p. 64: Actie 11.2: We onderzoeken en faciliteren de formules van 'wooncoöperaties' voor grotere beschermde gehelen, geraadpleegd op 5/6/2025

- We zetten projecten op rond het communiceren over de landschapsbiografieën
- We zetten een project op rond de militaire bedrijvigheid (bv. Franse Linie (Begijnendijk, Tremelo, Rotselaar), redoutes, WO I en II (bv. Boortmeerbeek – 20ste konvooi, Schiplaken, Kortenberg, FLAK-putten ...))
→ Zie “Hoe de mens zijn leefomgeving boetseerde naar zijn wil, het landschap vormgaf en structureerde voor toekomstig gebruik.”
- We zetten een project op rond de diverse (verdwenen) molens: Begijnendijk, Boortmeerbeek, Keerbergen, Rotselaar en Holsbeek
- We zetten een project op rond de landschapsvorming door specifieke teelten (bv. perziken in Betekom en Wezemaal; druiven in Bekkevoort, Tielt-Winge en Holsbeek)
- We zetten een project op met aandacht voor de trage wegen en de KLE's (bv. holle wegen in Bekkevoort)
→ Zie “De vertaling van de diverse vormen van bedrijvigheid in de regio in het onroerend erfgoed.”
- We zetten een project op om het onroerend aspect van religieuze beleving in de kijker te zetten (Keerbergen, Tremelo, Begijnendijk)
→ Zie “De vertaling van de religieuze beleving in de regio in het onroerend erfgoed”
- We zetten een project op rond prehistorische archeologie en het prospecteren van tuinen
→ Zie “De (aantrekkings)kracht van water: het watergebonden erfgoed”
- We gebruiken bestaande wandel- en fietswegen om het erfgoed te ontsluiten (bv. Boortmeerbeek, Haacht, Keerbergen) en harmoniseren met een huisstijl

OD 2 We ondersteunen en wenden externe initiatieven aan om het onroerend erfgoed te ontsluiten

- We leveren input in functie van de regionale verhalen
- We benutten de kansen die ons geboden worden in het kader van Leuven Culturele Hoofdstad 2030
- We ondersteunen organisaties die orgelconcerten organiseren in het werkingsgebied.

OD 3 We creëren een kennisnetwerk van lokale erfgoedexperts

- We inventariseren dit kennisnetwerk en brengen de kennis in kaart (bv. archieven van lokale erfgoedonderzoekers zoals Rik Wouters)
- We voeden dit netwerk met *good-practices*

OD 4 We werken verder aan het bestaande lerend netwerk (voor de professionele actoren)

- We brengen dit lerend netwerk minstens 1 keer per jaar samen

OD 5 We delen onze inhoudelijke kennis en expertise van het lokale erfgoedveld (wetgeving, premies, principes monumentenzorg, netwerk lokale actoren, ...) naar het brede publiek en werken hierdoor verbindend

- We communiceren regelmatig over onze werking
- We werken aan een update van de website
- We ontsluiten via syntheses (bv. Keerbergen, geschiedenis op kindermaat) en *good-practices*
- We leggen contact met de scholen en werken samen (bv. in functie van de zgn. Dorpsklassen (cfr. Rotselaar, De Klinker))
- We laten in opdracht een communicatieplan opstellen met aandacht voor specifieke doelgroepen die gemist worden (cfr. omgevingsanalyse)

OD 6 We organiseren het mobiel erfgoedloket verder in functie van een goede bereikbaarheid

- We wisselen regelmatig van werkplek om de bereikbaarheid te optimaliseren

SD 4 – Erfgoedveld bevragen: We bevragen en spelen in op de noden van het (boven)lokale erfgoedveld.

De werking mondt uit in een integrale-holistische werking met oog voor de noden van de diverse actoren.

OD 1 We onderzoeken de oprichting van een erfgoedcel en organiseren ons desgevallend

- De desgevallend goedgekeurde aanvraag uit 2026 wordt uitgerold en zoeken afstemming

OD 2 We werken transversaal samen met de verschillende actoren

- We hebben hierbij bijzondere aandacht voor de vrijwilligers, metaaldetectoristen en andere hobbyisten
- We werken samen met lokale actoren en erfgoed- of adviesraden
- We leggen contacten met de musea die collecties uit het werkgebied huisvesten (bv. Stedelijk Museum Aarschot)
- We overleggen regelmatig met de naburige IOED's en wisselen kennis uit

OD 3 We werken de cijfers uit de omgevingsanalyse regelmatig bij en monitoren

- We houden de cijfers bij ivm omgevingsvergunning en het advies
- We houden de cijfers bij ivm leegstand van panden met erfgoedwaarde

OD 4 We bevragen regelmatig de verschillende actoren en handelen dienovereenkomstig

- We monitoren op regelmatige basis de noden van de (boven)lokale actoren (vrijwilligers, metaaldetectoristen en andere hobbyisten)

SD 5 – Professioneel werken: We beheren de organisatie professioneel en als een goede huisvader.

We zijn georganiseerd op een professionele wijze en schakelen de werking in een breder (consultatie)netwerk.

OD 1 We rapporteren op geregelde tijdstippen rond de erkennings- en ontvankelijkheidsvoorwaarden

- We leveren jaarlijks een rapportage aan

OD 2 We werken de interne uuradministratie en mappenstructuur bij op basis van de OD's

- We blijven onze uuradministratie bijhouden in functie van een transparante werking

OD 3 We beheren de organisatie en de financiën op een goede manier

- We beheren de organisatie inzake personeel en organisatie
- We controleren geregeld de financiële gezondheid van de vereniging

OD 4 We brengen onze partners minstens één keer per jaar samen

- We organiseren een jaarlijkse contactdag

OD 5 We nemen deel aan bestaande overlegplatformen met het oog op netwerking, kennisdeling en relatiebeheer

- De consultants nemen actief en constructief deel aan de platformen

OD 6 We zijn een actieve partner in het Vlaamse onroerend erfgoedveld

- De IOED neemt deel aan initiatieven om dit partnerschap in de verf te zetten

OD 7 bovenlokaal/subsidie: we zoeken naar bovenlokale middelen voor de uitrol/uitvoer van lokale projecten

- De IOED screent regelmatig de mogelijkheden en maakt gebruik van de subsidiekanalen

OD 8 We blijven werken aan ons toekomstig beleid

- De IOED werkt het beleidsplan bij op basis van nieuwe inzichten, evoluties,....

Bijlagen

1. Verklarende woordenlijst
2. Input van de adviesraden
3. Timing bij de Strategische Doelstellingen

1. Verklarende woordenlijst, voor zover niet verklaard in de tekst

AGION	Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer
AMZ	Archeologische MonumentenZorg
BBT	Beleids- en BegrotingsToelichting
CAI	Centrale Archeologische Inventaris
EPC	EnergiePrestatieCertificaat
ETWIE	Expertisecel voor Technisch, Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed
FARO	Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw
GECORO	Gemeentelijke Commissie voor Ruimtelijke Ordening
GDPR	<i>General Data Protection Regulation</i> , de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)
GRUP	Gewestelijk Ruimtelijk UitvoeringsPlan
IGS	Intergemeentelijke Samenwerking
Indet.	Niet determineerbaar
IOED	Intergemeentelijke OnroerendErfgoedDienst
KLE	Klein LandschapsElement
N	Aantal
NOE	Netwerk Onroerend erfgoed
OEG	OnroerendErfgoedGemeente
OMD	OpenMonumentenDag
PRUP	Provinciaal Ruimtelijk UitvoeringsPlan
QR	Quick Response
RUP	Ruimtelijk UitvoeringsPlan
ROB	Regio Oost-Brabant
ROP	Register Onbebouwde Percelen
VCRO	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening
VG	Vastgesteld

2. Input van de adviesraden

3. Timing bij de Strategische Doelstellingen

	2027	2028	2029	2030	2031	2032
SD 1 – Kennis vergroten: We versterken de kennis over het lokale erfgoed.						
OD 1 We bouwen verder op de resultaten van de eerdere IOED-werking	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
OD 2 We actualiseren bestaande inventarissen						
• We starten de inventarisatie Begijnendijk, Boortmeerbeek en Tielt-Winge op	Tielt-Winge	Boortmeerbeek	Begijnendijk			
• We monitoren de inventarissen van Keerbergen, Tremelo, Haacht, Rotselaar, Herent, Kortenberg, Holsbeek en Bekkevoort		x		x		x
• We bekijken de mogelijkheid om de verschillende niet-geklasseerde waterlopen (grachten) te inventariseren				x	x	x
• We houden een digitaal archief bij met beeldmateriaal over het lokale onroerend erfgoed	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
• We starten voor de geïnteresseerde gemeenten de ‘Onboarding-procedure’ op	x					
OD 3 We ondersteunen inventarisatie-opdrachten en zorgen voor overkoepelende en eenzelfde aanpak						
• Uitrol inventarisatie houtig erfgoed (Haacht, Herent, Holsbeek, Rotselaar, Tremelo en Bekkevoort)	Gemeente 1-3	gemeente 4-6				
• We werken een visie uit voor de inventarisatie van het funerair/landschappelijk erfgoed (bv. Boortmeerbeek, Kortenberg, Tremelo)		x				
• We harmoniseren de GIS-databank voor een beter gebruik	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
OD 4 We stimuleren studies rond het lokale onroerend erfgoed						
• We nemen contact op met de diverse voor ons relevante opleidingen en gaan in overleg	x					
• We gaan actief op zoek naar literatuur, beeld- en archiefmateriaal ter ondersteuning van de inventarisaties (postkaarten & oude foto’s, figuratieve kaarten, ...)	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
• We ondernemen actie om de bouwgeschiedenis van kerk- en andere gebouwen te kennen	partners zoeken	PVA	uitrol	uitrol	uitrol	uitrol
OD 5 We synthetiseren de bestaande kennis integraal						
• We stimuleren synthese-onderzoek	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
• We synthetiseren ook zelf in functie van de noden (bv. Keerbergen, project “Geschiedenis op kindermaat”, zie verder)	gemeente 1-3	gemeente 4-6	gemeente 7-9	gemeente 10-11		
OD 6 We scholen ons constant bij						
• De personeelsleden nemen deel aan opleidingen, contactdagen, lezingen,...	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
SD 2 – Behoud en beheer stimuleren: We houden of brengen het erfgoed in het werkingsgebied in optimale staat.						

OD 1 We geven advies op vraag						
· We werken verder op basis van de eerder ingeslagen weg, adviseren pragmatisch en zoeken mee naar oplossingen	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
· We communiceren onze manier van adviesverlening	x		x		x	
· We bekijken de noodzaak voor bepaalde afwegingskaders	x	uitrol	uitrol	uitrol	uitrol	uitrol
OD 2 We geven op vraag ondersteuning rond het integrale beheer of initiatieven						
· Bij lopende dossiers worden, zover mogelijk, de andere OE-disciplines betrokken	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
· We screenen de (archeologie)nota's op maatregelen in functie van integraal beheer	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc
· We zetten projecten op rond landschapsbiografieën	vooronderzoek	vooronderzoek	gemeente 1-3	gemeente 4-6	gemeente 7-9	gemeente 10-11
OD 3 We stimuleren de verankering van de diverse inventarissen via juridische instrumenten						
· We leveren de nodige informatie aan	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
· We organiseren een contact- en een terugkomdag voor de omgevingsambtenaren rond het gebruik van de inventarissen						
· We initiëren lokaal overleg rond de verankering van de inventarissen en volgen regelmatig op in functie van de noden	x		x		x	
OD 4 We trekken restauratie- en herbestemmingsdossiers voor patrimonium van de lokale besturen en ondersteunen op vraag van andere actoren						
· We werken op vraag van de lokale besturen een visie uit (bv. schoolgebouwen)	x	x				
· We werken rond het klein (religieus) erfgoed en zetten projecten op (bv. kapellenplan Keerbergen, Kortenberg, Rotselaar en vervolgtraject Tremelo; waterput Herent)	vooronderzoek	uitrol	uitrol	uitrol	uitrol	uitrol
· We werken samen met Monumentenwacht en andere intergemeentelijke actoren (bv. IGO)	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
OD 5 We stimuleren (de opmaak van plannen met) beheersmaatregelen met aandacht voor het integrale/dorpse karakter en kwaliteit						
· We maken een plan van aanpak (met o.a. aandacht voor Herent en de diverse eigenaars, gebruikers en beheerders) en rollen dit uit met aandacht voor het integrale karakter	-	PVA	uitrol	uitrol	uitrol	uitrol
· We initialiseren beeldkwaliteitsplannen (bv. Begijnendijk, Ronde en Vissenaekenplein; Tremelo, omgeving rond de kerk van Baal)	aftoetsing					
· We doen voorstellen rond visievorming van KLE's (in combinatie met het houtig erfgoed)			x	uitrol		
· We maken een adviserings- en toelatingenkader beschermde cultuurhistorische landschappen (bv. Werchterpark)	x					
OD 6 We stimuleren lokale initiatieven voor het behoud van het lokale erfgoed (via bv. premiereglement, introductie nieuwe woonvormen[1])						
· We evalueren de bestaande reglementen en sturen bij (Haacht, Keerbergen, Tremelo, Rotselaar)	x	x				
· We introduceren de reglementen bij de geïnteresseerde besturen (Boortmeerbeek, Begijnendijk, Bekkevoort, Herent, Kortenberg)			x	x		
· We lichten de noodzaak van lokale wetgeving toe (Holsbeek, Tiel-Winge)	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc
· We houden nieuwe regelgeving (bv. vrijstellingenbesluit) tegen het licht en nemen lokaal maatregelen	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
· We gaan in gesprek met en sensibiliseren op maat de diverse eigenaars, gebruikers of beheerders	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
OD 7 We ontwikkelen producten die in lijn liggen met het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid						
· We screenen de BBT's van de bevoegde minister	x	x	x	x	x	x
· We screenen (de jaarlijkse update van) het ondernemingsplan van het agentschap Onroerend Erfgoed	x	x	x	x	x	x
· We maken gebruik van de beschikbare budgetlijnen en spelen in op hefboomacties	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc
· We updaten de GGA tegen het einde van de legislatuur					x	x
· We evalueren en updaten de minimumvereisten rond documentatie/registratie van sloop			x	x		

OD 8 We werken mee aan de uitvoering van bestaande beleids- of inrichtingsplannen						
· We stimuleren de opmaak van richtplannen en reiken informatie aan	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc
· We ondernemen acties in het kader van de kerkenbeleidsplannen (Haacht, Rotselaar, Tremelo, ...)	x	x	x	x	x	x

SD 3 – Erfgoed beleven en ontsluiten: We ontsluiten het erfgoed inhoudelijk via verbindende verhalen. We zijn het lokaal aanspreekpunt voor informatie en expertise over onroerend erfgoed.

OD 1 We ontsluiten het onroerend erfgoed via eigen overkoepelende projecten, op basis van de verhalen en de noden						
· We nemen deel aan de openmonumentendagen, archeologiedagen en andere terugkerende evenementen	x	x	x	x	x	x
· We zetten een project op met aandacht voor de prehistorische bewoning van de regio (oa. Holsbeek (Bruul, AAZ), Rotselaar, Boortmeerbeek)	x					
· We zetten een project op rond verdwenen landgoederen (o.a. Bruggenhof, Begijnendijk, Kasteel Meerbeek, Boortmeerbeek) en gehuchten uit de volle middeleeuwen (bv. Keerbergen)		x				
· We zetten projecten op rond het communiceren over de landschapsbiografieën		x	x			
· We zetten een project op rond de militaire bedrijvigheid (bv. Franse Linie (Begijnendijk, Tremelo, Rotselaar), redoutes, WOI en II (bv. Boortmeerbeek – 20 ^{ste} konvooi, Schiplaken, Kortenber <i>g</i> , FLAK-putten ...))		x				
· We zetten een project op rond de diverse (verdwenen) molens: Begijnendijk, Boortmeerbeek, Keerbergen, Rotselaar en Holsbeek		x				
· We zetten een project op rond de landschapsvorming door specifieke teelten (bv. perziken in Betekom en Wezemaal; druiven in Bekkevoort, Tielt-Winge en Holsbeek)			x			
· We zetten een project op met aandacht voor de trage wegen en de KLE’s (bv. holle wegen in Bekkevoort)				x		
· We zetten een project op om het onroerende aspect van religieuze beleving in de kijker te zetten (Keerbergen, Tremelo, Begijnendijk)				x		
· We zetten een project op rond prehistorische archeologie en het prospecteren van tuinen	x					
· We gebruiken bestaande wandel- en fietswegen om het erfgoed te ontsluiten (bv. Boortmeerbeek, Haacht, Keerbergen) en harmoniseren met een huisstijl	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend

OD 2 We ondersteunen en wenden externe initiatieven aan om het onroerend erfgoed te ontsluiten						
· We leveren input in functie van de regionale verhalen	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
· We benutten de kansen die ons geboden worden in het kader van Leuven Culturele Hoofdstad 2030	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc
· We ondersteunen organisaties die orgelconcerten organiseren in het werkingsgebied.	vooronderzoek					

OD 3 We creëren een kennisnetwerk van lokale erfgoedexperts						
· We inventariseren dit kennisnetwerk en brengen de kennis in kaart (bv. archieven van lokale erfgoedonderzoekers zoals Rik Wouters)	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
· We voeden dit netwerk met <i>good-practices</i>	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend

OD 4 We werken verder aan het bestaande lerend netwerk (voor de professionele actoren)						
· We brengen dit lerend netwerk minstens 1 keer per jaar samen	x	x	x	x	x	x

OD 5 We delen onze inhoudelijke kennis en expertise van het lokale erfgoedveld (wetgeving, premies, principes monumentenzorg, netwerk lokale actoren, ...) naar het brede publiek en werken hierdoor verbindend						
· We communiceren regelmatig over onze werking	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
· We werken aan een update van de website	x					
· We ontsluiten via syntheses (bv. Keerbergen, geschiedenis op kindermaat) en <i>good-practices</i>		doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
· We leggen contact met de scholen en werken samen (bv. in functie van de zgn. Dorpsklassen (cfr. Rotselaar, De Klinker))	x	uitrol	uitrol			
· We laten in opdracht een communicatieplan opstellen met aandacht voor specifieke doelgroepen die gemist worden (cfr. <i>omgevingsanalyse</i>)		vooronderzoek				

OD 6 We organiseren het mobiel erfgoedloket verder in functie van een goede bereikbaarheid						
We wisselen regelmatig van werkplek om de bereikbaarheid te optimaliseren	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
SD 4 – Erfgoedveld bevragen: We bevragen en spelen in op de noden van het (boven)lokale erfgoedveld.						
OD 1 We onderzoeken de oprichting van een erfgoedcel en organiseren ons desgevallend						
De desgevallend goedgekeurde aanvraag uit 2026 wordt uitgerold en zoeken afstemming		x				
OD 2 We werken transversaal samen met de verschillende actoren						
We hebben hierbij bijzondere aandacht voor de vrijwilligers, metaaldetectoristen en andere hobbyisten	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
We werken samen met lokale actoren en erfgoed- of adviesraden	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
We leggen contacten met de musea die collecties uit het werkgebied huisvesten (bv. Stedelijk Museum Aarschot)			x	x		
We overleggen regelmatig met de naburige IOED's en wisselen kennis uit	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc	ad hoc
OD 3 We werken de cijfers uit de omgevingsanalyse regelmatig bij en monitoren						
We houden de cijfers bij ivm omgevingsvergunning en het advies			x			
We houden de cijfers bij ivm leegstand van panden met erfgoedwaarde	x	x	x	x	x	x
OD 4 We bevragen regelmatig de verschillende actoren en handelen dienovereenkomstig						
We monitoren op regelmatige basis de noden van de (boven)lokale actoren (vrijwilligers, metaaldetectoristen en andere hobbyisten)		x		x		x
SD 5 – Professioneel werken: We beheren de organisatie professioneel en als een goede huisvader.						
OD 1 We rapporteren op geregelde tijdstippen rond de erkennings- en ontvankelijkheidsvoorwaarden						
We leveren jaarlijks een rapportage aan	x	x	x	x	x	x
OD 2 We werken de interne uuradministratie en mappenstructuur bij op basis van de OD's						
We blijven onze uuradministratie bijhouden in functie van een transparante werking	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
OD 3 We beheren de organisatie en de financiën op een goede manier						
We beheren de organisatie inzake personeel en organisatie	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
We controleren geregeld de financiële gezondheid van de vereniging	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
OD 4 We brengen onze partners minstens één keer per jaar samen						
We organiseren een jaarlijkse contactdag	x	x	x	x	x	x
OD 5 We nemen deel aan bestaande overlegplatformen met het oog op netwerking, kennisdeling en relatiebeheer						
De consultants nemen actief en constructief deel aan de platformen	x	x	x	x	x	x
OD 6 We zijn een actieve partner in het Vlaamse onroerend erfgoedveld						

· De IOED neemt deel aan initiatieven om dit partnerschap in de verf te zetten	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
OD 7 bovenlokaal/subsidie: we zoeken naar bovenlokale middelen voor de uitrol/uitvoer van lokale projecten						
· De IOED screent regelmatig de mogelijkheden en maakt gebruik van de subsidiekanalen	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend
OD 8 We blijven werken aan ons toekomstig beleid						
· De IOED werkt het beleidsplan bij op basis van nieuwe inzichten, evoluties,....	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend	doorlopend

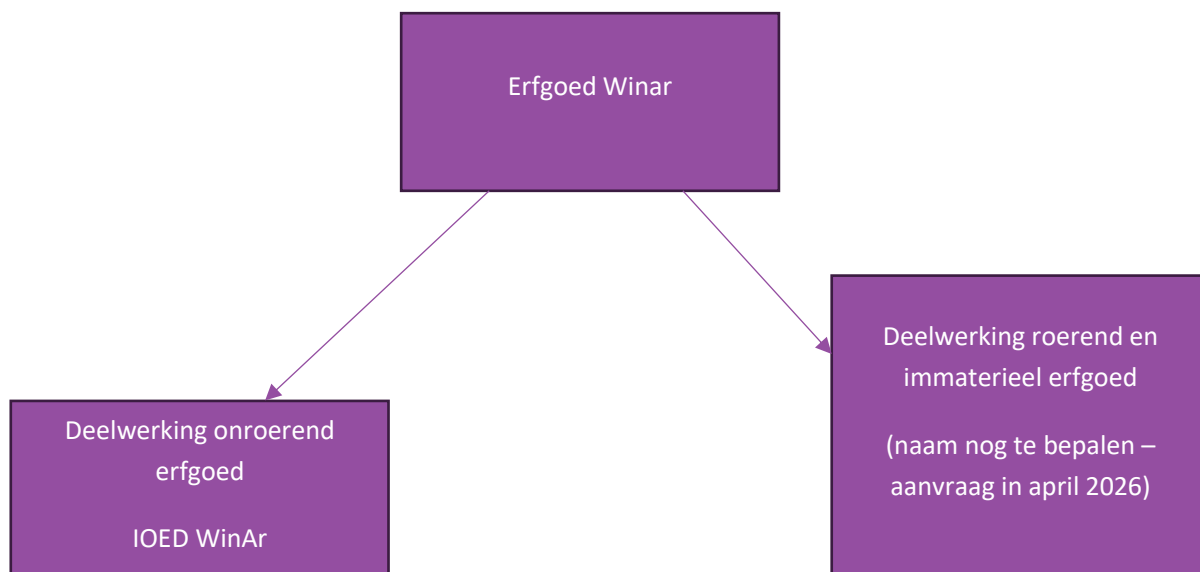
DEEL III:
BIJLAGEN BIJ DE AANVRAAG VOOR DE AANPASSING
VAN DE ERKENNING EN SUBSIDIE

BIJLAGEN BIJ HET AANVRAAGFORMULIER

Kopie van het ondertekend verslag van de gemeenteraad of van de beslissing van het College van Burgemeester en Schepenen van elk van de aangesloten gemeenten waarin de aanvraag wordt goedgekeurd

Begijnendijk
Bekkevoort
Boortmeerbeek
Haacht
Herent
Holsbeek
Keerbergen
Kortenberg
Rotselaar
Tielt-Winge
Tremelo

Organigram van het IGS met toelichting over de situering van de IOED

Via de nieuwe statuten (2025-2031) behelst de IGS ‘Erfgoed Winar’ twee deelwerkingen: IOED WinAr dat zich toespitst op het onroerende erfgoed en nog een nieuw op te richten deelwerking rond roerend en immaterieel erfgoed. De aanvraag voor deze werking is in volle opmaak.

Qua beheer is het de bedoeling om de deelwerking roerend erfgoed inhoudelijk te koppelen aan de deelwerking onroerend erfgoed, maar financieel zelfstandig te laten opereren zodat subsidiestromen transparant zijn. Het is in opzet niet de bedoeling om personeel te delen, maar extra gespecialiseerde VTE’s in te zetten.

Kopie van de ondertekende statuten van het IGS

Actuele gezamenlijke omgevingsanalyse:

- a. Analyse werking en beleidscontext (maximum 2 pagina's)
- b. Analyse werkingsgebied (maximum 2 pagina's)
- c. Analyse actoren (maximum 2 pagina's)

Samenvatting omgevingsanalyse- [WG7 E&S IOED inspiratienota.pdf](#)

Analyse werking en beleidscontext (2 p)

De IOED en de werking

De IOED werd door vier gemeenten opgericht uit de werking van de Wingense Archeologische Dienst (WinAr) in 2015. Tot dan was ze een eenmansdienst. Ondertussen groeide het personeelsbestand tot drie (2.8 VTE) en telt de IOED elf leden. De IOED heeft *as is* een werkingsbudget van ca. 270.000 euro. Slechts een deel hiervan (a rato van 1.5 VTE) wordt ingezet in het kader van de door de Vlaamse overheid gesubsidieerde werking.

Sinds haar oprichting hanteerde de IOED de subsidie- en erkenningsvoorwaarden als leidraad voor de werking. Om dit te staven verwijzen we naar de jaarlijkse rapportering sinds 2016. We halen hier enkele exemplarische voorbeelden of dossiers aan die de IOED-werking typeert en de visie illustreert die we willen handhaven.

Complementair - Het beleid van de IOED was niet in tegenspraak met de diverse beleidsnota's die tijdens de voorbije jaren werden opgemaakt. In het nieuwe beleidsplan wordt hier ook rekening mee gehouden. Eén van de voorbeelden uit een eerdere beleidsnota vormt het invoeren in verschillende gemeenten van een premie-reglement rond het onderhoud in samenwerking met Monumentenwacht¹²². Zo onderschrijven we voorts volmondig de plannen van de minister Weyts in de nota 'Fier op dat van hier'¹²³. We screenen ook het ondernemingsplan van het agentschap¹²⁴.

Herbestemming - De IOED werkte, bv in het kader van de herwerking van de kerkenbeleidsplannen, aan drie herbestemmingstrajecten voor parochiekerken: Heikant, Wakkerzeel en Werchter. Zie bv. https://www.nieuwsblad.be/cnt/blcju_02963208.

Integraal en geïntegreerd - De voorbije jaren werd gewerkt aan diverse projecten. Zo werd er in samenwerking met de toeristische diensten erfgoedwandelingen gemaakt rond gebouwd erfgoed in combinatie met archeologie en/of landschappen (Wezemaal game-app, Eindeloos Wandelen, Bunkerwandeling, loopgravenwandeling). Ze zijn allen te bekijken via de IZI.Travel-app en via <https://www.wezemaal3.be/wezemaal-game>. Daarnaast werkten we samen met andere IOED's aan een folder rond energiezuinigheid bij renovaties en aan een richtlijn voor documentatie bij sloop.

Noden van de gemeenschap - Herhaaldelijk, in het volledige werkingsgebied, kwam het thema van de dorpsbeeldkwaliteit naar boven. Om die reden organiseerde de IOED in het werkingsgebied (op twee plaatsen voor drie gemeenten: Bekkevoort en Rotselaar-Holsbeek) een workshop 'Dorpse Architectuur'; <https://ar-tur.be/agenda/toolbox-on-tour-holsbeek-en-rotselaar-van-05-10-2023-tot-en-met-23-10-2023>. Het betrekken van de actoren ivm het draagvlak voor het beleidsplan komt elders aan bod.

Draagvlak - Omwille van de aanwezigheid van oorlogserfgoed én op vraag van de gemeenschap (eerdere bevraging in 2018) werkte de IOED aan een docu-reeks 'Doorgrond'. Deze zijn per gemeente te bekijken via <https://www.visit-tremelo.be/doorgrond> en via Mini-docu: "Doorgrond, de V2 van Keerbergen - Gemeente Keerbergen".

Consultatienetwerk - In de voorbije jaren werd stevig getimmerd aan het lerend netwerk van de IOED. Zo brengen we regelmatig de omgevingsambtenaren samen om de gezamenlijke uitdagingen te bespreken en te counteren. Daarnaast zit de IOED ook regelmatig samen met de Regionale Landschappen in het werkingsgebied.

De IOED zal op deze ingeslagen weg verdergaan en bijsturen/aanvullen op basis van de opgemaakte omgevingsanalyse.

De beleidscontext: kansen, tendensen en bovenlokale uitdagingen

¹²² Zie bv. <https://www.haacht.be/archeologie>.

¹²³ <https://www.onroerenderfgoed.be/nieuws/beleidsnota-onroerend-erfgoed-2024-2029-fier-op-dat-van-hier>

¹²⁴ <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/74909>, geraadpleegd op 29/5/2025

De erkende onroerenderfgoedgemeenten - Op dit moment telt het werkingsgebied 6 OEG's, twee extra aanvragen zitten mogelijk in de pijplijn. De IOED profiteert in hoge mate van de ervaring en het draagvlak dat in deze gemeenten leeft. De IOED moet in deze zijn plaats innemen als leverancier van informatie op basis waarvan deze gemeenten hun beleid kunnen voeren. De IOED maakt in de werking enerzijds en aanpak anderzijds geen onderscheid in erkende en niet-erkende gemeenten. Ze staat er los van. Dat maakt dat ze ook kritisch kan zijn voor het gevoerde beleid van deze OEG's.

Visienota 'lokaal onroerenderfgoedbeleid' - de nota voorziet nog in te weinig instrumenten waardoor we lokaal regelgeving moeten 'uitvinden' en zo een versnipperd erfgoedbeleid bewerkstelligen.

Ruimtelijke ordening - De wetgeving RO is niet altijd verzoenbaar met de erfgoedveld en de dagelijkse erfgoedpraktijk (cfr. het vrijstellingenbesluit). De IOED moet er zich van bewust zijn dat er aspecten zijn waarop de dienst niet kan wege. We kunnen wel oplossingen aanreiken (bv. screenen van RUP's, verordeningen helpen opmaken,...) en doeltreffend communiceren naar bv. bouwheren voor bepaalde thema's (bv. isolatie).

Het vastgoed - Dure woningen impliceert ook een zekere druk op het erfgoed. We houden hier best rekening mee bij het adviseren via een pragmatische insteek.

Het verlaagde Btw-tarief aan 6% voor sloop en heropbouw voor private bouwheren - gecombineerd met duur vastgoed legt dit een nog hogere druk op niet-beschermd onroerend erfgoed.

Beleidsdocumenten zoals het ondernemingsplan van het agentschap, de BBT's van de minister en opgeleverde studies zullen als inspiratie dienen om *complementair* te werken.

Deze factoren beïnvloeden in hoge mate de werking van de IOED, maar de IOED kan mits het nodige pragmatisme en een goede communicatie lokaal het verschil maken.

De ratio open ruimte/bebouwde ruimte - Uit de cijfers blijkt dat in het werkingsgebied tussen 2013 en 2022 851 m²/dag (of 0,09 ha/dag) open ruimte verloren ging. Het werkingsgebied beschikte volgens de laatst beschikbare cijfers over 62,0% open ruimte. Om dit te kaderen: in het werkingsgebied is 24,6% van de ruimte bestemd voor wonen, 51,3% voor landbouw en ca. 17,5% is voorzien voor een groene invulling.

Ratio verhard/onverhard - In de periode 2014 t.e.m. 2022 is de verhardingsgraad gestegen. In het werkingsgebied komt het percentage verharding t.o.v. de totale oppervlakte uit op 14,4% in 2022. Als we parken en tuinen meetellen in de open ruimte, dan valt op dat 79,8% van de oppervlakte in het werkingsgebied effectief niet verhard is. Ten opzichte van 2013 ging de onverharde ruimte er met 0,2% (of 36 ha) op achteruit.

Ratio akkerland/andere zachte invullingen (bos, grasland,...) - Uit de cijfers blijkt dat minstens 40% van de oppervlakte van de zachte bestemmingen geboekstaafd staan als akkerland. Dit betekent dat het gros van het werkgebied een redelijke tot hoge mate van openheid in het landschap heeft.

Concluderend kunnen we stellen dat het qua open en groene ruimte goed meevalt. De IOED kan hier argumenten aandragen vanuit een (landschappelijke) erfgoedcontext om deze ruimte te onderhouden en te behouden. Ze kan ook bijdragen aan de discussie om terreinen te ontharden of de visuele vervuiling tegen te gaan. Ze countert het vrijstellingenbesluit door argumenten aan te dragen in functie van de beeldkwaliteit.

Analyse werkingsgebied (2 p)

De uitdagingen

Tijdens de opmaak van de omgevingsanalyse werden de volgende uitdagingen geformuleerd.

Inzake onroerend erfgoed

- De plek die de IOED inneemt in het archeologieproces
- De visienota 'lokaal onroerenderfgoedbeleid' (en de beperkte vaststellingsmogelijkheden bij landschappen)
- De verwevenheid van landschappelijk erfgoed met bv. Blue Deal, landbouw,...
- Het vrijstellingsbesluit en het verzameldecreet
- De vaststellingsproblematiek en de beeldkwaliteit

Inzake de omgeving

- Het verzoenen van ruimtelijke (project)ontwikkeling met het onroerend erfgoed (verdichting)
- Geïmpacteerde bouwheren/vergunningvragers mee krijgen in het erfgoedverhaal
- Het verzoenen van klimaatregelgeving met het (niet-beschermd) onroerend erfgoed
- Isolatie van buitengevels en de resulterende beeldkwaliteit

Inzake wonen

- Introductie van nieuwe woonvormen
- Vermindering van BTW-tarief voor sloop en heropbouw en hoge vastgoedprijzen in combinatie met te behouden erfgoed
- Counteren van bepaalde vrijstellingen in de VCRO

Inzake het publiek

- Zoveel mogelijk mensen begeistere(n) op een regelmatige en adequate manier
- Laagdrempelig (en regelmatig via vaste kanalen) communiceren
- Onroerenderfgoodevenementen een plaats geven in een al volle kalender en de veelheid aan andere evenementen
- Uitdagende verhalen brengen ('storytelling')

Het onroerend erfgoed

Uit de omgevingsanalyse blijkt dat de IOED per OE-pijler vooral moet in zetten op wat archeologie betreft:

- Prospectief onderzoek uitvoeren/stimuleren om bepaalde lacunes te ondervangen
- Contacten hernieuwen met vrijetijdsarcheologen/metaaldetectie-amateurs
- Pogen een kader voor landschappelijk onderzoek te ontwerpen ivm. quartairstratigrafie (geïntegreerd)
- Synthese-onderzoek opstarten en/of stimuleren
- Publiekswerking rond de diversiteit aan archeologie (prehistorie, middeleeuwen en WO(I))
- De (archeologie)nota's blijvend moeten gescreend worden;

voor wat de landschappelijke component aangaat:

- Enkele inhoudelijke thema's zoals watergebonden erfgoed
- De opmaak van landschapsbiografieën (integrale aanpak met bv. archeologie)
- (Her)inventarisatie houtig erfgoed en KLE's
- Beleid rond houtig erfgoed ivm vrijstellingenbesluit en visievorming rond KLE's
- Adviserings- en toelatingenkader cultuurhistorische landschappen/dorpsgezichten (geïntegreerd)
- Het promoten van de integrale aanpak bij de opmaak van beheersplannen
- De integratie van natuur en onroerend erfgoed in bv. natuurbeheersplannen

En voor gebouwd erfgoed op:

- Enkele inhoudelijke thema's zoals heropbouwarchitectuur
- Aanpak adviezen behouden en cijfers bijhouden (bv. leegstand)
- Promoten van beheersplannen en dan vooral in Herent
- Achterhalen van de (bouw)geschiedenis van (kerk)gebouwen
- Behoud van de goede samenwerking met Monumentenwacht
- Stimuleren (en eventueel opstarten) van premielementen

- Counteren van vrijstellingenbesluit door het promoten van vaststellingsrondes
- Aanpak beeldkwaliteit en de doorvertaling principes dorpse architectuur als het mogelijke eindresultaat van een herinventarisatie en introductie van good-practices

De omgeving

De uitgebreide omgevingsanalyse geeft een aantal wenken mee voor de toekomst. Zo is het een aandachtspunt dat het verdere verlies van erfgoedwaarde en beeldkwaliteit 1) waar kan, moet beperkt worden en 2) wanneer dat niet kan, met kennis moet gecompenseerd worden (bv. door de sloop te registreren). Deze twee principes worden dan ook het best verankerd middels verordeningen en/of vaststellingen.

Omdat de ouderdom van het gebouwenbestand mogelijk ook indicatief is voor de woonkwaliteit en leegstand is en blijft dit een verder aandachtspunt bij bv. advisering en consult: het verlies van erfgoedwaarden moet afgewogen worden in functie van de woonkwaliteit. De omgevingsanalyse toont ten slotte ook aan dat de introductie van nieuwe woonvormen een mogelijke oplossing is voor de uitdaging van de verdichting én om het verlies van erfgoed te ondervangen of te compenseren.

Het publiek

De deelnemers aan onroerendergoedevenementen stijgt jaar na jaar. Bovendien blijkt het een gemotiveerd publiek. Daarom moet de inzet bij de lopende (wervings)acties – OMD, archeologiedagen en andere eendagsevenementen – behouden blijven.

Opleidingsgraad en het gemiddeld inkomen - Wanneer men de cijfers, beiden gerelateerd aan de nabijheid van Leuven, bekijkt, dan biedt dit kansen voor de IOED-werking. Naast een verplichte laagdrempelige communicatie is er ook een publiek voor meer verdiepende (en eventueel betalende) producten zoals synthetiserende werken, wandelingen en lezingen.

Bezoekers en nieuwkomers - Ook toeristen en hun besteding en nieuwkomers, mede door de aantrekkingskracht van de regio, vormen een belangrijke doelgroep (zie verder).

Aantal verenigingen - 145 verenigingen kunnen als mogelijke partner geormerkt worden. Dit opent kansen voor verregaande samenwerking en partnerschappen (zie verder). We proberen met hen een traject uit te zetten om inhoudelijk de banden aan te halen.

Leeftijd - De cijfers tonen een iets oudere bevolking. Deze oudere generatie participeert wel vaak in onroerendergoedevenementen, ook als toerist. De uitdaging blijft wel het betrekken van de jeugd. Daarom betrekken we de basis- en secundaire scholen intensiever, voor zover dat nog niet gebeurde, en richten we bepaalde evenementen specifiek op de jeugdige bezoeker. We hoeden ons voor verkleuterings.

Actorenanalyse (2 p)

Een screening van het werkingsgebied leverde een goed overzicht op van de verschillende actoren. De IOED deelt deze op in actoren, stakeholders en partners. Deze laatste vormt de kerngroep: het zijn de actoren en stakeholders die het meest dicht bij de IOED staan. Met hen wordt best op een regelmatige basis én structurele manier samengewerkt.

Wie zijn de **partners** van de IOED?

De uitgebreide omgevingsanalyse somt de partners op. Deze actoren hebben een zekere impact op de werking en vice versa. Ze hebben samen met de IOED min of meer dezelfde houding ten aanzien van onroerend erfgoed.

1. Huis- of grondeigenaars, bewoners/gebruikers van onroerend erfgoed waaronder de kerkbesturen (*)
2. CBS/GR (*) en de gemeentelijke diensten (*)
3. Erfgoedliefhebbers (*)
4. Geschied- en heemkundige kringen (*)
5. Cultuurraden, GECORO's en OE-raden
6. Parcum
7. Dienst Erfgoed – provincie Vlaams-Brabant (*)
8. Monumentenwacht Vlaams-Brabant (*)
9. Regionale Landschappen (*)
10. Netwerk Onroerend Erfgoed (NOE)
11. Agentschap Onroerend Erfgoed
12. Toeristische infopunten
13. Agentschap Natuur en Bos

Wie zijn daarnaast de **stakeholders** van de IOED?

Met deze actoren heeft de IOED idealiter op kwartaalniveau overleg of is er een wisselwerking, bv. in subsidie-aanvragen, evenementen of dossiers. Deze actoren hebben baat bij een goede werking van de IOED.

1. Buurtbewoners (*) en andere externen (toeristen, wandelaars,...)
2. Lokale onderwijsinstellingen (basis- en secundair onderwijs)
3. Enkele adviesraden (bv. seniorenraad, milieuraad,...)
4. (Erfgoed)ondernemers zoals architecten (*) en archeologische studiebureaus
5. Platform Toekomst Parochiekerken
6. Toerisme Vlaams Brabant
7. Herita vzw.
8. Natuurpunt vzw
9. Trage Wegen vzw
10. Open Kerken vzw
11. Centrum voor Agrarische Geschiedenis (KULeuven)
12. Bezoekerscentra (bv. Arboretum Wespelaar)
13. Buurt-IOED's

Alle anderen worden louter beschouwd als actor. Met deze instellingen/entiteiten heeft de IOED af en toe contact, zij het niet structureel. Het gaat dan bv. over hogere onderwijsinstellingen, agentschappen of instituten die informatie vragen of input leveren, immo-kantoren, enz. Zij bepalen mee het kader waarbinnen de IOED werkt.

Participatief traject in functie van de noden

De IOED deed enkele bevestigingen naar de noden (zie de * hierboven bij de actoren). De participerende groepen waren: de omgevingsambtenaren, de kerkbesturen, de vrijwilligers en de erfgoedliefhebbers. Tot slot werden de gemeenten, bij monde van de bevoegde schepen, bevestigd. Enkele partners werden ook middels een diepte-interview ondervraagd. De zo bekomen data zal op verschillende manier worden verwerkt. Een deel van de antwoorden worden samengevat en meegenomen in de **SWOT**-analyse. Wanneer het gaat om specifieke taken zullen ze, net zoals zal gebeuren bij de input van de gemeenten, opgenomen worden in de operationele

doelstellingen. Een aantal zaken zullen in de vorm van bv. een communicatieplan of **-strategie** moeten uitgewerkt worden; dit wordt dan ook een specifieke taak. Een aantal zaken zijn tot slot dermate specifiek dat het louter als **aandachtspunt** moet worden beschouwd.

De noden inzake ruimtelijke ordening:

- Premies: expertise en aanvragen
- Inventarissen, nood aan vervolgstappen: pro-actief: Ondersteunen van de eigenaars/bewoners naar onderhoud/verbouwingen + publiekswerking
- Wisselwerking tussen de verschillende gemeenten stimuleren

De noden inzake beheer en onderhoud erfgoed

- Samenwerking stimuleren van gemeente Haacht met Natuurpunt (financieel, logistiek,...)
- Intergemeentelijke visie/beleid op archivering (wegens ontbreken van gemeentelijk beleid)
- Doorgeven van ervaringen (juiste aanpak van courante problematieken) bij eigenaars (bvb zoutproblemen molen van Rotselaar): soort van kennisbank genre ETWIE opzetten
- Kerkfabrieken helpen via administratieve ondersteuning (overheidsopdrachten, pachtwetgeving, digitalisering overheid,...)

De noden inzake publiekswerking/ heemkringen

- Jaaroverzicht van IOED WinAr zodat iedereen beter zicht krijgt op wat we doen.
- Collectie foto's scannen + promotie naar inwoners oude foto's waardevol zijn en verzameld/gedigitaliseerd kunnen worden door Heemkring (of andere), bvb bij leeghalen huis overledenen
- Plaats voor fysieke en digitale opslag (objecten & serverruimte)
- Juridische ondersteuning: wegwijzer in de verschillende subsidies/wetgeving van de verschillende overheden
- Ondersteuning erfgoedwandelingen: kaarten maken, layout van brochures, QR-codes, ...
- Heemdag (ontmoetingsmoment voor de verschillende heemkringen): bestond vroeger maar is ondertussen al lang niet meer doorgegaan. Kan dit binnen de 10 gemeenten opnieuw georganiseerd worden? In het algemeen: Samenwerking tussen heemkringen onderling stimuleren.
- Expertise rond architectuur, archieven, archeologie, geologie,... (lezingen)
- Geld: voor werking/projecten
- Vrijwilligerswerking want gebrek aan vrijwilligers
- Jeugd! Algemeen probleem van hoe hen te bereiken/betrekken. Ook als vrijwilligers (komt van 'publiekswerking')
- Mondelinge geschiedenis en de kennis van oudere generaties capteren
- Burgers bevragen ivm lokale geschiedenis
- Burgerinitiatieven ondersteunen
- Contact met inwoners met andere origine (zowel uit andere streken van Vlaanderen als buitenland)

De noden van de huiseigenaren/gebruikers

- Ondersteuning in praktische aspecten: erfgoedlening? Aannemers en architecten zoeken.
- Inhoudelijke informatie over het pand zelf (plannen/historiek/foto's)
- Zoektocht afweging energetische efficiëntie/architecturale waarde: kennis delen met andere eigenaars!
- Wegen op beleid! IOED moet mee het karakter/zichten van het dorp bewaren.
- Advisering bij verbouwproject gebeurt best op voorhand en tijdens de omgevingsvergunningsaanvraag.
- Actief mee zoeken naar compromis erfgoed/vraag eigenaar dat voor iedereen werkt
- Goed onderhoud: wat kunnen de eigenaars doen / wat mogen de eigenaars doen?

Actuele gezamenlijke onderbouwde beleidsvisie die voldoet aan de erkenningsvoorwaarden:

De beleidsvisie en de erkenningsvoorwaarden

In de volgende paragrafen tonen we aan hoe de beleidsvisie in het verlengde ligt van de erkenningsvoorwaarden en hoe bij het uitrollen/implementeren van deze visie de erkenningsvoorwaarden worden ingevuld. Nodeloos te zeggen dat we hierbij ook verder bouwen op de eerdere erkenning die ook al voldeed aan de criteria.

De onroerenderfgoedcyclus is...

... complementair aan het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid

De werking van de IOED behelst taken die niet door Vlaanderen worden opgenomen. Het gaat dan voornamelijk om de ondersteuning van de gemeenten inzake het vervolledigen van de inventarissen (bv. via de onboarding-procedure), het uitvoeren en stimuleren van lokaal en overkoepelend synthese-onderzoek (bv. landschapsbiografieën) en visievorming rond de opmaak van nieuwe inventarissen (bv. funerair erfgoed). Dit alles levert nieuwe kennis op die we in een tweede beweging kunnen verankeren en ontsluiten.

De IOED geeft een aanzet tot verankering door constant mee te denken over het lokale instrumentarium. Dit wordt overkoepelend aangepakt maar uiteindelijk, omdat elke gemeente zijn eigen profiel en nood heeft, gemeentespecifiek uitgerold.

De IOED werkt daarenboven versterkend: de dienst voert projecten en initiatieven uit die aansluiten bij de BBT van de bevoegde minister, het ondernemingsplan van het agentschap (bv. de stimuli, zie hoger, of de 'de fier op dat van hier-deals', zie verder) en/of initiatieven die in lijn liggen met de kansen die ons geboden worden via bv. onderzoekspremies.

Tot slot werkt de IOED volgens de principes van de vele door Vlaanderen geratificeerde internationale verdragen en bijhorende documenten¹²⁵. Het gaat dan met name over het charter van Venetië¹²⁶ (1964), het charter van Washington¹²⁷ (1987), het charter van Valletta¹²⁸ (1992), het Nara Document on Authenticity¹²⁹ (1994), de Faro-conventie¹³⁰ (2005), het verdrag van Mexico¹³¹ (1999), het verdrag van Firenze¹³² (2000), het verdrag van Zimbabwe¹³³ (2003), het Burra-charter¹³⁴ (2013).

... gericht op het behoud, gebruik en herbestemming van het onroerend erfgoed dat op het grondgebied ligt van de aangesloten gemeenten

De onroerenderfgoedcyclus is ten tweede gericht op het behoud van de (regio)kennis. Dit kan ofwel door het gebruik van de verschillende soorten erfgoed, maar ook door herbestemming. In de erfgoedcyclus is dit het onderdeel van de monitoring, het adviseren en het begeleiden van de verschillende actoren. In de

¹²⁵ <https://www.icomos.org/charters-and-doctrinal-texts/>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹²⁶ <https://upa-bua-arch.be/nl/het/het-beroepskader/charter-van-venetie-1964>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹²⁷ https://civvih.icomos.org/wp-content/uploads/2022/03/Charter-of-Washington_10_1987.pdf, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹²⁸ https://nl.wikipedia.org/wiki/Verdrag_van_Malta, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹²⁹ https://www.icrom.org/sites/default/files/publications/2020-05/convern8_06_thenaradocu_ing.pdf, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹³⁰ <https://faro.be/blogs/faro/faro-conventie-geratificeerd-door-belgie>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹³¹ <https://ciav.icomos.org/charter-on-the-built-vernacular-herigage-english/>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

¹³² <https://www.fdfa.be/nl/europese-conventie-met-betrekking-tot-het-landschap>, geraadpleegd op 4 augustus 2025

¹³³

¹³⁴ <https://australia.icomos.org/publications/burra-charter-practice-notes/>, geraadpleegd op 13 augustus 2025

timing van de operationele doelstellingen is dit een periodiek-terugkomende of een legislatuur-doorlopende actie. We verwijzen hierbij bv. naar de eerder goedgekeurde kerkenbeleidsplannen waarbij de IOED een ondersteunende rol zal spelen.

... integraal

Aangezien de onroerenderfgoedcyclus eerst en vooral gericht is op het verzamelen van kennis maakt de cyclus geen onderscheid over welke kennis dit gaat: archeologie is immers zo danig nauw verweven met het gebouwde en landschappelijke erfgoed (en vice versa) dat het contra-intuïtief zou zijn het beleid niet integraal (en zelfs transversaal) aan te pakken. Uit de hiaten/lacunes uit de omgevingsanalyse en de daaruit volgende taken blijkt duidelijk dat de IOED de drie deeldisciplines elk evenredig invult.

... geïntegreerd

Een van de redenen waarom de IOED de onroerenderfgoedcyclus uitdacht en lanceerde is precies de doorvertaling en eenvoudige communicatie naar derden toe. De cyclus is er met andere woorden op gericht om op een eenvoudige manier geïntegreerd te worden: niet enkel bij de deelnemende gemeenten en hun diensten, maar ook bij de diverse partners. Een van de hulpmiddelen hierbij is het lerend netwerk dat we sinds enkele jaren opzetten en uitbouwden; ook in de volgende legislatuur worden dit verder versterkt. Een tweede hulpmiddel is het regelmatig bevragen van de actoren (zie ook verder bij de noden).

In dit kader is het ook nuttig te verwijzen naar de goede contacten en dito samenwerking met de verschillende diensten toerisme (bv. in het kader van wandelingen), milieu (bv. in het kader van het houtig erfgoed), bevolking (bv. in het kader van funerair erfgoed) en cultuur (bv. in het kader van ontsluiting, OMD,...). We gaan dus met andere woorden verder op de ingeslagen weg.

Een laatste hulpmiddel is het gebruik of implementatie van sommige van de hierboven geciteerde charters; ze zijn elk op hun beurt gericht op de integratie van onroerend erfgoed in een lokale beleidscontext (dit is het 'verankeren').

Tot slot moge duidelijk zijn dat de IOED zicht heeft op en aandacht heeft voor de diverse maatschappelijke uitdagingen. Deze zijn in de omgevingsanalyse per omgevingsfactor opgelijst. Het gaat hierbij om uitdagingen rond beeldkwaliteit, kernverdichting en ontharding, woon- en leefkwaliteit, energie en klimaat, enz.

... gericht op de noden van de gemeenschap

Dit beleidsplan kwam grotendeels tot stand via participatie. Zo werden de verschillende gemeentelijke diensten, de kerkbesturen, de afzonderlijke bevoegde schepenen, de erfgoedliefhebbers en de vrijwilligers bevraagd. Er werden ook een aantal diepte-interviews afgelegd met enkele specifieke actoren. De verslagen van deze participatieve trajecten zijn terug te vinden in het beleidsplan van de IOED onder Deel I. 4. De participatietrajecten en de gedetecteerde noden van de diverse actoren.

In de dagelijkse werking is het detecteren en invullen van de noden van de gemeenschap een permanente bezorgdheid en bekommernis van de IOED: mede dankzij de intensieve contacten met burgers, bouwheren en andere actoren houden we de vinger aan de pols en vertalen we de problematieken naar een bredere context waardoor ze de gemeenschap ten goede komen (zie bv. de acties rond de redactie van de handleiding voor het documenteren van gebouwd erfgoed bij sloop', of de oefening in het kader van het beeldkwaliteitsplan van Wezemaal). In de operationele doelstellingen zijn vervolgens ook acties ingeschreven om de noden blijvend te screenen via een regelmatige bevraging (In de erfgoedcyclus is dit het 'monitoren'). Bij de opmaak van de omgevingsanalyse (en het participatieve traject) werden immers noden waargenomen en in acties vertaald. De omgevingsanalyse is daarom een soort referentiepunt (of *benchmark*) die we kunnen gebruiken om het IOED-beleid en de resultaten te evalueren en desgevallend bij te sturen.

Document waarin het IGS aantoont dat de IOED draagvlak creëert en aan draagvlakverbreding werkt voor de gezamenlijke beleidsvisie voor onroerend erfgoed

Er zijn verschillende initiatieven in de operationele doelstellingen ingeschreven die de draagvlakcreatie en draagvlakverbreding voor de beleidsvisie beogen. Zo is Strategische Doelstelling 3 volledig rond dit thema opgebouwd. Daarnaast zijn er enkele operationele doelstellingen in de vierde en vijfde strategische doelstelling ook speciaal gericht op netwerking die de draagvlakverbreding voor de gezamenlijke beleidsvisie mede ondersteunt.

Op hoofdlijnen gaat het om de volgende initiatieven, voor meer detail verwijzen we naar het beleidsplan.

De verhalen

Een participatief traject leerde de IOED het best communiceert via *storytelling*. De deelnemers gaven insteken voor vijf inspirerende verhalen aan de hand waarvan er per verhaal een rode draad doorheen het werkingsgebied kan geweven worden. Alle acties van de IOED kunnen in deze verhalen gekaderd worden. Het gaat om:

- De evolutie in de tijd van de diverse vormen van bewoning en de agglomeratievorming
- Hoe de mens zijn leefomgeving boetseerde naar zijn wil, het landschap vormgaf en structureerde voor toekomstig gebruik
- De vertaling van de diverse vormen van bedrijvigheid in de regio in het onroerende erfgoed
- De vertaling van de religieuze beleving in de regio in het onroerende erfgoed
- De (aantrekkings)kracht van water: het watergebonden erfgoed

Het principe hierachter is dat mensen via deze verhalen geïnspireerd worden; verhalen behoren nu eenmaal tot het dagelijkse leven. Op deze manier wordt het erfgoed beleefbaar.

Participeren in diverse (eendags)evenementen

De huidige IOED-werking die zal worden verdergezet behelst onder andere de organisatie (of deelname aan) van verschillende (eendags)evenementen. Nodeloos te zeggen dat de belangrijkste de openmonumentendag en de archeologiedagen zijn. Daarnaast zijn er ook nog de initiatieven rond de Bunkerdag, oorlogserfgoed Doorgrond, de openkerkendagen, de molenfeesten, enz... Tijdens deze evenementen zetten we niet alleen het onroerend erfgoed van de regio in de kijker, het is ook een uitgelezen moment om de IOED zelf meer kenbaar te maken bij het grotere publiek. Tijdens deze dagen wordt er ook intensief samengewerkt met de diverse gemeentelijke diensten, eventuele verenigingen en vrijwilligers. Naar jaarlijkse traditie belonen we hen op het einde van het jaar als dank met een traktatie.

Lerend netwerk

In de voorbije legislatuur brachten we de omgevingsambtenaren samen om van gedachten te wisselen over bepaalde prangende en actuele thema's. Tijdens dergelijke overlegmomenten wordt ofwel een bepaalde casus besproken of wordt er inspiratie bij elkaar gezocht. We zetten dit initiatief verder in de volgende legislatuur.

Partners minstens eenmaal per jaar samenbrengen

Constructieve partner in het Vlaamse erfgoedveld

Document waarin het IGS aantoont

1) welke expertise binnen de IOED aanwezig is voor een kwalitatieve opmaak en uitvoer van de beleidsvisie voor onroerend erfgoed, of de manier waarop de IOED deze op korte termijn zal verwerven.

De taken van de IOED worden verdeeld onder:

Tim Vanderbeken, coördinator, consulent archeologie/landschappelijk erfgoed, publiekswerking (0.8 VTE) – 24 jaar anciënniteit in 2025

Joachim Piens, consulent bouwkundig/landschappelijk erfgoed (0.8 VTE) – 11 jaar anciënniteit in 2025

Joline Berbers, consulent bouwkundig erfgoed (0.8 VTE) – 2 jaar anciënniteit in 2025

Tuur De Bruyn, consulent archeologie/bouwkundig erfgoed, publiekswerking (0.6 VTE) – 1 jaar anciënniteit in 2025

Op vraag kunnen de CV's van de personeelsleden bekomen worden

(2) dat de IOED met het oog op expertiseverwerving een consultatienetwerk uitbouwt met relevante diensten en organisaties die betrokken zijn bij de zorg voor het onroerend erfgoed.

Op basis van de doelgroepenanalyse in de omgevingsanalyse kan het consultatienetwerk en de aanwezige expertise in kaart worden gebracht. Het is het voornemen van de IOED op regelmatige basis (en dit minstens een keer per jaar) samen te zitten met deze partners. We splitsen ze voor alle duidelijkheid op in lokaal, provinciaal of regionaal. Per actor zetten we ook even de expertise in de kijker.

Lokaal

- Huis- of grondeigenaars / particuliere bewoners en gebruikers van onroerend erfgoed → expertise rond ervaring, woonkwaliteit, historiek en verbetering dienstverlening
- Gemeentelijke diensten → expertise rond dienstspecifieke inhoud zoals wetgeving
- Kerkbesturen → expertise rond ervaring, woonkwaliteit en verbetering dienstverlening, wetgeving, historiek gebouw
- Geschied- en heemkundige kringen → expertise over geschiedenis, archief, koppeling met roerend en immaterieel erfgoed
- Cultuurraad/GECORO/OE-raad/Seniorenraad → expertise allerhande, gemeentespecifiek

Provinciaal

- Dienst Erfgoed → expertise rond een overkoepelende aanpak
- Monumentenwacht → expertise over onderhoud
- Regionale Landschappen → expertise over beheer, Europese subsidies, ...
- Toerisme Vlaams Brabant → expertise over brede communicatie
- Expertisecentra (bv. Energiehuis) → expertise allerhande, overkoepelend

Regionaal

- Architecten/archeologische studiebureaus → expertise over dossierspecifieke inhoud, wetgeving, aanpak dossiers

- Netwerk Onroerend Erfgoed (NOE) → expertise allerhande, overkoepelend
- Centrum voor Agrarische Geschiedenis (KULeuven) → expertise rond agrarische geschiedenis en landschapsbeheer
- Agentschap Onroerend Erfgoed → expertise allerhande
- Agentschap Natuur en Bos → expertise allerhande
- Platform Toekomst Parochiekerken (en aanverwante organisaties) → expertise over wetgeving en herbestemming van kerkgebouwen
- Parcum vzw → expertise over begeleiding, participatie bij en herbestemming van kerkgebouwen
- Natuurpunt vzw → expertise rond beheer van landschappen
- Histories vzw → expertise over koppeling roerend erfgoed, metaaldetectie,...

Actueel onroerendergoedbeleidsplan dat zich richt op de volledige looptijd van de samenwerkingsovereenkomst en ook een actuele omgevingsanalyse bevat

Meerjarenbegroting voor de periode 2027-2032 die alle verwachte kosten en opbrengsten die betrekking hebben op de gesubsidieerde activiteiten bevat, met vermelding van de inbreng van elk van de aangesloten gemeenten, en een toelichting bij de meerjarenbegroting

Zie ingevulde Excel

Document dat aantoont dat de gemeenten die lid zijn van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst gedurende de looptijd van de samenwerkingsovereenkomst jaarlijks gezamenlijk minstens eenzelfde bedrag als de Vlaamse subsidie bijdragen aan de werking van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst

De IOED verwijst naar de ingediende meerjarenbegroting

De IOED verwijst naar de goedgekeurde statuten waar de berekening van de statutaire bijdrage (5 €/km², 0,75 €/inwoner vermeerderd met 7500 € en een jaarlijkse index van 2%) evenals de aflossingstabel staat vermeld

De IOED verwijst naar het CBS-besluit dat stelt dat de gemeentelijke bijdrage “minstens 12.000 euro (bedraagt) zodat met de overige 10 gemeenten een bedrag van minstens 120.000 euro wordt bijgedragen voor de werking van de IOED”

Document waarin het IGS toelicht hoe de IOED de ondersteuning van de erkende onroerenderfgoedgemeenten in haar werkingsgebied aanpakt

De IGS ondersteunt de eventuele erkende onroerenderfgoedgemeente enkel op expliciete vraag. Deze ondersteuning behoort niet tot de reguliere, door Vlaanderen gesubsidieerde werking van de IOED. De werking van beide organisaties is dus volledig onafhankelijk. In het voorkomende geval dat de onroerenderfgoedgemeente beroep doet op de IOED, vormt dit het voorwerp van een aparte overeenkomst die buiten de (gesubsidieerde) IOED-werking valt. Dit is statutair zo bepaald.

